

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ**

Παπακωνσταντίνου Σμαρώ ΑΜ: 20335

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Σδράλη Δέσποινα, Λέκτορας

Μέλη:

Αποστολόπουλος Κων/νος, Καθηγητής

Αμπελιώτης Κων/νος, Επίκ. Καθηγητής

ΑΘΗΝΑ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	1
----------------	---

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1.1. Κοινωνική Οικονομία: ορισμός, χαρακτηριστικά, αρχές	4
1.2. Φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας και πηγές χρηματοδότησης	8
1.3. Η κατάσταση στην Ελλάδα	10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΟΙ ΜΚΟ ΩΣ ΦΟΡΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2.1. Ιστορική αναδρομή των ΜΚΟ	13
--------------------------------------	----

2.2. Ο ρόλος των ΜΚΟ σήμερα	15
2.3. Κέντρα υποστήριξης των ΜΚΟ	19
2.4. ΜΚΟ και βιώσιμη ανάπτυξη.....	23
2.5. ΜΚΟ και Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη	26
2.6. Η θέση των ΜΚΟ στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΚΟ – ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

3.1. Κατηγοριοποίηση ΜΚΟ.....	32
3.2. Γενικά χαρακτηριστικά των περιβαλλοντικών ΜΚΟ	37
3.2.1. Γενικά	37
3.2.2. Οι θεματικοί άξονες δράσεις των περιβαλλοντικών ΜΚΟ	38
3.2.3. Αδυναμίες και προβλήματα των περιβαλλοντικών ΜΚΟ	40
3.3. Παραδείγματα καλών πρακτικών.....	42
3.3.1. Η παγκόσμια περιβαλλοντική οργάνωση WWF.....	42
3.3.2. Η παγκόσμια περιβαλλοντική οργάνωση Greenpeace	48
3.3.3. Το δίκτυο Μεσόγειος SOS.....	53
3.4. Απόψεις σχετικά με τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ.....	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΕ ΜΚΟ

4.1. Δράσεις περιβαλλοντικών ΜΚΟ για βιώσιμη δασονομία – Ο παράγοντας της συνεργασίας	61
4.2. Ο ρόλος των ΜΚΟ στην αναδάσωση στην αναπτυσσόμενη βιομηχανία με στόχο την υιοθέτηση βιώσιμης κατανάλωσης	65
4.3. Ο ρόλος των ΜΚΟ στην τοπική κοινωνία στην Ελλάδα	66

4.4.Ο ρόλος και οι δράσεις των ΜΚΟ στον τομέα της υγείας.....	67
---	----

ΜΕΡΟΣ Β΄ : ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

5.1. Στόχοι της έρευνας.....	70
5.2. Δειγματοληψία	70
5.3. Ερωτηματολόγιο	71
5.4. Τρόπος επεξεργασίας των στοιχείων	71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

6.1 Ανάλυση και σχολιασμός αποτελεσμάτων από την περιγραφική στατιστική	73
6.2. Αποτελέσματα ελέγχου υποθέσεων με το τεστ χ^2	90

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ 99

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 110

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α:

Οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ στην Ελλάδα κατά νομό	115
--	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β:

Πίνακες συχνοτήτων	128
--------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ:

Ερωτηματολόγιο	140
----------------------	-----

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας ή τρίτος τομέας είναι εκείνος, που ήρθε να καλύψει το κενό ανάμεσα στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα. Αρχικά, υπήρξε πρόβλημα με την απόδοση του όρου, αλλά στη σημερινή εποχή η έννοια του όρου «Κοινωνική Οικονομία» έχει αποσαφηνιστεί αρκετά, όπως και ο ρόλος των φορέων της. Γενικά, ο τρίτος τομέας προσπαθεί

να καλύψει τα κενά των δύο άλλων τομέων προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί ανάπτυξη του κοινωνικού τομέα κυρίως μέσω των αγροτουριστικών συνεταιρισμών και των Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης (ΚοιΣΠΕ). Όμως, δεν έχει αναπτυχθεί σε τόσο μεγάλο βαθμό όσο στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κυρίως λόγω της αδιαφορίας της κοινωνίας και της έλλειψης θεσμικού πλαισίου.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) είναι βασικοί φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας. Δεν υπάρχει σαφείς ορισμός για αυτές, αλλά γενικά μπορεί κάποιος να τις ορίσει ως μη – κερδοσκοπικές οργανώσεις, οι οποίες αποσκοπούν στην ενίσχυση της κοινωνίας και στην ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα που οι διοικήσεις αδιαφορούν ή δεν δίδουν την απαραίτητη προσοχή. Οι πρώτες ΜΚΟ ιδρύθηκαν το 18^ο αιώνα και από τότε έχουν πολλαπλασιαστεί με αλματώδεις ρυθμούς. Επιδιώκεται πάντα μια εποικοδομητική σχέση μεταξύ των ΜΚΟ και παρόμοιων φορέων καθώς και με τις εκάστοτε κυβερνήσεις και με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η τελευταία τις αναγνωρίζει και μάλιστα ενισχύει το έργο τους, έχοντας ιδρύσει την Κοινωνική Επιτροπή, η οποία συμμετέχει σε δομές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και απαρτίζεται από αντιπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών. Επίσης, αποδεικνύει έμπρακτα την υποστήριξη της προσφέροντας, για παράδειγμα, χρηματοδοτήσεις με ικανοποιητικά ποσά.

Οι ΜΚΟ δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς αν και ο γενικός σκοπός τους είναι κοινός (βελτίωση της κοινωνίας των πολιτών). Υπάρχουν ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της υγείας, του πολιτισμού, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του αθλητισμού, του περιβάλλοντος κλπ. Ειδικά, οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ έχουν συμβάλει σε μεγάλο βαθμό με τις δράσεις τους στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της άγριας πανίδας. Ενασχολούνται με την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, την οικολογική γεωργία, την προστασία οικοσυστημάτων, τη διαχείριση απορριμμάτων, την προστασία βιοτόπων, το αστικό περιβάλλον, την εκπόνηση μελετών – ερευνών σε θέματα περιβάλλοντος κ.ά. Ορισμένα παραδείγματα καλών πρακτικών είναι οι ΜΚΟ WWF, Greenpeace, καθώς και το δίκτυο Μεσόγειος SOS, οι οποίες εδώ και πολλά χρόνια έχουν συμβάλει σημαντικά με τις δράσεις τους στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και στην ευαισθητοποίηση των πολιτών για υιοθέτηση συμπεριφορών φιλικών προς αυτό.

Ωστόσο, οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ αντιμετωπίζουν ορισμένα προβλήματα, τα οποία τις εμποδίζουν στην υλοποίηση του έργου τους. Ορισμένα από αυτά πηγάζουν από μια διαμορφωμένη κατάσταση στο κοινωνικό, πολιτικό – διοικητικό πλαίσιο με αναχρονιστικές αντιλήψεις και ελλιπή νομοθεσία, αλλά και από την έλλειψη οργανωμένης και έγκυρης πληροφόρησης με κατευθύνσεις εχθρικές προς το περιβάλλον. Επίσης, άλλος ένας παράγοντας

επιβράδυνσης των δράσεων των ΜΚΟ είναι η έλλειψη επικοινωνίας με τους φορείς που ασχολούνται με το περιβάλλον σε κεντρικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, καθώς και με άλλες ΜΚΟ, οι οποίες δραστηριοποιούνται επίσης στον τομέα του περιβάλλοντος.

Με την παρούσα έρευνα επιδιώκεται η διερεύνηση του προφίλ των σημερινών περιβαλλοντικών ΜΚΟ, καθώς και η συμβολή τους στην τοπική ανάπτυξη της χώρας. Πέραν του γενικού αυτού σκοπού διερευνήθηκαν οι δραστηριότητές τους, οι πηγές άντλησης των πόρων τους, οι συνεργασίες που αναπτύσσουν με άλλους φορείς, καθώς και κάποια έμπρακτα αποτελέσματα των δραστηριοποιήσεών τους.

Η όλη εργασία περιλαμβάνει τα εξής μέρη:

Αρχικά, πραγματοποιείται μία Βιβλιογραφική Ανασκόπηση, όπου γίνεται σύντομη αναφορά στην ιστορία και εξέλιξη του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας μέχρι σήμερα, καθώς και στις αρχές και τους μηχανισμούς υποστήριξής του.

Στη συνέχεια, ακολουθεί ιστορική αναδρομή των ΜΚΟ ως φορείς Κοινωνικής Οικονομίας και παρουσιάζονται οι στόχοι τους, τα κέντρα υποστήριξής τους, οι αδυναμίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, καθώς και οι συνεργασίες που αναπτύσσουν. Επιπλέον, γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένες ΜΚΟ παρουσιάζοντας ορισμένες από τις δράσεις τους.

Εν συνεχεία, ακολουθούν ορισμένες εμπειρικές μελέτες για περιβαλλοντικές ΜΚΟ, παρουσιάζοντας τα πρόσωπα που τις υλοποίησαν, τον τρόπο εκπόνησης της έρευνας και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν.

Ακολουθεί, η Μεθοδολογική Προσέγγιση, όπου παρουσιάζεται ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας, ο τρόπος επιλογής του δείγματος και της συλλογής των στοιχείων, η κατάρτιση του ερωτηματολογίου και οι μέθοδοι επεξεργασίας των στοιχείων.

Στην 6^η ενότητα παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας. Ακολουθεί ανακεφαλαίωση, συνοψίζοντας τα κυριότερα σημεία της έρευνας και παρατίθενται τα συμπεράσματα που προέκυψαν.

Τέλος, ακολουθούν οι βιβλιογραφικές αναφορές, τα παραρτήματα και το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των στοιχείων της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1.1.ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΟΡΙΣΜΟΣ, ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ, ΑΡΧΕΣ

Οι ρίζες της Κοινωνικής Οικονομίας βρίσκονται στις απαρχές του εργατικού κινήματος στην Ευρώπη, καθώς οι πρώτες μορφές συνεταιρισμών εμφανίστηκαν στην Αγγλία σε περιοχές της Βιομηχανικής Επανάστασης.

Η Κοινωνική Οικονομία ή τρίτος τομέας ή μη-κερδοσκοπικός τομέας είναι ο τομέας που δημιουργήθηκε για να καλύψει την περιοχή μεταξύ ιδιωτικού και κρατικού τομέα με σκοπούς και στόχους προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Δεν ταυτίζεται με την Σοσιαλιστική Οικονομία* ούτε αποτελεί πολιτικό σύστημα διακυβέρνησης. Αποτελεί ένα όραμα για μια κοινωνία ελεύθερων πολιτών, όπου το προσωπικό κίνητρο οφέλους δεν θα αποθαρρύνεται αλλά θα υπακούει σε κανόνες για μια πιο ανθρώπινη κοινωνία, (www.equal-krikos.gr).

Παλαιότερα, στην Ελλάδα., ο όρος «Κοινωνική Οικονομία» σήμαινε κάτι διαφορετικό από αυτό που σημαίνει σήμερα. Σήμαινε την οικονομική θεώρηση των προβλημάτων στην κοινωνία. Πλέον, υποδηλώνει οτιδήποτε δεν υπάγεται στον δημόσιο και στον κερδοσκοπικό ιδιωτικό τομέα και επιδιώκει να ενσωματώσει μια ευρύτερη κοινωνική διάσταση στην οικονομία, χωρίς όμως να εξουδετερώνεται το κίνητρο της ωφέλειας των φορέων οικονομικής δραστηριότητας. Όμως, η έννοια της «Κοινωνικής Οικονομίας» δεν είναι εντελώς προσδιορισμένη και αποδεκτή από όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν και σε γενικές γραμμές είναι αποδεκτό ότι αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους στον τομέα που αναφέρθηκε παραπάνω. Η έννοια του όρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση διαμορφώθηκε σταδιακά ξεκινώντας το 1978

*Σοσιαλιστική Οικονομία: η οικονομία της οποίας η θεωρία και το σύστημα της κοινωνικής οργάνωσης, τα μέσα παραγωγής και κατανομής των αγαθών κατέχονται και ελέγχονται από κοινωνικές ομάδες ή το κράτος και όχι από ιδιώτες.

με ένα συμπόσιο στη Γενική Γραμματεία της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όπου συζητήθηκε ποιος θα είναι ο ρόλος των μη-κερδοσκοπικών οργανώσεων στην Ευρώπη τη δεκαετία του 1980. Τελικά, το 1983 ενεκρίθη ένα ψήφισμα που αναγνώριζε τα επιτεύγματα της συνεταιριστικής κίνησης στην Ευρώπη και ενθάρρυνε περαιτέρω ενέργειες. Αυτοί ήταν οι ερεθισμοί από όπου ξεκίνησε το ενδιαφέρον να γίνουν γνωστά περισσότερα στοιχεία για τους φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας.

Υπήρξε πρόβλημα με την απόδοση του όρου αλλά πλέον αναγνωρίζεται ως ο τρίτος τομέας που περιλαμβάνει όλους τους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, τις κοινωνικές επιχειρήσεις, τους συνεταιρισμούς και διάφορους τύπους ενώσεων, που στηρίζονται στην αυτοοργάνωση των πολιτών και την εθελοντική προσφορά υπηρεσιών βασισμένοι στην αλληλεγγύη και στην συνεργασία και όχι με στόχο την απόληψη κέρδους. Προσπαθεί να καλύψει τα κενά που αφήνουν μεγάλα τμήματα της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών συνήθως κοινωνικού χαρακτήρα με όλο και περισσότερες πρωτοβουλίες ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια.

Με τα δεδομένα της σημερινής εποχής υπάρχουν πολλά θέματα και κανόνες με τους οποίους οι ιδέες της Κοινωνικής Οικονομίας είναι ασύμβατοι. Κατ' αρχήν οι περιπτώσεις τέλειου ανταγωνισμού στην αγορά είναι μάλλον σπάνιες, αφού δεν ισχύουν οι προϋποθέσεις για την ύπαρξη του, όπως ο μεγάλος αριθμός πωλητών στον ίδιο χώρο και στον ίδιο χρόνο (ζήτηση), ο μεγάλος αριθμός αγοραστών στον ίδιο χρόνο και στον ίδιο χρόνο (προσφορά) και ελευθερία εισόδου πωλητών στην αγορά. Εν συνεχεία, πολλά είναι τα παραδείγματα αθέμιτων μέσων και ενεργειών για την επίτευξη κέρδους όπως οι κακοτεχνίες στα δημόσια έργα, η διάθεση στην αγορά ελαττωματικών προϊόντων, η εκμετάλλευση της άγνοιας των καταναλωτών και φυσικά η αλόγιστη εκμετάλλευση του φυσικού περιβάλλοντος.

Τα παραπάνω και άλλοι χειρισμοί όπως η ύπαρξη μονοπωλίων, οι ακρότητες πλούτου και ανέχειας, η ανειλικρίνεια στις συναλλακτικές σχέσεις απασχολούν τον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας και στοχεύουν αν όχι στην εξάλειψη τους τουλάχιστον στην ελαχιστοποίησή τους.

Σε γενικές γραμμές, η Κοινωνική Οικονομία δραστηριοποιείται και στοχεύει στην:
(Παπαγεωργίου, Κ. 2005)

- ο Τοπική και βιώσιμη ανάπτυξη
- ο Αποτροπή κοινωνικών ανισοτήτων
- ο Ενίσχυση κοινωνικού ιστού
- ο Ενδυνάμωση του κοινωνικού κεφαλαίου
- ο Ανάπτυξη δημοκρατικών δομών
- ο Πολιτιστική ανάπτυξη και ανάπτυξη νέων τεχνολογιών

Τα αυξημένα επίπεδα ανεργίας πλήττουν κυρίως τους νέους και τις γυναίκες. Οι υπηρεσίες της Κοινωνικής Οικονομίας έρχονται σαν αρωγοί στην προσπάθεια αντιμετώπισης στο πρόβλημα της ανεργίας αυτών των ομάδων, έμμεσα ή άμεσα. Η φύλαξη παιδιών, η φροντίδα ηλικιωμένων, η κατάρτιση, ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η συμβουλευτική υποστήριξη σε θέματα εργασίας και ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας είναι θέματα που πρέπει να ενισχυθούν. Από την άλλη πλευρά η προστασία και αναβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος είναι ικανή να παρέχει ευκαιρίες απασχόλησης και ανάπτυξης στις περιοχές με προβλήματα και να μειώσει την τάση εγκατάλειψης απομακρυσμένων περιοχών στην περιφέρεια ενώ ταυτόχρονα διαφυλάσσεται και αναδεικνύεται η εθνική μας κληρονομιά.

Όλα τα παραπάνω ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας προσπαθεί να τα υλοποιήσει μέσω οικονομικών δραστηριοτήτων, οργανισμών, φορέων, ταμείων, ενώσεων και επιχειρήσεων με δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων, ανάπτυξη προτεραιοτήτων, σύμφωνα με τις ανάγκες των ανθρώπων και της απασχόλησης, με στόχο την εξυπηρέτηση των μελών τους ή το συλλογικό όφελος.

Επιγραμματικά, η Κοινωνική Οικονομία στηρίζεται στις ακόλουθες αρχές, (Παπαγεωργίου, Κ. 2005):

- I.** Ο άνθρωπος προηγείται του κεφαλαίου. Το κέρδος λειτουργεί ως μέσο για την εξυπηρέτηση του ανθρώπου και όχι ως αυτοσκοπός.
- II.** Οι οργανισμοί της Κοινωνικής Οικονομίας έχουν κοινοτικό χαρακτήρα και αυτή είναι η βάση ανάπτυξής τους.
- III.** Η αλληλεγγύη μεταξύ των μελών αποτελεί έναν πολύ σημαντικό παράγοντα για τη σωστή λειτουργία των οργανισμών.

IV. Οι αποφάσεις λαμβάνονται σύμφωνα με τη δημοκρατική αρχή «ένας άνθρωπος-μία ψήφος» και όχι με μερίδια. Η εσωτερική λειτουργία και συνοχή των οργανώσεων στηρίζεται στη συμμετοχική δημοκρατία. Όλοι είναι ίσοι και ισοδύναμοι χωρίς διαφορές και διακρίσεις.

Επομένως, προκύπτει ότι τα κέρδη από τις δραστηριότητες δεν αποτελούν σε καμία περίπτωση το βασικό κίνητρο των οργανισμών. Η Κοινωνική Οικονομία είναι μια ενεργητική παρέμβαση που στηρίζεται στην αρχή της δημοκρατικής οργάνωσης και αναπτύσσει μια ιδιαίτερη σχέση αλληλεγγύης με το περιβάλλον της και προωθεί την κοινωνική συνοχή. Οι οργανισμοί της στοχεύουν στην παροχή κοινωφελών υπηρεσιών, στη δημιουργία ποιοτικών και σταθερών θέσεων απασχόλησης για ευάλωτες κυρίως κοινωνικές ομάδες, στην προστασία του περιβάλλοντος, στην αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτιστικών πόρων και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η αλληλεγγύη των τοπικών κοινωνιών στα οξύτα προβλήματα της απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η αυτό-οργάνωση των ασθενέστερων επαγγελματιών για την αντιμετώπιση της κυριαρχίας των πολυεθνικών και η αυτοδιαχείριση των ταμείων είναι μερικά από τα επιτεύγματα της Κοινωνικής Οικονομίας τα τελευταία χρόνια. Θέλοντας να εξασφαλιστεί, όσο το δυνατόν, η καλύτερη αποτελεσματικότητα των δράσεων των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια η μεθοδολογία των «Καλών Πρακτικών», έτσι ώστε να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι φορείς και οι πόροι της Κοινωνικής Οικονομίας θα δράσουν όσο τον δυνατόν ευρύτερα και αποτελεσματικότερα. Συγκεκριμένα, σημαίνει την υιοθέτηση και εφαρμογή προτύπων που αναπτύσσονται εντός της κοινότητας σε όλες τις εσωτερικές πρακτικές των οργανισμών που λειτουργούν στα όρια της Κοινωνικής Οικονομίας. Μόνο έτσι μπορούν να εξασφαλίσουν ότι τα προγράμματά τους θα είναι βιώσιμα στο μέλλον και θα χρησιμοποιούνται ευρέως. Οι Καλές Πρακτικές μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό εργαλείο καινοτομίας και επιχειρηματικότητας αφού μια μελέτη των βέλτιστων παραδειγμάτων μπορεί να αποτελέσει τη βάση για νέες ιδέες.

1.2. ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Σύμφωνα με τα ισχύοντα στην Ευρωπαϊκή Ένωση η Κοινωνική Οικονομία περιλαμβάνει τέσσερις κατηγορίες φορέων, (Καραχάλιος, Β. 2006):

- Ο τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τις οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο της αγροτικής οικονομίας
- Ο τις οργανώσεις και τους συνεταιρισμούς στο χώρο της κατανάλωσης
- Ο τις οργανώσεις που καλύπτουν το χώρο της κοινωνικής ασφάλισης (αυτοδιαχειριζόμενα αλληλοβοηθητικά ταμεία)
- Ο τα ιδρύματα και σωματεία που δραστηριοποιούνται στους χώρους της οικολογίας, του πολιτισμού, της άθλησης και της παραγωγής κοινωφελούς έργου.

Οι φορείς αυτοί αποτελούν ιδιωτικούς φορείς, αν και δεν αποκλείεται να προωθούνται και από δημόσιους. Όμως, αν συμβαίνει αυτό, δεν μπορούν να είναι τα αποκλειστικά μέλη. Έχουν διοικητική αυτονομία και ανεξαρτησία και παράγουν και προσφέρουν υπηρεσίες συλλογικού ενδιαφέροντος.

Στοχεύουν σε όλα αυτά που αναπτύχθηκαν παραπάνω συνδυάζοντας προσφορά κοινωνικής υπηρεσίας μέσω νομικών μορφών, αλλά με καταστατικά και οργανωτικές μορφές που προβάλλουν τον κοινωνικό σκοπό της πρωτοβουλίας. Σε ό,τι αφορά την οικονομική ενίσχυση των επιχειρήσεων αυτών στην Ευρώπη, υπάρχουν τέσσερις βασικές πηγές χρηματοδότησης:

1. Δημόσια ενίσχυση: Περιλαμβάνει την άμεση οικονομική ενίσχυση από την κεντρική κυβέρνηση ή την τοπική εξουσία, τις χορηγίες και επιχορηγήσεις και τις έμμεσες φορολογικές εκπτώσεις. Αυτού του είδους η χρηματοδότηση προσφέρει περισσότερη ασφάλεια, αποτελεσματικότητα και ευελιξία και ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες μιας τοπικής κοινωνίας. Όμως, δεν εξασφαλίζει τη μέγιστη διαφάνεια και ανεξαρτησία των επιχειρήσεων αυτών.

2. Οικονομικές δραστηριότητες: Οι εισπράξεις της επιχείρησης μπορεί να προέλθουν από πωλήσεις, αμοιβές υπηρεσιών, συνδρομές μελών, ενοίκια, επιχειρηματικές δραστηριότητες. Τα πλεονεκτήματα είναι η ανάπτυξη πελατειακών σχέσεων με τους δικαιούχους, η απουσία περιορισμού στο εισόδημα, η δυνατότητα καινοτομίας και δημιουργικότητας και η βελτιωμένη ποιότητα υπηρεσιών. Θεωρώντας βέβαια ότι η επιχείρηση θα ανταποκρίνεται στα πρότυπα και τις απαιτήσεις της αγοράς, όπως η φορολογία και ο ανταγωνισμός.

3. Εθελοντικές ενισχύσεις-δωρεές: Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν όλων των ειδών οι εθελοντικές ενισχύσεις, οι οποίες προέρχονται από δωρεές, χορηγίες ή φιλανθρωπικές δραστηριότητες.

4. Εισφορές από την Ευρωπαϊκή Ένωση: Εξελίξεις στο εσωτερικό των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις κοινωνικές επιχειρήσεις είχαν ως αποτέλεσμα την επέκταση των εταιρικών σχέσεων μεταξύ τους.

Εκτός όμως από τη χρηματοδοτική στήριξη, υπάρχουν και κάποιοι μηχανισμοί υποστήριξης των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας, (Μπαλικούρα, Β. 2006):

- **Το δίκτυο INAISE:** Πρόκειται για ένα παγκόσμιο δίκτυο οργανώσεων κοινωνικής χρηματοδότησης που δημιουργήθηκε το 1989, με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών και την ανάπτυξη κοινών προγραμμάτων. Λειτουργεί ως γραφείο πληροφοριών για οργανισμούς, άτομα ή άλλα δίκτυα που δραστηριοποιούνται στο πεδίο χρηματοδότησης της Κοινωνικής Οικονομίας. Τα μέλη προσφέρουν, επίσης, πληροφόρηση και συμβουλευτικές υπηρεσίες στους επιχειρηματίες. Τα χρήματα επενδύονται στους τομείς του περιβάλλοντος, της υγείας, της εκπαίδευσης, του πολιτισμού κ.ά.

- **Το δίκτυο DIESIS:** Είναι μια δομή που έχει συσταθεί με στόχο την έρευνα και την ανάπτυξη των συνεταιρισμών και της Κοινωνικής Οικονομίας γενικότερα στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Υλοποιεί δραστηριότητες όπως εκπαίδευση, σχεδιασμός προγραμμάτων, συμβουλευτική υποστήριξη, τεχνική βοήθεια και έρευνα.

- **Το Σύμφωνο για την Κοινωνική Οικονομία στην Ανδαλουσία:** Το Σύμφωνο αυτό υπογράφηκε μεταξύ των εμπορικών σωματείων, της Περιφερειακής αρχής και της CEPES-Andalusia για την έναρξη του κοινωνικού διαλόγου και την προληπτική αντιμετώπιση των σχετικών θεμάτων. Στοχεύει στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής δομής για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, καθώς και στην ανάπτυξη ενός υψηλού και ποιοτικού επιπέδου σταθερής εργασίας. Τέλος, στοχεύει στη θεσμική κατοχύρωση των εμπλεκόμενων φορέων για την προώθηση των στόχων της Κοινωνικής Οικονομίας.

- **Η Εγγυητική Τράπεζα Κοινωνικής Οικονομίας στην Κολωνία-Γερμανία:** Ιδρύθηκε το 1992 σαν ένα εργαλείο υποστήριξης των μη δημοσίων υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας, από τους 6 κεντρικούς οργανισμούς φιλανθρωπικών σχέσεων της Γερμανίας. Στόχος της συγκεκριμένης Τράπεζας είναι να ενισχυθεί η δημιουργία και η ανάπτυξη της κοινωνικής υποδομής γενικότερα. Η Τράπεζα προσφέρει κοινωνική και οικονομική υποστήριξη σε εποικοδομητικά προγράμματα στη Γερμανία, παρέχοντας εγγυήσεις σε τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και εταιρείες μίσθωσης σε περίπτωση που οι εγγυήσεις του δανειζόμενου δεν είναι αρκετές.

1.3. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας δεν έχει αναπτυχθεί σε τόσο μεγάλο βαθμό όσο στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι λόγοι είναι κυρίως η άγνοια και η αδιαφορία της ελληνικής κοινωνίας καθώς και η έλλειψη θεσμικού πλαισίου και εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την Κοινωνική Οικονομία.

Παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί ανάπτυξη του τομέα κυρίως μέσω αγροτουριστικών συνεταιρισμών και των Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης (ΚοιΣΠΕ). Οι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί ιδρύθηκαν κυρίως από γυναίκες σε αγροτικές περιοχές και κύριος στόχος τους είναι η επανάκτηση ανθρώπινων και πολιτιστικών πόρων, ώστε να ενισχύσουν την εναλλακτική ανάπτυξη, η οποία θα μπορεί να επιφέρει κέρδη και να συμβάλει στην κοινωνική ενσωμάτωση ατόμων από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.

Το Μάιο του 1999 θεσμοθετήθηκαν οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης με σκοπό την οικονομική, κοινωνική και επαγγελματική ενσωμάτωση ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα. Πρόκειται για πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου με περιορισμένη ευθύνη των μελών τους. Αποτελούν μια ιδιαίτερη μορφή συνεταιρισμού και η ανάπτυξη και εποπτεία τους ανήκει στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Γενικά, οι τύποι των επιχειρήσεων της Κοινωνικής Οικονομίας που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι οι εξής:

- ο Συνεταιρισμοί γυναικών (αγροτουριστικοί ή αστικοί συνεταιρισμοί)
- ο Αγροτικοί συνεταιρισμοί
- ο Αστικοί συνεταιρισμοί
- ο Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Ν. 2716/1999)
- ο Κοινωνικές επιχειρήσεις
- ο Αστικές μη Κερδοσκοπικές εταιρείες
- ο Πολιτιστικοί μορφωτικοί σύλλογοι

- ο Περιβαλλοντικές - Οικολογικές Οργανώσεις
- ο Εθελοντικές οργανώσεις

Κυρίως όμως ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα λειτουργεί κάτω από τη μορφή κοινωνικών υπηρεσιών. Η συνεισφορά τους στην απασχόληση και στην ανάπτυξη γίνεται κυρίως με τρόπο αποσπασματικό και δεν εντάσσεται, τις περισσότερες φορές στα πλαίσια μιας εθνικής στρατηγικής ή στρατηγικής τοπικής εμβέλειας.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια αφενός να αναδειχθεί η σημαντικότητα του τομέα, και αφετέρου να ενταχθεί με τρόπο περισσότερο συστηματικό στις προτεραιότητες και στο σχεδιασμό των αρμόδιων φορέων. Σημαντικοί είναι και οι εθνικοί και οι κοινοτικοί πόροι που διατίθενται για την υλοποίηση προγραμμάτων και δράσεων για την ενίσχυση του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας. Η προσφορά, όμως, παραμένει ελλιπής και έχει συγχρόνως μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης στο μέλλον.

Η πολιτική της Ελλάδας είναι προσανατολισμένη στη στενή συνεργασία της Κοινωνικής Οικονομίας με την τοπική αυτοδιοίκηση, κυρίως, και την τοπική οικονομική δραστηριότητα δευτερευόντως. Στην κατεύθυνση αυτή ενισχύεται η προσπάθεια αξιοποίησης όλων των θεσμικών και χρηματοδοτικών δυνατοτήτων που παρέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση (π.χ. EQUAL) και η ελληνική πολιτεία.

Όμως, οι δραστηριότητες της Κοινωνικής Οικονομίας στη χώρα μας εμφανίζουν πληθώρα αδυναμιών, κυρίως λόγω της ανυπαρξίας ενός σαφούς και ενιαίου θεσμικού και νομικού πλαισίου για την οργάνωση και λειτουργία των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας και πολύ περισσότερο λόγω της έλλειψης ενός ευνοϊκού υποστηρικτικού πλαισίου. Το πρόβλημα αυτό δημιουργεί αρνητικό περιβάλλον για την ανάπτυξη οποιασδήποτε επιχειρηματικής δραστηριότητας από μη κερδοσκοπικούς φορείς, ενώ δεν επιτρέπει την οργάνωση και ανάπτυξη νέων μορφών και σχημάτων της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Στο σύγχρονο πλαίσιο λειτουργίας και ανάπτυξης της αγοράς αλλά και γενικότερα, ένα ακόμη σημαντικό ζήτημα που αντιμετωπίζουν οι φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας είναι το πρόβλημα της δικτύωσης και της ανάπτυξης συμμαχιών τόσο στο εσωτερικό του τομέα όσο και ευρύτερα. Η δικτύωση είναι πάρα πολύ περιορισμένη τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Είναι, όμως, ιδιαίτερα απαραίτητη τόσο για θέματα διεκδίκησης και προβολής όσο και για την ανάπτυξη κοινών επιχειρηματικών δράσεων και πρωτοβουλιών.

Τέλος, τα αρνητικά στερεότυπα που έχουν δημιουργηθεί στη χώρα μας στο παρελθόν από την ανοργάνωτη και αναποτελεσματική ανάπτυξη κάποιων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στο

χώρο της Κοινωνικής Οικονομίας, αλλά και από την κακοδιαχείριση διαφόρων μορφών συνεταιριστικών δραστηριοτήτων (κυρίως στο χώρο των αγροτικών συνεταιρισμών) έχουν δημιουργήσει ένα αρνητικό κλίμα και ένα αναποτελεσματικό προφίλ για τους φορείς του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας.

Πέραν τούτου, ο τομέας αυτός προσλαμβάνεται από την κοινωνία ως ο «μη κερδοσκοπικός τομέας» και οι φορείς του ταυτίζονται συνήθως με τη «φιλανθρωπική δράση» και την «ευεργεσία». Τα στερεότυπα αυτά, αρνητικά ή λανθάνοντα, εμποδίζουν πολλές φορές τη σωστή προβολή του τομέα και την ανάπτυξη συνεργασιών με οικονομικό αντικείμενο μεταξύ φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας και φορέων του ιδιωτικού τομέα. Η καταπολέμηση αυτών των αρνητικών στερεοτύπων, δυστυχώς λόγω της έλλειψης δικτύωσης αλλά και ενός φορέα υποστήριξης και προώθησης του τομέα, δεν έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα στη χώρα μας, σε αντίθεση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Για το λόγο αυτό απαιτείται συνεκτική προσπάθεια, προκειμένου η Κοινωνική Οικονομία στη χώρα μας να τοποθετηθεί στο επίκεντρο των πολιτικών για την προώθηση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΟΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ (ΜΚΟ) ΩΣ ΦΟΡΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΜΚΟ

Δεν υπάρχει ακριβής νομικός ορισμός για τον όρο «Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις». Ο όρος αυτός αποδίδει μη κερδοσκοπικές εθελοντικές ομάδες πολιτών που οργανώνονται σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο και αποτελούν βασικό φορέα της Κοινωνικής Οικονομίας. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) επιτελούν μια πλειάδα υπηρεσιών και ανθρωπιστικών παρεμβάσεων, μεταφέρουν τις ανησυχίες των πολιτών στις κυβερνήσεις, παρακολουθούν πολιτικές και ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινωνικά, περιβαλλοντικά κλπ θέματα, ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο έχουν ιδρυθεί. (Βικιπαιδεία)

Οι πρώτες ΜΚΟ ιδρύθηκαν το 18ο αιώνα και αποσκοπούσαν στην κατάργηση του δουλεμπορίου και της δουλείας. Το 1881 ιδρύθηκε το Διεθνές Συμβούλιο Γυναικών και η

Διεθνής Κοινοβουλευτική Ένωση. Ο πασίγνωστος Ερυθρός Σταυρός, στον οποίο οι ΜΚΟ, με ανθρωπιστική δράση, χρωστούν τη φήμη τους, ιδρύεται το 1864 από τον Ερρίκο Ντυνάν, ο οποίος ήθελε να προστατεύσει την τύχη των αιχμαλώτων του πολέμου και, γενικότερα, να ενδυναμώσει την εφαρμογή του ανθρωπιστικού δικαίου, εν καιρώ πολέμου. Έκτοτε, ο Ερυθρός Σταυρός αναλαμβάνει αληθινή αποστολή, ως μια διεθνής δημόσια υπηρεσία, ειδικότερα χάρη στις συμβάσεις που υπογράφηκαν, υπό την αιγίδα του, από το 1949 έως το 1977 (Συμβάσεις της Γενεύης). Στον τομέα του ανθρωπιστικού δικαίου, άνθισαν, στη συνέχεια, πολυάριθμες οργανώσεις. Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, οι ΜΚΟ ανέπτυξαν δραστηριότητες στην Κοινωνία των Εθνών και τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας. Το 1922, ιδρύεται η Διεθνής Ομοσπονδία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ο αριθμός των ΜΚΟ αυξάνεται με γεωμετρική πρόοδο. Μεγάλη έξαρση παρατηρήθηκε μετά το 1970, ιδίως στη Λατινική Αμερική και την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Στην Ευρώπη, η ίδρυση της ΔΑΣΕ (Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη) υπήρξε καταλυτική για την αναγνώριση της νομιμότητας της δράσης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Από τη δεκαετία του 1970 και μετά ξεπηδά πλήθος Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, οι οποίες πολλαπλασιάζονται με αλματώδεις ρυθμούς, συνεπικουρούμενες από την ανάπτυξη τόσο στις μεταφορές όσο και στα ΜΜΕ. Διαφοροποιούνται ωστόσο ως προς ένα σημείο. Στο να επικαλούνται ένα χρέος ανθρωπιστικής παρέμβασης και έτσι να γίνονται παράγοντες των διενέξεων. Εισβάλλουν δηλαδή πλέον στο πεδίο της πολιτικής και του πολέμου όχι από την πύλη της ιδεολογίας αλλά από μέσω των βασικών και ανθρώπινων αξιών.

Η αύξηση της δύναμης των ΜΚΟ, οι οποίες εξ' ορισμού αποτελούν φορείς μιας διεθνιστικής λογικής, αποτελεί συνέπεια της εξασθένησης των εθνικών πολιτικών εξουσιών, που προώθησαν, δραστήρια, την απορύθμιση των αγορών, την εγκατάλειψη κάθε είδους εθνικής κυριαρχίας και την παράδοσή της στη λογική μιας παγκοσμιοποιημένης αγοράς. Οι ΜΚΟ μπορούν να χρησιμεύσουν, στην αντιμετώπιση καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης, καλύπτοντας τα κενά της κρατικής εξουσίας, κυρίως στον τομέα του κοινωνικού κράτους, δεδομένου ότι η δράση τους έχει χαμηλότερο κόστος και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Οι ΜΚΟ παίζουν, σε όλη την υφήλιο, θετικό ρόλο, ενημερώνοντας την κοινή γνώμη και προάγοντας τη συνεργασία, για την ανάπτυξη ή την τεχνική υποστήριξη της ανθρωπιστικής δράσης. Χαρακτηριστικά, η Διεθνής Αμνηστία έχει εκπροσώπους στην Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ και η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού συμμετέχει στη σύνταξη των Συμβάσεων της Γενεύης για το ανθρωπιστικό δίκαιο.

Τα τελευταία χρόνια συζητείται και στη χώρα μας η σχέση μεταξύ ΜΚΟ και Διοίκησης. Έστω και με αργούς ρυθμούς, συνειδητοποιείται και στην Ελλάδα ο σημαντικός ρόλος των

ΜΚΟ όχι μόνο για την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε περιβαλλοντικά, κοινωνικά, ανθρωπιστικά κι αναπτυξιακά θέματα αλλά και για τη διαμόρφωση πολιτικών που να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις για βιώσιμη ανάπτυξη, κοινωνική και περιβαλλοντική υπευθυνότητα, συνύπαρξη των πολιτισμών, αλληλεγγύη.

2.2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΚΟ ΣΗΜΕΡΑ

Η αύξηση των ΜΚΟ τα τελευταία κυρίως χρόνια έχει πυροδοτήσει τη συζήτηση για τη λεγόμενη «κοινωνία των πολιτών», τις οργανώσεις της και το ρόλο τους στη ζωή μας. Ο όρος «κοινωνία των πολιτών» εντοπίζεται κυρίως στη δράση των πολιτών ως μονάδων ή οργανωμένων ομάδων, οι οποίες δραστηριοποιούνται από κοινού για την επίτευξη ενός κοινωφελούς σκοπού. Η αναθεώρηση του Συντάγματος ανοίγει νέες δυνατότητες για την ανανέωση του πολιτικού συστήματος με την ενδυνάμωση της θέσης της «κοινωνίας των πολιτών» και την ενίσχυση της συμμετοχής στην πολιτική διακυβέρνηση.

Οι ΜΚΟ έχουν σήμερα ένα διπλό ρόλο, αφενός παρεμβαίνουν εκεί που η πολιτική και οι θεσμοί δεν δίδουν ιδιαίτερο βάρος ή λειτουργούν ενάντια στα συμφέροντα της κοινωνίας, του περιβάλλοντος και της βιωσιμότητας αναλαμβάνοντας το ρόλο της ενεργού συνείδησης της κοινωνίας και αφετέρου με συνειδητό τρόπο εμβαθύνουν τη δημοκρατία και την ουσιαστικοποιούν.

Η μεγάλη αποδοχή και εμπιστοσύνη που έχει η κοινή γνώμη για τις ΜΚΟ σε σχέση με τις πολιτικές παρατάξεις τα τελευταία χρόνια, είναι ενδεικτικό της εποχής μας. Τελευταίες έρευνες δείχνουν ότι η κοινή γνώμη εμπιστεύεται κατά 75% τις ΜΚΟ και κατά 16% τις πολιτικές παρατάξεις. Αυτή ακριβώς η μεγάλη εμπιστοσύνη που δείχνει η κοινή γνώμη δημιουργεί μεγάλες υποχρεώσεις στις ΜΚΟ να περιφρουρήσουν το χώρο τους, ώστε να μην αποδειχθεί συγκυριακό το φαινόμενο και κυρίως να μην αντιστραφεί λόγω αδεξιοτήτων και αναξιοπιστίας. Άλλωστε, η ενδυνάμωση της δημοκρατίας απαιτεί εκτός από συμμετοχή, υπευθυνότητα και διαφάνεια. Έτσι, οι ΜΚΟ προσπαθούν να λειτουργούν με δημοκρατικές διαδικασίες πάντα προς όφελος του κοινωνικού συνόλου και των πολιτών.

Αποστολή των ΜΚΟ είναι να ευαισθητοποιούν τους πολίτες αλλά και ολόκληρη την κοινωνία ενεργοποιώντας τους σε αγώνες και κινητοποιήσεις για την επίτευξη σκοπών προς βελτίωση της κοινωνίας και της ζωής των πολιτών και στην πορεία αυτή να προσελκύουν ανθρώπους, οι οποίοι αγωνίζονται γι' αυτούς τους σκοπούς με συνέπεια και επιμονή. Έτσι,

λειτουργούν με ιδιαίτερη αποτελεσματικότητα ως ομάδες που υπενθυμίζουν την ανάγκη για μεταρρυθμίσεις μέσω προτάσεων και ιδεών, οι οποίες εν συνεχεία γίνονται δράσεις.

Φυσικά, με τις δράσεις οι ΜΚΟ επιδιώκουν να ασκούν επιρροή τόσο στην κοινωνία γενικότερα, όσο και στους πολίτες τους ίδιους. Είναι γενικώς αποδεκτό ότι στο πρόσφατο παρελθόν ιδιαίτερα οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν υποστεί τεράστιες οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και πολιτικές αλλαγές. Οι νέες συνθήκες υποβάλλουν την ανάγκη για μια νέα θεώρηση της έννοιας του πολίτη και τη σχέση του με το κράτος, καθώς και την εκπαίδευσή του για να αναπτύξει τη σχέση αυτή, και κατ' επέκταση θέτουν ισχυρές προκλήσεις για τη μορφή που μπορεί να λάβει η εκπαίδευσή του. Επικρατεί μια γενικότερη σύγχυση επί του θέματος της αγωγής του πολίτη σε κάθε επίπεδο (πολιτιστικό, περιβαλλοντικό, στις διαφυλικές σχέσεις). Καμία κοινωνία δεν θα πρέπει να επαναπαύεται όταν οι πολίτες της επιδεικνύουν αλόγιστη καταναλωτική συμπεριφορά, αν διατηρούσαν στερεότυπα και προκαταλήψεις που παρεμποδίζουν την ισόρροπη ανάπτυξη όλων, ανεξαρτήτως φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού, αν αγνοούν ή αδιαφορούν για τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων. Οι ΜΚΟ είναι οργανώσεις που προσπαθούν να εξαλείψουν τέτοιου είδους συμπεριφορές και να επαναφέρουν ισορροπίες και δικαιοσύνη.

Το σχολείο, αντίθετα, φαίνεται εν μέρει αμήχανο μπροστά στις προκλήσεις που η εποχή μας θέτει αναφορικά με τα παραπάνω θέματα. Οι πρωτοβουλίες που λαμβάνονται είτε από μεμονωμένες προσπάθειες εκπαιδευτικών είτε μαζικές από άλλους φορείς είναι εποικοδομητικές, αλλά όχι επαρκείς. Οι ΜΚΟ εκτός του ότι επιτελούν ένα σημαντικό έργο στους τομείς που η κάθε μια επικεντρώνεται, συμβάλουν στην εκπαίδευση για τη δημοκρατική πολιτότητα με δύο τρόπους:

α) Ασκούν πίεση ή συνεργάζονται με κυβερνητικούς φορείς για να διαμορφώσουν την επίσημη εκπαίδευση, ώστε να συμπεριλάβει μια σειρά από θέματα που διαφορετικά παραλείπονται ή υποβαθμίζονται. Είναι χαρακτηριστικό ότι η σημερινή ευαισθητοποίηση οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στην πίεση που άσκησαν διάφορες ΜΚΟ σε κυβερνήσεις, κυρίως στην Ευρώπη και την Αμερική, αλλά και στον τρόπο που έπεισαν την κοινωνία, της οποίας ούτως ή άλλως είναι κομμάτι, για την σημαντικότητα των επιδιώξεών τους.

β) Έχουν στις τάξεις τους νέους ή και παιδιά, οι οποίοι, λαμβάνοντας μέρος στη διοργάνωση ή απλά συμμετέχοντας στις εκδηλώσεις των οργανώσεών τους, κατακτούν εκτός από εξειδικευμένες γνώσεις μια σειρά από δεξιότητες μέσα από την πράξη. Μια σειρά από έρευνες στον ευρωπαϊκό χώρο κατέδειξε ότι οι νέοι που ασχολούνται με μη-κυβερνητικές οργανώσεις αισθάνονται, μεταξύ άλλων, ότι αυξάνουν την ικανότητά τους να εργάζονται σε ομάδες, να θέτουν στόχους και να τους επιτυγχάνουν και να λαμβάνουν πρωτοβουλίες. Το σύνολο

αυτών των δεξιοτήτων και γνώσεων που κατακτώνται, καθώς και οι μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται σε δραστηριότητες των ΜΚΟ, αποτελούν τα σημαντικότερα μέρη του μαθησιακού χώρου που είναι γνωστός ως μη-τυπική εκπαίδευση.

Επίσης, οι ΜΚΟ μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην πολιτική διαδικασία της κάθε χώρας όπου δραστηριοποιούνται. Για παράδειγμα, με τη δημόσια υποστήριξη ιδεών, την προώθηση προτάσεων για αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, την παρακολούθηση των κυβερνητικών πολιτικών σε τομείς, όπως το περιβάλλον, την κοινωνική ισότητα ή τη διαφάνεια στα δημόσια οικονομικά. Μπορούν, επίσης, να συμμετέχουν στην εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής, καθώς στην Ελλάδα η εθελοντική κοινωνική προσφορά έχει μακρά παράδοση και μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικότερα από τις κρατικές γραφειοκρατίες και από τις κερδοσκοπικού χαρακτήρα ιδιωτικές επιχειρήσεις, κυρίως από πλευράς ποιότητας των έργων και δραστηριοτήτων που υλοποιούνται.

Οι ΜΚΟ δραστηριοποιούνται, όπως αναλύθηκε και παραπάνω, σε διάφορους τομείς προσπαθώντας να επηρεάσουν θετικά την κοινωνία των πολιτών και να επιτύχουν ουσιαστικές αλλαγές. Οι δράσεις τους ποικίλουν πάντοτε με κοινό παρονομαστή τον επαγγελματισμό, το θάρρος και τη συνέπεια στον αγώνα τους για μεταρρυθμίσεις. Τα τελευταία χρόνια ένας παράγοντας που έχει αυξήσει τη δυνατότητα των ΜΚΟ να χρησιμοποιούν την πληροφορία με στρατηγικό τρόπο ώστε να θέτουν νέα ζητήματα, να πείθουν, να ασκούν πίεση και να αποκτούν πλεονεκτήματα και να προωθούν τα προγράμματά τους είναι η ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών.

Το φαινόμενο των ευρέως διαθέσιμων και προσιτών τεχνολογιών είχε κυρίως δύο συνέπειες που συνέβαλαν στην ενδυνάμωση των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Αρχικά, ένας μεγάλος όγκος πληροφοριών συμπεριλαμβανομένων επιστημονικών και τεχνικών δεδομένων είναι δυνατόν πλέον εύκολα να συλλεχθούν και να χρησιμοποιηθούν για έρευνες και δραστηριότητες των ΜΚΟ. Δεύτερον, αυτές οι πληροφορίες είναι δυνατόν να διαχειριστούν χωρίς δυσκολία. Είναι δυνατόν να γίνουν αντικείμενο περαιτέρω επεξεργασίας, να προωθηθούν ή να αποθηκευθούν. Το γεγονός αυτό αποτελεί μεγάλη ευκαιρία για τη συλλογή και δημοσίευση πληροφοριών καθώς και την ανταλλαγή ιδεών και στρατηγικών από άτομα και οργανώσεις παγκοσμίως.

Με αυτόν τον τρόπο οι ΜΚΟ μπορούν πλέον και επικοινωνούν αποτελεσματικότερα μεταξύ τους διεθνώς, με αποτέλεσμα να αυξάνουν την επιρροή τους, να οργανώνονται, να ανταλλάσσουν πληροφορίες και να διαδίδουν τις δραστηριότητες τους.

Πέρα όμως από τις τεχνολογίες και την ανάπτυξή τους οι ΜΚΟ βοηθούνται, στηρίζονται αλλά και κάποιες φορές χειραγωγούνται από τις εκάστοτε κυβερνήσεις. Συνήθως έχουν

αναπτύξει σχέσεις συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης μεταξύ τους. Πολλές φορές ο ρόλος των ΜΚΟ γίνεται συμβουλευτικός ή επικριτικός ως προς τις κυβερνήσεις όταν πράττουν αντίθετα με τις απαιτήσεις της κοινωνίας. Υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση και επικοινωνία μεταξύ τους στοχεύοντας στο επιθυμητό για τους πολίτες αποτέλεσμα δηλαδή σε ευημερία και σε μια βιώσιμη ανάπτυξη. Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί ότι οι πολίτες στρέφονται περισσότερο στις ΜΚΟ των οποίων τα μέλη και η ενεργός συμμετοχή σε αυτές έχει πολλαπλασιαστεί. Τίθεται πλέον το ερώτημα εάν οι ΜΚΟ μπορούν να διδάξουν τις πολιτικές παρατάξεις ως προς την οργάνωση και την αποτελεσματικότητα των δράσεών τους. Η άποψη αυτή τείνει να ενισχύεται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια.

2.3. ΚΕΝΤΡΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΜΚΟ

Για την ενίσχυση της λειτουργίας των ΜΚΟ έχουν συσταθεί τρία κέντρα στήριξης τους. Τα κέντρα αυτά λειτουργούν στην Αθήνα, στα Ιωάννινα και στην Κομοτηνή.

1. Αθήνα: Ευρωπαϊκή Προοπτική
2. Ιωάννινα: Humanet
3. Κομοτηνή: ΚΕΚ Μέντωρ Αντωνιάδης & ΣΙΑ ΟΕ (Μπαλικούρα, Β. 2006).

Ο στόχος των κέντρων αυτών είναι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και εξειδικευμένων πληροφοριών σε ΜΚΟ με στόχο την ενίσχυση της λειτουργίας τους. Η οργάνωση και ίδρυση των υποστηρικτικών αυτών δομών έγινε με όραμα την ανάδειξη περισσότερων ευκαιριών για ανάπτυξη των ΜΚΟ και σε γενικότερο πλαίσιο την αναβάθμιση του ρόλου της Κοινωνικής Οικονομίας στην ενίσχυση της απασχόλησης.

Οι ομάδες στις οποίες αναφέρονται τα κέντρα υποστήριξης είναι οι εξής:

- Νέοι άνεργοι, οι οποίοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας και διακρίσεις λόγω της ηλικίας τους και κατά συνέπεια της ανεπαρκούς εκπαίδευσής και επαγγελματικής εμπειρίας τους.

- Νέοι που απασχολούνται σε ΜΚΟ και οι οποίοι επιθυμούν να εξειδικευτούν, ώστε να μπορέσουν να εξελιχθούν εντός του πλαισίου μιας ήδη υπάρχουσας ΜΚΟ ή και να δημιουργήσουν μια νέα ΜΚΟ μέσω της στήριξης και μεταφοράς τεχνογνωσίας από τις ΜΚΟ που συμμετέχουν στις δράσεις των δράσεων των κέντρων υποστήριξης.

- Μετανάστες ή πρόσφυγες, οι οποίοι επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας και ειδικότερα στη δημιουργία και διαχείριση των ΜΚΟ. Άτομα με ειδικές ανάγκες είναι, επίσης, αποδεκτά εφόσον επιθυμούν να ασχοληθούν σε κάποια ΜΚΟ ή σε κάποια επιχείρηση της Κοινωνικής Οικονομίας.

- Νέοι, οι οποίοι ήδη εργάζονται σε ΜΚΟ και επιθυμούν να αντλήσουν πληροφορίες και τεχνογνωσία, προκειμένου να βελτιώσουν την εργασιακή τους θέση.

Οι υπηρεσίες που παρέχουν τα κέντρα υποστήριξης των ΜΚΟ έχουν δύο σκέλη. Το πρώτο αφορά στη συμβουλευτική υποστήριξη, δηλαδή στη γενική κατάρτιση και ενίσχυση της δικτύωσης προς τους ωφελούμενους και το δεύτερο σκέλος αφορά στην τεχνική υποστήριξη που εμπεριέχει ειδική υποστήριξη επιστημόνων σε πρακτικά θέματα ίδρυσης και διαχείρισης.

Συγκεκριμένα, τα κέντρα παρέχουν τέσσερις βασικές κατηγορίες υπηρεσιών: **Υπηρεσίες αναγνώρισης της υπάρχουσας κατάστασης της τοπικής αγοράς εργασίας.**

- ο Παροχή πληροφοριών για χρηματοδοτικές ευκαιρίες προς τις ΜΚΟ από εθνικές και διεθνείς πηγές δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα. Η εξασφάλιση οικονομικών πόρων αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη βιωσιμότητα κάθε οργανισμού ή επιχείρησης. Η υπηρεσία αυτή βασίζεται όχι μόνο στην εξεύρεση των απαιτούμενων πόρων αλλά και στην αποδοτική αξιοποίηση των πόρων αυτών με το σωστό προγραμματισμό και την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων. Ο ρόλος των κέντρων είναι να εντοπίζουν και να παρέχουν πληροφορίες στις ΜΚΟ για την ύπαρξη ευκαιριών χρηματοδότησης από πάσης φύσεως φορείς.

- ο Παροχή πληροφοριών για το ισχύον νομικό και θεσμικό πλαίσιο που αφορά στις ΜΚΟ. Στη χώρα μας υπάρχει ελλιπές νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο για την Κοινωνική Οικονομία και έτσι δεν ευνοείται ή δεν διευκολύνεται η ανάπτυξη των ΜΚΟ. Τα κέντρα υποστήριξης έχουν αναλάβει την παρακολούθηση και καταγραφή οποιασδήποτε αλλαγής και εξέλιξης στο νομικό και θεσμικό πλαίσιο που αφορά στην Κοινωνική Οικονομία.

- ο Διερεύνηση των τάσεων στην αγορά και παροχή σχετικών πληροφοριών στους αποδέκτες. Ο σκοπός της βοήθειας αυτής από τα κέντρα υποστήριξης είναι η ενίσχυση στην

προσπάθεια των ΜΚΟ να προβλέπουν επερχόμενες αλλαγές και να προετοιμαστούν γι' αυτές. Η διερεύνηση των τάσεων αυτών μπορεί να αφορά στον εντοπισμό ενός συγκεκριμένου πεδίου ή τομέα που χρήζει παρέμβασης ή απαιτεί την ανάληψη δράσης έτσι ώστε να κατευθυνθεί η ΜΚΟ προς συγκεκριμένο φορέα ή πρόγραμμα χρηματοδότησης.

2. Υπηρεσίες βελτίωσης δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού.

Ο Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την κατάλληλη οργανωτική δομή και διαχείριση μιας ΜΚΟ μαζί με τις απαιτούμενες δεξιότητες. Οι υπηρεσίες και πληροφορίες που παρέχονται σε άτομα που βρίσκονται σε προκαταρκτικό στάδιο ίδρυσης ή απασχόλησης σε ΜΚΟ είναι διαφορετικές από εκείνες που θα δοθούν σε εκείνους που ήδη απασχολούνται ή διαχειρίζονται ΜΚΟ και έχουν επομένως προβάδισμα σε ό,τι αφορά την πείρα. Στην πρώτη περίπτωση η πληροφόρηση θα αφορά στην παροχή βασικών συμβουλευτικών υπηρεσιών για την ίδρυση και οργάνωση, ενώ στη δεύτερη περίπτωση οι υπηρεσίες θα είναι περισσότερο ενισχυτικές και θα αφορούν στην επίτευξη βελτιώσεων και προσαρμογών για την καλύτερη δυνατή απόδοση και την απόκτηση των απαιτούμενων δεξιοτήτων διοίκησης και διαχείρισης.

Ο Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε θέματα αναγκαίας υποδομής για τη διαχείριση και λειτουργία μιας ΜΚΟ, όπως η χρήση νέων τεχνολογιών, η ειδική κατάρτιση και η υλικοτεχνική υποδομή. Τα κέντρα συνδράμουν ενεργά στην απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων που θα χρειαστούν για τη διαχείριση ή απασχόληση. Επίσης, προτείνεται συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό για την κάλυψη των πιθανών αναγκών μάθησης.

3. Υπηρεσίες προώθησης στην αγορά εργασίας, ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των ατόμων που επιθυμούν να εργαστούν σε ΜΚΟ, που εργάζονται ήδη σε μια ΜΚΟ ή που επιθυμούν να συστήσουν μια ΜΚΟ.

Ο Καθοδήγηση κατά τη διαδικασία εύρεσης και ενσωμάτωσης προσωπικού στην ΜΚΟ. Τα κέντρα υποστήριξης βοηθούν στην επιλογή των στελεχών με γνώμονα τις αντικειμενικές απαιτήσεις λειτουργίας του οργανισμού, το διαθέσιμο χώρο στέγασης και τις ανάγκες που επιβάλλει η δραστηριοποίηση σε συγκεκριμένο τομέα.

Ο Διερεύνηση ευκαιριών συνεργασίας των ΜΚΟ με άλλους φορείς σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η δικτύωση και συνεργασία μεταξύ φορέων είναι ένα από τα βασικότερα εργαλεία ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας γενικότερα. Κάθε νέα ή υφιστάμενη ΜΚΟ μπορεί να επωφεληθεί επικοινωνώντας με άλλες ΜΚΟ που συνεργάζονται με τα κέντρα υποστήριξης.

4. Τεχνική υποστήριξη

Ο Στα πλαίσια της λειτουργίας τους τα κέντρα υποστήριξης συνεργάζονται με έναν νομικό εμπειρογνώμονα, δύο οικονομολόγους και έναν επικοινωνιολόγο. Ο νομικός συνεργάτης αναλαμβάνει τη διεκπεραίωση των νομικών διαδικασιών που συνεπάγεται η ίδρυση μιας ΜΚΟ, όπως η σύνταξη και η οριστικοποίηση του καταστατικού του οργανισμού. Ο οικονομολόγος εκπονεί επιχειρηματικό σχέδιο για την οργάνωση της επιχειρηματικής δράσης του οργανισμού, καθώς επίσης και για τη συνδρομή σε διάφορα άλλα ζητήματα οικονομικής φύσεως που απαιτούν ειδική τεχνογνωσία στον τομέα των οικονομικών. Τέλος, ο επικοινωνιολόγος δίδει πρακτικές λύσεις ενίσχυσης και προώθησης του προφίλ του οργανισμού, ώστε να δοθούν οι δράσεις και να επιτευχθεί η δικτύωση και η συνεργασία με άλλους οργανισμούς και φορείς, ενισχύοντας το έργο και τις προοπτικές της ΜΚΟ.

Τα πλεονεκτήματα λειτουργίας των Κέντρων Υποστήριξης των ΜΚΟ είναι τα εξής, (Μπαλικούρα, Β. 2006):

- Ο Ενίσχυση των υφιστάμενων ΜΚΟ μέσω της παροχής υπηρεσιών: Παροχή συμβουλών, εξεύρεση και κατάρτιση προσωπικού που θα στελεχώσει τις ΜΚΟ, παροχή πληροφόρησης σε θέματα που αφορούν διεθνείς και εγχώριες χρηματοδοτικές ευκαιρίες κλπ

- Ο Διερεύνηση και ενδυνάμωση της Κοινωνικής Οικονομίας μέσα από την συμβολή τους στη σύσταση νέων ΜΚΟ: Προωθείται έμμεσα η Κοινωνική Οικονομία μέσω της συμβολής των κέντρων υποστήριξης στη σύσταση νέων ΜΚΟ, αφού διαθέτουν την τεχνογνωσία σχετικά με νομικά και διαδικαστικά θέματα που απαιτούνται, προκειμένου να συσταθεί μία καινούργια ΜΚΟ.

- Ο Ενίσχυση της αγοράς εργασίας και μείωση κοινωνικών ανισοτήτων: Τα κέντρα υποστήριξης των ΜΚΟ συμβάλουν στη μείωση της ανεργίας, καθώς μπορούν να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, αλλά και να ενισχυθεί η ιδέα του εθελοντισμού για κοινωφελείς σκοπούς. Ταυτόχρονα, φιλοδοξούν να ενισχύσουν την απασχόληση ευπαθών κοινωνικά και οικονομικά ατόμων, με σκοπό τη μείωση των ανισοτήτων που παρατηρούνται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές της χώρας.

- Ο Ευνοϊκά χρηματοδοτικά σχήματα: Τα κέντρα υποστήριξης των ΜΚΟ έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν χρηματοδοτήσεις τόσο από δημόσιους φορείς, όσο και από μη κρατικούς, μέσω χορηγιών και διεξαγωγής πολιτιστικών εκδηλώσεων.

2.4. ΜΚΟ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι ακόμα ένας τομέας όπου οι ΜΚΟ δίδουν έμφαση και προσπαθούν να επιτύχουν. Βασική αρχή της βιώσιμης ή αειφόρου ανάπτυξης είναι η ανάπτυξη εκείνη που θα επιτρέπει την ικανοποίηση των σύγχρονων αναγκών, δίχως να υποθηκεύονται οι ανάγκες των μελλοντικών γενεών για ανάπτυξη, τόσο για τις αναπτυγμένες όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες και πρέπει να βασίζεται σε τρεις διακριτούς πυλώνες: την προστασία του περιβάλλοντος, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η αειφόρος ανάπτυξη είναι, δηλαδή, μια οικονομικο-κοινωνική διαδικασία ανάπτυξης, κατά τη διάρκεια της οποίας γίνεται προσπάθεια αρμονικής σύνδεσης οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντολογικών στόχων της κοινωνίας σε ένα ισορροπημένο πλαίσιο, με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, και την χρησιμοποίηση όσο των δυνατών πιο φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων, (Μητούλα, Ρ. 2006).

Το Δεκέμβριο του 1999 η Ελλάδα εντάχθηκε ως πλήρες μέλος στην Επιτροπή Αναπτυξιακής Συνεργασίας, η οποία αποτελεί όργανο και λειτουργεί στο πλαίσιο του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Στο όργανο αυτό λαμβάνονται σημαντικές συλλογικές αποφάσεις για τη συνεργασία με χώρες μη μέλη που έχουν οικονομίες αναπτυσσόμενες ή σε μετάβαση. Το ΥΠΕΧΩΔΕ ως φορέας υλοποίησης ξεκίνησε από το Δεκέμβριο του 1999 την επεξεργασία του Προγράμματος Αναπτυξιακής Συνεργασίας και Βοήθειας για το Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Το Πρόγραμμα αυτό εστιάζει στην παροχή αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας στον τομέα του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης σε αποδέκτριες χώρες που ανήκουν στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή των Βαλκανίων, της ΝΑ Ευρώπης, του Ευξείνου Πόντου και της Κασπίας Θάλασσας.

Το Πρόγραμμα Αναπτυξιακής Συνεργασίας και Βοήθειας για το Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του ΥΠΕΧΩΔΕ στοχεύει στην:

Ο Προώθηση των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος στις αποδέκτριες χώρες σε συνδυασμό με την υποστήριξη των αναπτυξιακών προσπαθειών των χωρών αυτών.

Ο Συμβολή στην προστασία, διατήρηση, αποκατάσταση και απορρύπανση των υποβαθμισμένων φυσικών πόρων στις αποδέκτριες χώρες.

Ο Προώθηση δράσεων και στρατηγικών σχεδίων χωροταξικής ολοκλήρωσης, χωρικής ανάπτυξης στις επιλέξιμες γεωγραφικές ενότητες.

Ο Δημιουργία σταθερών δομών και μηχανισμών παρακολούθησης των χωρικών και περιβαλλοντικών δεδομένων στις επιλέξιμες περιοχές.

Ο Συμβολή στην αναπροσαρμογή του θεσμικού πλαισίου και των εργαλείων εφαρμογής της περιβαλλοντικής και χωροταξικής πολιτικής των χωρών αυτών, στην κατεύθυνση των θεσμικών προϋποθέσεων των διεθνών οργανισμών και ειδικότερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Προώθηση της διακρατικής συνεργασίας μεταξύ χωρών (δότης και αποδέκτης) και διαμόρφωση διαύλων επικοινωνίας και δικτύων συνεργασίας μεταξύ των αρμοδίων ελληνικών φορέων και φορέων στις αποδέκτριες χώρες που καλύπτει το πρόγραμμα.

Ορισμένες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις έχουν αναλάβει την υλοποίηση του Προγράμματος Αναπτυξιακής Συνεργασίας και Βοήθειας για το Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη μαζί με ελληνικά ινστιτούτα και πανεπιστημιακούς φορείς μέσω της από κοινού εκπόνησης δράσεων με φορείς των αποδεκτριών συνεργαζόμενων χωρών.

Επίσης, ένα άλλο παράδειγμα λήψης πρωτοβουλιών και μάλιστα διεθνών είναι από τη ΜΚΟ Μεσόγειος SOS, η οποία έχει λάβει αρκετές πρωτοβουλίες, σε συνεργασία και με άλλους φορείς σχετιζόμενες με τη βιώσιμη ανάπτυξη και συμπεριφορά, (www.eurocharity.org):

Οι Μεσογειακοί Νέοι και η Βιώσιμη Ανάπτυξη στη Μεσόγειο: Διοργανώθηκε από κοινού με πολυάριθμες ΜΚΟ ένα σύνολο δραστηριοτήτων για την κριτική αποτίμηση των 10 χρόνων από τη Συνδιάσκεψη στο Ρίο και την πρόοδο της βιώσιμης ανάπτυξης στη Μεσόγειο. Οι νέοι ασκούν την κριτική τους αλλά διατυπώνουν και τις ιδέες, προτάσεις και δεσμεύσεις τους.

«Εκπαίδευση Νέων Στελεχών ΜΚΟ σε θέματα Βιωσιμότητας και Ευρώ-Μεσογειακής Συνεργασίας», 16-30 Αυγούστου 2001, Σίφνος: Το πρόγραμμα «Εκπαίδευση Νέων Στελεχών ΜΚΟ σε θέματα Βιωσιμότητας και Ευρώ-Μεσογειακής Συνεργασίας» ήταν μια πρωτοβουλία του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, σε συνεργασία με το MARE - Μεσογειακό Κοινωνικό Οικολογικό Δίκτυο Νέων και είχε την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσης, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κυκλάδων και του Υπουργείου Αιγαίου. Αποτελεί τμήμα του προγράμματος «Δημιουργία και Ανάπτυξη του

Δικτύου MARE» που υποστηρίζεται από το πρόγραμμα YOUTH-ACTION 5. Το πρόγραμμα συντόνισε το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, που φιλοξενεί τη γραμματεία του MARE στην Αθήνα.

Διεθνής Συνάντηση Νέων με θέμα «Βιώσιμη Διαχείριση Φυσικών Πόρων», Λίμνη Εύβοιας, Ιούλιος 2001

Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS έλαβε την πρωτοβουλία και διοργάνωσε μια Διεθνή Συνάντηση Νέων με θέμα: «Βιώσιμη Διαχείριση Φυσικών Πόρων» με έμφαση στις ακτές και τη θάλασσα, στη Λίμνη Ευβοίας, 1-15 Ιουλίου 2001, με την υποστήριξη του Προγράμματος ΝΕΟΛΑΙΑ της Ε.Ε. Στη Διεθνή Συνάντηση Νέων συμμετείχαν νέοι που δραστηριοποιούνται σε περιβαλλοντικές και πολιτιστικές οργανώσεις από την Ελλάδα, την Ιταλία, την Αίγυπτο, την Τουρκία και το Λίβανο.

Προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα στην κάθε δράση και προσπάθεια, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις χρειάζονται φυσικά και την κατάλληλη υποδομή και θεσμοθέτηση. Απαιτείται, να καθιερωθεί θεσμικά η συμμετοχή τους στη διαβούλευση για θέματα της δραστηριότητάς τους και να αναγνωρίζεται ο ρόλος και η προσπάθειες τους. Επίσης, οι ίδιες θα πρέπει να είναι συνεπείς στον αγώνα τους για μεταρρυθμίσεις και τα μέλη τους θα πρέπει να διακατέχονται από ένα πνεύμα επαγγελματισμού παρόλο που δεν αμείβονται υλικά για τις υπηρεσίες που προσφέρουν.

2.5. ΜΚΟ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Φαντάζει αδύνατο μέσα στα σημερινά επίπεδα του ανταγωνισμού για την επίτευξη όσο το δυνατόν υψηλότερων κερδών, με τις συνεχείς εγκαταστάσεις βιομηχανιών και την όλο και αυξανόμενη αξιοποίηση των πρώτων υλών να υφίσταται Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ). Δυστυχώς η έννοια του όρου ΕΚΕ δεν προωθείται ως μια σημαντική παράμετρος για την προστασία και τη διάσωση του περιβάλλοντος.

Ο όρος «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη» αναφέρεται στις ενέργειες των επιχειρήσεων που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων από κοινή σκοπιά. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις είναι γνωστό πως είναι άμεσα συνδεδεμένες με το κοινωνικό σύνολο μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται, επηρεάζοντας και επηρεαζόμενες από τα δεδομένα της εποχής, του χώρου δράσης τους και της ζήτησης Οφείλουν, επομένως, να αναγνωρίζουν την ευθύνη που τους αναλογεί απέναντι στην κοινωνία και το περιβάλλον. Να σέβονται, δηλαδή, τις

αρχές και τις αξίες που χαρακτηρίζουν τον πολιτισμό μας (το σεβασμό προς τον άνθρωπο - την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την παροχή ίσων ευκαιριών, το σεβασμό στο περιβάλλον που κληρονομήσαμε και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής).

Η κοινωνία πολιτών, και ιδίως οι οικολογικές ΜΚΟ, κατάλαβαν ότι αντί να καταγγέλλουν γενικά τις επιχειρήσεις που ρυπαίνουν, ήταν πιο αποδοτικό, εφόσον ο σκοπός ήταν η άμεση προστασία του περιβάλλοντος, να καταφέρουν να αλλάξουν την επιχειρηματική τους πρακτική με ορισμένες δραστηριοποιήσεις: με την εξοικονόμηση ενέργειας, την συνεισφορά στην έρευνα εναλλακτικών πηγών, την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων (που αποτελούν την εξωτερική πλευρά της ΕΚΕ) αλλά και την καλύτερη μεταχείριση των εργαζομένων (η εσωτερική πλευρά ΕΚΕ). Μπορούν δηλαδή να αποτελέσουν πλέον σύμμαχο της προσπάθειας για την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος και όχι αντίπαλός της.

Υπάρχουν πολλές μορφές υλοποίησης της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης από τις επιχειρήσεις που επιλέγουν να την υιοθετήσουν. Πρώτη και πιο απλή και παραδοσιακή εκδοχή της ΕΚΕ που είχαν αναπτύξει μερικές μεγάλες επιχειρήσεις ήδη από τον 19ο αιώνα, αντιστοιχεί στην απευθείας κοινωνική παροχή κυρίως στις περιοχές ύπαρξης των εργοστασίων ή στην πρόσδεση του ονόματος της επιχείρησης στη διεκπεραίωση ενός κοινωνικού φιλανθρωπικού έργου, για παράδειγμα με την ίδρυση ενός Ιδρύματος με οικογενειακά χαρακτηριστικά και ονομασία για την προώθηση ενός κοινωνικού σκοπού. Αυτές οι πρακτικές υφίστανται και αναπτύσσονται ακόμη (βλέπε Ίδρυμα Μπιλ και Μελίντας Γκέιτς της Microsoft).

Η δεύτερη μορφή περιλαμβάνει πρωτοβουλίες δέσμευσης των επιχειρήσεων στην τήρηση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών προϋποθέσεων. Τέτοιου είδους πρακτικές οριοθετούν τις σύγχρονες μορφές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και αποτελούν το βασικό μέτρο ανάπτυξης της σε διεθνές και εθνικό επίπεδο την τελευταία δεκαετία. Αυτή η δέσμευση των επιχειρήσεων, ακόμη και αν γίνεται για επικοινωνιακούς ή διαφημιστικούς στόχους, παρουσιάζει μερικούς ιδιαίτερους κινδύνους για τις ίδιες. Όχι μόνο περιορίζει την ευχέρεια αξιοποίησης του χαμηλού εργατικού κόστους, αλλά αυξάνει επίσης τις απαιτήσεις για την ποιότητα και τις επιπτώσεις στο περιβάλλον, την υγεία και την ασφάλεια των καταναλωτών από ενδεχόμενες επιπτώσεις των παραγομένων προϊόντων. Εάν υιοθετήσουν την ΕΚΕ αυξάνουν το κόστος παραγωγής τους εφόσον έχουν δεσμευτεί για ασφαλή και ποιοτικά προϊόντα. Από την πλευρά του, όμως, ο καταναλωτής έχει στη διάθεσή του πλέον ποιοτικά αγαθά ασφαλή για την υγεία του και το περιβάλλον προστατεύεται από τη βεβήλωση των βιομηχανιών. Μια τρίτη και πιο καινοτομική μορφή προώθησης της ΕΚΕ αποτελούν οι συμπράξεις του ιδιωτικού τομέα με τις ΜΚΟ στη βάση ενός κοινού προγράμματος. Οι επιχειρήσεις χρηματοδοτούν το πρόγραμμα, ενώ οι ΜΚΟ αναλαμβάνουν το ρόλο είτε του φορέα υλοποίησης του προγράμματος είτε του

διαμεσολαβητή στην κινητοποίηση άλλων φορέων ή τοπικών ΜΚΟ κυρίως στις φτωχές ή αναπτυσσόμενες χώρες. Η καινοτομία των συνεργασιών αυτών βρίσκεται στο ότι προσφέρουν ευελιξία και πόρους στις ΜΚΟ αποδεδειγμένα εν μέρει από την αποκλειστική εξάρτηση από κρατικά ή διακυβερνητικά κονδύλια για την προώθηση μεγάλων κοινωνικών προγραμμάτων.

Η διάθεση στην κοινωνία μικρού μέρους των επιχειρηματικών κερδών διαμέσου της ΕΚΕ κερδίζει έδαφος τα τελευταία χρόνια στον επιχειρηματικό κόσμο. Αυτή η πρακτική δε σημαίνει την απόσυρση των εθνικών κρατών από τα κοινωνικά προγράμματα που διεκπεραιώνουν οι ΜΚΟ αλλά αντιθέτως κίνητρο για την γενικότερη προώθηση συνεργασιών με όλες τις δυνατές μορφές τους.

Στην Ελλάδα, ήδη από τον Ιούνιο του 2000 ιδρύθηκε το ελληνικό δίκτυο για την ΕΚΕ, του οποίου ιδρυτικά μέλη ήταν τρεις συλλογικοί επιχειρηματικοί φορείς και δεκατρείς επιχειρήσεις ενώ σήμερα απαριθμεί 75 μέλη. Στόχοι του Δικτύου είναι η προώθηση της έννοιας της ΕΚΕ των επιχειρήσεων και η προαγωγή της ιδέας της κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα. Το δίκτυο είναι επίσης μέλος του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την ΕΚΕ. Τα συνέδρια και οι αναφορές στον ημερήσιο τύπο σχετικά με την ΕΚΕ έχουν σημειώσει αύξηση και τα παραδείγματα μεγάλων εταιριών που επιδεικνύουν κοινωνική υπευθυνότητα όλο και αυξάνονται. Για παράδειγμα, μεγάλη πολυεθνική ιδιωτική Τράπεζα το αποδεικνύει παρέχοντας στους υπαλλήλους της ειδικά επιδόματα (μητρότητας, παιδικού σταθμού, γάμου, αποφοίτησης κλπ), 15^ο μισθό, χρηματοδοτούμενες ασφάλειες ζωής και οργάνωση ψυχαγωγικών και άλλων εκδηλώσεων, συχνή επικοινωνία στελεχών-εργαζομένων. Επίσης, οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας αναπτύσσουν σημαντικά κοινωνική δραστηριότητα, ενώ οι τράπεζες αρχίζουν να συντάσσουν κάποιους κοινωνικούς απολογισμούς (π.χ. η Εμπορική Τράπεζα από το 2002) ή να οργανώνουν πολύμορφες πολιτιστικές ή εκπαιδευτικές δράσεις (Εθνική, Eurobank, Πειραιώς). Σε άλλες τράπεζες, όπως στην Αγροτική Τράπεζα δίδονται σημαντικές παροχές, όπως βρεφονηπιακό επίδομα, συμβάσεις συνεργασίας με βρεφονηπιακούς σταθμούς, κατασκηνώσεις, κ.ά. Όμως, αυτές οι πρωτοβουλίες παροχών, αν και αποτελούν δαπάνες της Αγροτικής Τράπεζας, δεν αναγνωρίζονται ακόμη ως πολιτικές ΕΚΕ. Πάντως, η ΕΚΕ βρίσκεται, σήμερα, στην Ελλάδα σε ανάπτυξη με θετικές προοπτικές.

Βέβαια, η ΕΚΕ αποτελεί απλά μια βελτίωση στη λειτουργία των επιχειρήσεων και όχι μια ριζική αλλαγή. Αποτελεί περισσότερο μια συμπληρωματική λειτουργία που σταδιακά δηλώνει την παρουσία της στις μεγάλες εταιρείες και η ανάπτυξή της προέρχεται περισσότερο από την αναγκαστική προσαρμογή στις απαιτήσεις της κοινής γνώμης και των ΜΚΟ παρά σε μια εθελοντική διαδικασία. Ακόμα και ως δευτερεύουσα, συμπληρωματική λειτουργία όμως ανοίγει

ένα νέο ελπιδοφόρο πεδίο δράσης επωφελές για το κοινωνικό σύνολο, το οποίο σταδιακά θα προκαλέσει ευρύτερη αλλαγή στην επιχειρησιακή λειτουργία και φιλοσοφία με θετικές επιπτώσεις στην καθημερινή ζωή των πολιτών αλλά και στην προστασία του περιβάλλοντος σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

Αυτό και μόνο το γεγονός καθιστά την ΕΚΕ ένα σημαντικό ζήτημα ενασχόλησης της Κοινωνίας Πολιτών και των ΜΚΟ και κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις μπορεί να προσφέρει καινοτομικές μορφές συμπράξεων. Κάτι τέτοιο θα οδηγήσει σε αύξηση των δυνατοτήτων παρέμβασης των ΜΚΟ με σχέδια εθνικής σημασίας που χωρίς τη χορηγική υποστήριξη του ιδιωτικού τομέα θα ήταν αδύνατον να πραγματοποιηθούν με δεδομένη τη στενότητα πόρων των ΜΚΟ και τη δυσκολία και ανεπάρκεια της δημόσιας χρηματοδότησης, (Μυλωνά, Α. και Κυριακοπούλου, Ν. 2005).

2.6. Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΜΚΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) αναγνωρίζει και υποστηρίζει τις ΜΚΟ περισσότερο τα τελευταία χρόνια καθιερώνοντας ορισμένα θεσμικά όργανα όπως ο Διαμεσολαβητής και ο Ευρωπαϊκός Συνήγορος του Πολίτη, στα οποία μπορούν να απευθύνονται οι ΜΚΟ, αλλά και προσφέροντάς τους οικονομική στήριξη. Οι ΜΚΟ, από την πλευρά τους, συμμετέχουν σε δομές της ΕΕ, ειδικά στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Η επιτροπή αυτή ιδρύθηκε με συνθήκη της ΕΕ ως όργανό της και απαρτίζεται από αντιπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών όπως συντεχνίες, συνδέσμους εργοδοτών και άλλες ομάδες ενδιαφερόντων. Ο ρόλος της είναι συμβουλευτικός. Στοχεύει στην ανάδειξη μιας κοινής πορείας με την παράθεση των διαφόρων απόψεων μεγιστοποιώντας το κοινωνικό όφελος. Οι ΜΚΟ μπορούν να συμμετέχουν στην επιτροπή αυτή ακούγοντας και εκφράζοντας απόψεις και προτάσεις για ποικίλα θέματα, (Οικονομική & Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος, 2005).

Η ΕΕ στηρίζει και πρακτικά τις ΜΚΟ κυρίως μέσω χρηματοδοτήσεων. Οι ΜΚΟ επωφελούνται συνήθως από χρηματοδοτήσεις αυτές διότι μπορούν να συμμετέχουν στα κύρια ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα όπως το Socrates (παιδεία), το Leonardo (κατάρτιση), σε προγράμματα νεολαίας και σε άλλες χρηματοδοτικές πρωτοβουλίες, αλλά και να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και τα σχέδια δράσεών τους. Πολλές ΜΚΟ στην ΕΕ αποφάσισαν να αφιερώσουν την ενέργεια και τις προσπάθειες τους στο να μάθουν τους τρόπους πρόσβασης στις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις και συνήθως είναι πολύ επιτυχείς. Ένας σημαντικός αριθμός

Κυπριακών ΜΚΟ έχουν ήδη συμμετάσχει σε ευρωπαϊκά προγράμματα που δέχονται τη συμμετοχή των υπό ένταξη χωρών.

Επίσης, οι θεσμοί της ΕΕ ειδικά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο Υπουργών και το Ευρωκοινοβούλιο έχουν μακρά παράδοση άμεσων επαφών με τις ΜΚΟ. Στόχος των επαφών αυτών είναι να συμβάλουν στη διαδικασία διαμόρφωσης μιας ενιαίας πολιτικής που να ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες της κοινωνίας. Οι διαβουλεύσεις με τις ομάδες αυτές αποτελούν μέρος της νομοθεσίας και της παράδοσης της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατηρεί τις επαφές της με τις ΜΚΟ συνήθως ενσωματώνοντας τις διαβουλεύσεις της με τις ΜΚΟ στην ανάπτυξη της πολιτικής της. Αυτό γίνεται με επίσημες συσκέψεις με τις ΜΚΟ και ακόμα και με συσκέψεις με τους προσκεκλημένους αντιπροσώπους των σχετικών συμφερόντων των διάφορων τομέων. Υπολογίζεται ότι η Κομισιόν έχει μέχρι και 700 ομάδες διαβούλευσης ως εταίρους για διάλογο. Ευρύτερες δημόσιες συσκέψεις τόσο με ομάδες ενδιαφερόντων όσο και με μεμονωμένα άτομα, γίνονται στη βάση συμβουλευτικών εγγράφων όπως η Πράσινη και η Λευκή Βίβλος*. Τα έγγραφα αυτά απαιτούν την αντίδραση του κοινού και συνήθως έχουν ανταπόκριση από τις ΜΚΟ που αντιπροσωπεύουν, εξάλλου, τις διάφορες κατηγορίες του κοινού.

Μια πρόσφατη έμπρακτη στήριξη και προώθηση των ΜΚΟ από την ΕΕ είναι το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, με τον τίτλο «Περιβάλλον 2010 - Το μέλλον μας, η επιλογή μας», το οποίο καλύπτει τη χρονική περίοδο από 22 Ιουλίου 2002 μέχρι 21 Ιουλίου 2012. Στην παρούσα ανακοίνωση επισημαίνεται ότι για να αντιμετωπιστούν οι σημερινές περιβαλλοντικές προκλήσεις, θα χρειαστεί να γίνει υπέρβαση της αυστηρά νομοθετικής στρατηγικής και αντικατάστασή της από μια στρατηγική προσέγγιση. Η προσέγγιση αυτή πρέπει να αξιοποιήσει διάφορα εργαλεία και μέτρα, ώστε να επηρεάσει τη λήψη των αποφάσεων στους επιχειρηματικούς κύκλους, στην πολιτική,

*Πράσινη Βίβλος: σειρά ανακοινώσεων που εκδίδει η ΕΕ σχετικά με ένα συγκεκριμένο τομέα πολιτικής. Απευθύνεται σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, οργανισμούς, πρόσωπα, που προσκαλούνται να πάρουν μέρος σε μια διαδικασία διαβούλευσης.

Λευκή Βίβλος: επίσημα έγγραφα με προτάσεις, τα οποία συχνά επακολουθούν την Πράσινη Βίβλο και εκδίδονται για να εγκαινιασούν μια διαβούλευση.

στους κύκλους των καταναλωτών και των πολιτών ευρύτερα προς όφελος της προστασίας του περιβάλλοντος.

Το πρόγραμμα στρέφεται γύρω από τέσσερις άξονες προτεραιότητας: τις κλιματικές αλλαγές, τη βιοποικιλότητα, το περιβάλλον και την υγεία και την αειφόρο διαχείριση των πόρων και των αποβλήτων. Η ανακοίνωση προτείνει πέντε πρωταρχικούς άξονες στρατηγικής δράσης για αυτούς τους τέσσερις άξονες: βελτίωση της εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας, ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στις άλλες πολιτικές, συνεργασία με την αγορά, ενεργό συμμετοχή των πολιτών και αλλαγή της συμπεριφοράς τους, συνεκτίμηση του περιβάλλοντος στις αποφάσεις που αφορούν τη χωροταξία και χωροταξική διαχείριση. Για κάθε άξονα προτείνονται ειδικές δράσεις όπως, βελτίωση των προτύπων περιβαλλοντικού ελέγχου, καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος, πληρέστερη και ποιοτικότερη ενημέρωση των πολιτών για την προστασία του περιβάλλοντος, διάχυση βέλτιστων πρακτικών και προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών σχετικά με τον αειφόρο χωροταξικό σχεδιασμό, συμπεριλαμβανομένου του πολεοδομικού σχεδιασμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΚΟ – ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΜΚΟ

3.1. ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΚΟ

Η ανάγκη να υπάρξει κατηγοριοποίηση στον τρόπο λειτουργίας των ΜΚΟ είναι σήμερα περισσότερο αναγκαία από ποτέ. Ανάλογα με τον σκοπό ίδρυσής τους, τους επιμέρους στόχους τους, τον τρόπο λειτουργίας τους και τις πηγές χρηματοδότησής τους, μπορεί να υπάρξει μεγάλη κατηγοριοποίηση.

Με την κατηγοριοποίηση γίνεται σαφές το ακριβές αντικείμενό τους, καθώς και ο τρόπος δράσης τους. Ζητούμενο, επίσης, είναι η καταγραφή και τήρηση στοιχειωδών κανόνων δεοντολογίας, που θα επιτρέπουν τη δημιουργική αλλά και ξεκάθαρη σχέση με την κοινωνία, το κράτος, τους πολίτες και τον ιδιωτικό τομέα.

Ο όρος ΜΚΟ, επομένως, είναι πολύ γενικός, ευρύς και εμπεριέχει στους κόλπους του πολλούς διαφορετικούς τύπους οργανώσεων. Γενικά, τα κριτήρια για την διαφοροποίηση τους ποικίλλουν ως προς:

1. το αντικείμενό τους
2. τον τρόπο λειτουργίας τους
3. το μέγεθός τους
4. τον τόπο δράσης τους (εθνικό, ευρωπαϊκό, παγκόσμιο επίπεδο)
5. το γενικό προσανατολισμό και τους στόχους τους.

Όσον αφορά την κατηγοριοποίηση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων απαντάται μεγάλη ποικιλία. Στη συνέχεια, αναφέρονται ορισμένες από τις μεγαλύτερες κατηγορίες:

Υγεία

Σ' αυτόν τον τομέα η δραστηριότητα των ΜΚΟ αφορά κυρίως στην ενημέρωση και χρηματοδότηση για την πρόληψη ασθενειών, όπως είναι ο καρκίνος ή το AIDS καθώς και χρόνιων νοσημάτων όπως το άσθμα (π.χ. «AIDS-Προστασία», «Ελληνικό Ίδρυμα

Οστεοπόρωσης», «Πανελλήνια Κίνηση για τη Μεσογειακή Αναιμία»). Επιπλέον, υπάρχουν οργανώσεις στον τομέα της υγείας που ασχολούνται με τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης ατόμων που πάσχουν από ανίατες ασθένειες και ατόμων τρίτης ηλικίας, όπως η «Ελληνική Γεροντολογική και Γηριατρική Εταιρία» και η «Ελληνική Εταιρία Παρηγορητικής και Συμπτωματικής Φροντίδας Καρκινοπαθών». Τέλος μεγάλου μεγέθους οργανώσεις ασχολούνται με την αντιμετώπιση επιδημιών και την αναβάθμιση των συνθηκών ζωής και υγιεινής σε χώρες του τρίτου κόσμου, όπως είναι η «ACTIONAID HELLAS», οι «Γιατροί του Κόσμου» και οι «Φαρμακοποιοί του Κόσμου». Οι οργανώσεις αυτές είναι στελεχωμένες, ως επί το πλείστον, από επαγγελματίες και ειδικούς επιστήμονες.

Πρόνοια

Σε αυτόν τον τομέα οι ΜΚΟ έχουν ως στόχο την ψυχολογική υποστήριξη των ευπαθών κοινωνικά ομάδων («Αντιμετώπιση Παιδικού Τραύματος»), την εθελοντική βοήθεια σε κοινωνικές ομάδες σε καταστάσεις κρίσεως («Κοινωνικές Συνεταιριστικές Δράσεις Ευπαθών Ομάδων»), τη διοργάνωση συσσιτίων και την παροχή ειδών πρώτης ανάγκης («Αλληλεγγύη της Εκκλησίας της Ελλάδος»).

Παιδιά

Όσες ΜΚΟ δραστηριοποιούνται σ' αυτόν τον τομέα μάχονται κατά της παιδική εκμετάλλευσης και κακοποίησης («Το χαμόγελο του παιδιού»), κατά της παιδικής εργασίας και της έλλειψης εκπαίδευσης των παιδιών του τρίτου κόσμου («Unicef») και υπέρ της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης των παιδιών με ειδικές ανάγκες («Βοήθεια και υποστήριξη παιδιών με ειδικές ανάγκες»).

Πρόσφυγες – Μετανάστες

Οι ΜΚΟ της κατηγορίας αυτής στοχεύουν στην ενίσχυση των διεθνών σχέσεων μεταξύ κοινοτήτων μεταναστών-προσφύγων και Ελλήνων πολιτών («Ελληνο-πολωνικός Σύλλογος Φιλίας και Συνεργασίας»), στη διεκδίκηση των ατομικών δικαιωμάτων των προσφύγων («Φόρουμ Αλβανών Μεταναστών στην Ελλάδα»), καθώς και στην προβολή του πολιτισμού και της κουλτούρας των διαφόρων εθνικών μεταναστευτικών κοινοτήτων («Armenia Public Cultural Central»).

Περιβάλλον-Οικολογία

Οι ΜΚΟ που αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους στον τομέα αυτόν ασχολούνται κυρίως με την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαφύλαξη του φυσικού πλούτου («Μεσογειακός Σύλλογος για τη Σωτηρία των Θαλασσιών Χελωνών»), τη φροντίδα ζώων που βρίσκονται υπό εξαφάνιση («Αρκτούρος») ή είναι τραυματισμένα («Ελληνικό κέντρο περίθαλψης άγριων ζώων»), την ψυχαγωγία με εκπαιδευτικές ή αθλητικές δραστηριότητες στην εξοχή (διάφοροι ορειβατικοί σύλλογοι, περιβαλλοντικές ομάδες), την άσκηση πίεσης, καθώς και την ενημέρωση για την αποφυγή μόλυνσης και ρύπανσης του περιβάλλοντος («Οικολογική Εταιρία Ανακύκλωσης»).

Ανθρώπινα δικαιώματα

Οι ΜΚΟ της κατηγορίας αυτής επιδιώκουν την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ευπαθών κοινωνικώς ομάδων (γυναίκες, παιδιά, πρόσφυγες, άτομα με ειδικές ανάγκες) όπως είναι το «Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων δικαιωμάτων», των πολιτικών δικαιωμάτων («Διεθνής Αμνηστία») και στοχεύουν στην αφύπνιση της κοινής γνώμης σε θέματα δικαιωμάτων και διεκδίκησής τους («Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ»). Υπάρχουν, επίσης, νομικοί όμιλοι που γνωμοδοτούν όσον αφορά το επίπεδο και την πρόοδο ενός κράτους στα δικαιώματα των πολιτών των διαφόρων μειονοτήτων κλπ.

Αθλητισμός

Οι οργανώσεις αυτές είναι συνήθως τοπικού ή περιφερειακού χαρακτήρα και έχουν ως σκοπό τους τη μύηση των νέων κυρίως ατόμων στον ερασιτεχνικό αθλητισμό, καθώς και στις εναλλακτικές μορφές του («Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Νιγρίτας», «Γυμναστική Ένωση Βέροιας»).

Τέχνες και Πολιτισμός

Σε αυτή τη θεματική ενότητα δραστηριοποιούνται ΜΚΟ, οι οποίες στοχεύουν είτε στην πολιτιστική ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης περιοχής (π.χ. διάφοροι τοπικοί εξωραϊστικοί σύλλογοι), είτε στη γενική πολιτιστική ανάπτυξη μιας κοινωνίας («UNESCO»), είτε τέλος στην προβολή μιας συγκεκριμένης κουλτούρας και στην προώθησή της («Όμιλος Διάδοσης Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού»).

Όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας και οργάνωσης, οι ΜΚΟ κατηγοριοποιούνται σε τρία βασικά μοντέλα, χωρίς, όμως, ο προσδιορισμός τους να είναι απόλυτος:

- Στις ΜΚΟ, οι οποίες διαθέτουν τεράστια έσοδα και μεγάλες επιχειρησιακές δυνατότητες. Αυτές οι οργανώσεις έχουν συνήθως αυστηρώς ιεραρχική δομή. Βάση της πυραμίδας είναι τα απλά μέλη-χρηματοδότες της οργάνωσης, ενώ στην κορυφή βρίσκεται μια ελίτ επαγγελματιών. Χαρακτηριστικές ΜΚΟ αυτής της κατηγορίας είναι η UNICEF, η WWF, ο Ερυθρός Σταυρός, η CARE INTERNATIONAL κ.ά. Οι οργανώσεις αυτές προσπαθούν παγκοσμίως, και ιδιαίτερα στον τρίτο κόσμο, να αμβλύνουν τις συνέπειες της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, χωρίς όμως να αναφέρονται στη ρίζα των προβλημάτων.

- Στα κοινωνικά φόρουμ πολιτών, τα οποία έχουν πενιχρά έσοδα και βασίζονται κυρίως στην εθελοντική δράση των μελών τους και στην αυθόρμητη συμμετοχή των πολιτών. Δύναμή τους είναι η κινητοποίηση των λαϊκών μαζών, η απόλυτη ισότητα ανάμεσα στα μέλη και η συμμετοχικότητα. Εναντιώνονται απευθείας στη ρίζα των προβλημάτων και απαιτούν συμμετοχή στις αποφάσεις διεκδικώντας μια εναλλακτικής μορφής παγκοσμιοποίηση.

- Στις μικρές ομάδες τοπικής εμβέλειας, οι οποίες απαρτίζονται συνήθως από εθελοντές και στοχεύουν στη λύση τοπικών προβλημάτων, στηριζόμενες σε ιδίους χρηματικούς πόρους.

Ως προς το μέγεθος, η διάκριση των ΜΚΟ μπορεί να γίνει ως εξής:

- Στις μικρές κοινωνικά βασιζόμενες ομάδες, οι οποίες στηρίζονται στην ατομική πρωτοβουλία και είναι συνήθως τοπικού-συνοικιακού επιπέδου. Τέτοιες είναι αθλητικές λέσχες, εκκλησιαστικά ιδρύματα σε επίπεδο ενοριακό κ.α.

- Στις περιφερειακές οργανώσεις, οι οποίες συνήθως έχουν φιλανθρωπικούς σκοπούς. Οι οργανώσεις αυτές χρηματοδοτούνται, συνήθως, από το δήμο ή τη νομαρχία καθώς και από μεγαλύτερου μεγέθους ΜΚΟ εθνικού επιπέδου που έχουν τον ίδιο σκοπό.

- Στις εθνικού επιπέδου ΜΚΟ όπως είναι το «Χαμόγελο του Παιδιού», οι οποίες διαθέτουν αρκετά μεγάλα έσοδα και πολλές φορές χρηματοδοτούν τοπικές οργανώσεις με αντίστοιχους σκοπούς.

- Στις διεθνείς ΜΚΟ, όπως η OXFAM και η CARE, με μεγάλη και συνήθως παγκοσμίου επιπέδου επιχειρησιακή ικανότητα. Συχνά για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα συνεργάζονται με τοπικές και εθνικές οργανώσεις.

Όσον αφορά την γεωγραφική σκοπιά, υπάρχουν οι τοπικής δράσης και οι παγκόσμιας δράσης ΜΚΟ. Έτσι, από τη μία πλευρά έχουμε την GREENPEACE η οποία μπορεί να δράσει οπουδήποτε στον κόσμο και την ενδιαφέρουν θέματα σε όλη την υδρόγειο, και από την άλλη πλευρά έχουμε ευρωπαϊκές ΜΚΟ που τους απασχολούν μόνο συγκεκριμένα θέματα.

Όσον αφορά τον τρόπο δράσης, οι ΜΚΟ μπορούν να διακριθούν σε πολλές κατηγορίες, οι κυριότερες από τις οποίες είναι οι εξής:

- Εκείνες που διεκπεραιώνουν το σκοπό τους χρηματοδοτώντας και κάνοντας δωρεές.
- Εκείνες που στηρίζονται κυρίως στην παροχή υπηρεσιών με τα μέσα που οι ίδιες διαθέτουν (π.χ. GREENPEACE).
- Εκείνες που στηρίζονται στην προσπάθειά τους να αφυπνίσουν και να κινητοποιήσουν την κοινή γνώμη (π.χ. κοινωνικό φόρουμ).

3.2. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΚΟ

3.2.1. ΓΕΝΙΚΑ

Τα κύρια και κοινά γνωρίσματα των Περιβαλλοντικών ΜΚΟ είναι ότι είναι συνήθως αντιεραρχικά, όπως και πολλές άλλες κατηγορίες ΜΚΟ, και διεκδικούν την αυτονομία τους. Σχηματίστηκαν, σε αντίθεση με τις παραδοσιακές πολιτικές οργανώσεις, για να διεκδικήσουν έναν εναλλακτικό τρόπο ζωής, όπου κυριαρχεί ο αντιβιομηχανισμός και η βιώσιμη ανάπτυξη. Υπάρχουν διάφορες κατευθύνσεις στις οποίες στρέφονται και δραστηριοποιούνται οι ΜΚΟ, οι ειδικοί στόχοι και τάσεις δηλαδή της κάθε οργάνωσης μπορεί να διαφέρουν με κοινό φυσικά σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος. Για παράδειγμα, ορισμένες ΜΚΟ ασχολούνται με την προστασία κάποιου τύπου, την υγεία των κατοίκων, την προστασία της χλωρίδας ή της πανίδας, ενώ άλλες οργανώσεις επικεντρώνονται στη διάδοση μη χημικά επεξεργασμένων τροφών και γενικά στην υιοθέτηση φιλικών ως προς το περιβάλλον συνηθειών από τους καταναλωτές. Τέλος, υπάρχουν περιβαλλοντικές ΜΚΟ που μάχονται κατά των ανθρώπινων επεμβάσεων στο περιβάλλον, οι οποίες οδηγούν στην υποβάθμισή του και είναι κυρίως βιομηχανικού χαρακτήρα.

Μέσω αυτών των διαφοροποιήσεων παρατηρείται ότι επικρατεί μια ανομοιογένεια μεταξύ των οργανώσεων που ασχολούνται με το περιβάλλον. Η ανομοιογένεια αυτή φανερώνεται, επίσης, και από τα ονόματα με τα οποία τιτλοφορούνται, καθώς και από το διαφορετικό τρόπο αναζήτησης λύσεων για το περιβαλλοντικό πρόβλημα. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι πολλές φορές απουσιάζει το χαρακτηριστικό της δυναμικότητας και της ευελιξίας κινήσεων στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, παρόλο που οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ χαρακτηρίζονται από αυτονομία.

Έρευνες έχουν υποδείξει, ότι τα στελέχη που απαρτίζουν τις οργανώσεις είναι περισσότερο άντρες παρά γυναίκες σε μία αναλογία περίπου 30% - 60%, νεαρής συνήθως ηλικίας, με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Χαρακτηριστικά, που αποδίδονται στη νεανική ηλικιακή ομάδα όπως η δυναμικότητα, το ενδιαφέρον για τα κοινά και η ευαισθητοποίηση στα προβλήματα της κοινωνίας, αποτελούν τη βάση για το σχηματισμό και τη δραστηριοποίηση των περιβαλλοντικών ΜΚΟ. Επίσης, το μορφωτικό επίπεδο ενδυναμώνει αυτή τη συναίσθηση για τα κοινά, καθιστά τη δυνατότητα πληροφόρησης και κατανόησης των περιβαλλοντικών προβλημάτων ευκολότερη, ενώ συγχρόνως προσφέρει εφόδια για δραστηριοποίηση των νομικών δικαιωμάτων του ανθρώπου στο περιβάλλον.

3.2.2. ΟΙ ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΚΟ

Πέρα από την ταξινόμηση των οργανώσεων ως προς τις τάσεις που ακολουθούν, μπορούν να διακριθούν και ως προς τους θεματικούς άξονες στους οποίους εξειδικεύονται.

- Αειφόρος ανάπτυξη: προσπάθειες διάδοσης της βιολογικής καλλιέργειας, διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και μελέτες για τον οικοτουρισμό.
- Βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων: πρόγραμμα διαχείρισης απορριμμάτων και προστασίας των οικοσυστημάτων.
- Lobbying: παρασκηνιακή πολιτική άσκηση πίεσης με παρεμβάσεις νομικής και πολιτικής μορφής σε θέματα προστασίας και διατήρησης της φύσης
- Αθλητισμός: διοργάνωση πανελληνίων αγώνων διαφόρων αθλημάτων
- Ποιότητα ζωής: δραστηριότητα με στόχο την προστασία και ενημέρωση των καταναλωτών
- Ανάδειξη και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς: συντήρηση μνημείων
- Διασφάλιση της δημόσιας υγείας: καθαρισμό υδάτων
- Δακτυλίωση πουλιών: καταγραφή αυτών με στόχο τη μελέτη και προστασία τους
- Διάδοση του φυσικού τρόπου ζωής: αντικαπιλιστικές καμπάνιες
- Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση κοινού: έκδοση έντυπου υλικού-σεμινάρια
- Οικολογική γεωργία: διοργάνωση συνεδρίων για τη βιολογική γεωργία και την πιστοποίηση των βιολογικών προϊόντων
- Προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση του φυσικού τοπίου: εθελοντική δασοπροστασία και δασοφυλάκηση
- Προστασία οικοσυστημάτων: προστασία χερσαίων ή υδάτινων οικοσυστημάτων
- Διαχείριση απορριμμάτων: διάδοση και πρωτοβουλίες ανακύκλωσης
- Πολιτική δράση: συμμετοχή στις εθνικές εκλογές, άσκηση πολιτικών πιέσεων
- Προστασία άγριας πανίδας: δημιουργία κέντρων προστασίας της άγριας πανίδας
- Προστασία περιβάλλοντος: παρεμβάσεις για τη βιομηχανική ρύπανση
- Αστικό περιβάλλον: καταγγελίες για την αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος στην πόλη
- Προστασία βιοτόπων: προστασία περιοχών ζώων υπό εξαφάνιση
- Πολιτιστική δράση: ανάδειξη και διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς

- Κοινωνική δράση: προσπάθεια μείωσης του επιπέδου ανεργίας
- Συνεργασίες για περιβαλλοντικά θέματα: με άλλες ΜΚΟ, κυβερνήσεις, κοινωνικούς φορείς
- Εκπόνηση ερευνών – μελετών: για ενημέρωση-ευαισθητοποίηση κοινού, απόδειξη ύπαρξης προβλημάτων
- Τοπικά θέματα: δράσεις για βιώσιμη τοπική ανάπτυξη, διάδοση εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι περισσότερες περιβαλλοντικές ΜΚΟ δραστηριοποιούνται σε περισσότερους από έναν θεματικούς άξονες, έχοντας ως κοινό σκοπό την παρεμπόδιση της περαιτέρω υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Έτσι, η προστασία της φύσης αποτελεί το κύριο μέλημά τους, εφόσον η συνέχιση της καταστροφής της θα οδηγήσει πιθανόν στην εξαφάνιση κάθε μορφής ζωής.

3.2.3. ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΚΟ

Οι δυσκολίες που προκύπτουν όσον αφορά τη λειτουργία και οργάνωση των ΜΚΟ εμποδίζουν την πραγμάτωση του έργου τους και αποτελούν συνάρτηση της διαμορφωμένης κατάστασης στο κοινωνικό, πολιτικό – διοικητικό πλαίσιο, αλλά και στο ίδιο το οικολογικό κίνημα.

Αρχικά, η έλλειψη οργανωμένης και έγκυρης πληροφόρησης, η παραπληροφόρηση, η προώθηση αρχών και κατευθύνσεων εχθρικών προς το περιβάλλον, καθώς και η επικράτηση αναχρονιστικών αντιλήψεων σχετικά με το φυσικό πλούτο αποτελούν τα στοιχεία του κοινωνικού πλαισίου, τα οποία δεν αποτελούν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη σταθερού κινήματος προστασίας του περιβάλλοντος. Οι πολίτες δεν είναι επαρκώς ενημερωμένοι για την κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και τη σπουδαιότητα της προστασίας του. Όλοι οι δρόμοι είναι στραμμένοι προς την επίτευξη του μεγαλύτερου δυνατού κέρδους χωρίς καμία

μέριμνα για το περιβάλλον. Οι πόροι θεωρούνται ανεξάντλητοι και το περιβάλλον ανθεκτικό σε οποιαδήποτε ανθρώπινη επέμβαση.

Όσον αφορά το πολιτικό – διοικητικό πλαίσιο, επικρατούν αντιλήψεις οι οποίες έρχονται σε σύγκρουση με τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος. Η εμμονή στο καταναλωτικό μοντέλο ανάπτυξης, η αλόγιστη ανάπτυξη της βιομηχανίας δίχως μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και η αλόγιστη χρήση των πηγών ενέργειας που προσφέρει η φύση οδηγούν σε φαινόμενα ραγδαίας υποβάθμισης και εξάντλησης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Δεν εφαρμόζεται νομοθεσία που να ελέγχει τις ποσότητες των ρύπων των βιομηχανιών και την ποσότητα των φυσικών πόρων που χρησιμοποιούν.

Οι περισσότερες περιβαλλοντικές ΜΚΟ βρίσκονται διάσπαρτες στη χώρα μας, γεγονός που σηματοδοτεί αφενός την επιτυχημένη εξάπλωση του οικολογικού κινήματος, αφετέρου η εξάπλωση αυτή οδηγεί πολλές φορές σε αδυναμία συντονισμού των δράσεών τους, καθώς πολλές από αυτές συνεργάζονται. Από την άλλη πλευρά δεν παραλείπονται, πολλές φορές, οι συγκρούσεις ατόμων ή οικολογικών ομάδων και όχι για τις ομοιότητες και τον κοινό σκοπό τους αλλά δημιουργώντας εντάσεις και διενέξεις. Γι' αυτό χρειάζεται υψηλότερο αίσθημα ευθύνης και συντονισμός των δράσεων στα πλαίσια της πολυμορφίας των οργανώσεων και συνειδητοποίηση ότι ο στόχος είναι κοινός και προς όφελος του κοινωνικού συνόλου .

Άλλος ένας σημαντικός παράγοντας που επιβραδύνει τις δράσεις των ΜΚΟ είναι η έλλειψη επικοινωνίας με τους φορείς που ασχολούνται με το περιβάλλον σε κεντρικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση δεν προωθείται από το κράτος, ενώ οι προσπάθειες των περιβαλλοντικών ΜΚΟ για την έναρξη αυτής στα σχολεία παραμένουν σε μία μικρή κλίμακα επιτυχίας. Η συνεργασία των ΜΚΟ και των φορέων θα μπορούσε να ωθήσει τη δημιουργία μιας περιβαλλοντικής συνείδησης σε ολόκληρη την κοινωνία. Επίσης, είναι γεγονός πως επικρατούν τα μικροσυμφέροντα σε θέματα τοπικού ή εθνικού επιπέδου. Το ατομικό συμφέρον αντικρούει τη συλλογικότητα και αποτελεί μια σοβαρή αιχμή κατά των αρχών της σύστασης των περιβαλλοντικών ΜΚΟ, οι οποίες πρεσβεύουν την αδιαβλητότητα και το συμφέρον για το γενικό καλό.

Στις αδυναμίες των ΜΚΟ συμπεριλαμβάνεται, επίσης, και έλλειψη δραστηριοποίησης και ανάληψης άμεσης δράσης, καθώς πολλές ΜΚΟ περιορίζονται στη διοργάνωση σεμιναρίων, συζητήσεων, διαλέξεων ή έκδοση ενημερωτικών εντύπων. Φυσικά, αυτές οι ενέργειες είναι χρήσιμες, αλλά οι ΜΚΟ δεν θα πρέπει να περιορίζονται σε αυτές, αλλά να συμβάλουν στην ενίσχυση των δυνάμεων ελέγχου και φύλαξης για την προστασία της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς μας. Η ενίσχυση αυτή της εθελοντικής προσφοράς από τα μέλη των οργανώσεων θα κινητοποιήσει και τους πολίτες, οι οποίοι, συνήθως, ευαισθητοποιούνται σε θέματα άμεσης

προστασίας του περιβάλλοντος. γι' αυτό απαιτείται πληροφόρηση των πολιτών για το που μπορούν να απευθυνθούν και πως μπορούν έμπρακτα να προσφέρουν σε κάποια ΜΚΟ.

Παράλληλα, είναι γνωστό ότι οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ εκπονούν έρευνες και μελέτες σε περιβαλλοντικά θέματα. Η συμβολή των ερευνών αυτών στην προώθηση μιας περιβαλλοντικής πολιτικής είναι ελάχιστη, καθώς η γνωστοποίηση και η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων τους δεν λαμβάνει την έκταση που πρέπει. Η έλλειψη ενός μηχανισμού παρακολούθησης, καταχώρησης, γνωστοποίησης και αξιοποίησης των αποτελεσμάτων των μελετών συνιστά αδυναμία, τόσο για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής, όσο και για την ουσιαστική συνεισφορά των ΜΚΟ σ' αυτήν.

Γενικότερα, το θέμα μη επαρκούς προβολής των δράσεων των ΜΚΟ αποτελεί ένα εμπόδιο στη διάδοση της πολιτικής για το περιβάλλον. Η χρησιμοποίηση των ΜΜΕ και του Τύπου θα μπορούσε να είναι ωφέλιμη, ενώ ταυτόχρονα η δύναμη της επιρροής των μέσων αυτών θα μπορούσε να αποτελέσει κίνητρο για μία εθνική ή παγκόσμια κινητοποίηση. Η κάλυψη του οικονομικού κόστους της διαφήμισης θα μπορούσε να καλυφθεί με χρηματοδοτήσεις από το δημόσιο τομέα, αλλά και από τον ιδιωτικό κατά τρόπο άμεσο ή μέσω παροχής κινήτρων προβολής.

3.3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

3.3.1. Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ WWF

ΜΚΟ

Η περιβαλλοντική οργάνωση WWF Ελλάς (World Fund for Nature) απαρτίζεται από 50 εθνικές οργανώσεις με πάνω από 4,7 εκατομμύρια υποστηρικτές και αγωνίζεται για την προστασία του περιβάλλοντος σε περισσότερες από 100 χώρες.

Wide

Συστάθηκε για πρώτη φορά ως φιланθρωπικό ίδρυμα το 1961 στην Ελβετία με τη νομική μορφή του Κοινοφελούς Ιδρύματος. Τα ιδρυτικά μέλη της αποφάσισαν να συγκροτήσουν Εθνικά Γραφεία σε διάφορες χώρες για την αποτελεσματικότερη απόδοση της λειτουργίας και της οργάνωσης της ΜΚΟ. Σήμερα εδρεύουν 50 Εθνικά Γραφεία στις ακόλουθες χώρες:

Αυστραλία, Φιλανδία, Γαλλία, Δανία, Γερμανία, Ελλάδα, Ινδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ολλανδία, Πακιστάν, Νορβηγία, Νότια Αφρική, Κένυα, Βολιβία, Ινδοκίνα, Ινδονησία, Καναδάς, Καμερούν, Πολωνία, Ρωσία, Σουηδία, Φιλιππίνες, Ταϊλάνδη, Τουρκία, Μεξικό, Νότια Αφρική, Ισπανία, Σουηδία, Αυστρία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Τώρα πλέον ονομάζονται Εθνικοί Οργανισμοί και ο καθένας αποτελεί μια ξεχωριστή νομική οντότητα, η οποία διευθύνεται από το Συμβούλιό της. Ταυτόχρονα, υπάρχει και η WWF – International, με την οποία βρίσκονται σε επικοινωνία όλα τα γραφεία της οργάνωσης.

Αποστολή της WWF Ελλάς είναι να διατηρήσει και να προστατεύσει τη βιοποικιλότητα της Ελλάδας και να εμποδίσει την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, στοχεύοντας στην αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης. Από την αρχή της σύστασής της είχαν τεθεί οι βάσεις για συνεργασίες με άλλες ΜΚΟ προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί.

Στην Ελλάδα, ιδρύθηκε το 1990 από τον Λουκ Χόφμαν με την υποστήριξη του Έλληνα αρχιτέκτονα Θύμιου Παπαγιάννη, ως αυτόνομη εθνική οργάνωση με δικό της διοικητικό συμβούλιο. Έχει τη νομική μορφή Κοινωφελούς Ιδρύματος με έδρα την Αθήνα. Η δράση του WWF στην Ελλάδα ξεκίνησε το 1969, πριν από τη σύσταση της εθνικής οργάνωσης, με πρώτο σταθμό τη συμβολή στην αποκατάσταση του δάσους της Καισαριανής στον Υμηττό. Στη συνέχεια, στήριξε το πρόγραμμα προστασίας Πρεσπών και βοήθησε στην πραγματοποίηση συνεδρίου για τους ελληνικούς υγροτόπους. Από την ίδρυσή του το 1990, το WWF Ελλάς έχει υλοποιήσει περισσότερα από 70 προγράμματα δράσης. Αυτά αφορούν στους τομείς της ενεργούς προστασίας και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος, τη διοργάνωση εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, την τεκμηρίωση παρεμβάσεων σε θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής της χώρας, αλλά και την υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Συνεργάζεται με την πολιτεία, τις τοπικές κοινότητες, τους διεθνείς οργανισμούς, αλλά και με επιχειρήσεις, προσπαθώντας να εξασφαλίσει λύσεις στα κρίσιμα περιβαλλοντικά προβλήματα. Διεξάγει μακρόχρονα τοπικά προγράμματα σε επιλεγμένες περιοχές, με κύριο άξονα την προστασία του φυσικού πλούτου τους, προωθώντας την ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας και τη δημιουργία εναλλακτικών μορφών οικονομικών δραστηριοτήτων. Τέλος, προωθεί τον πολλαπλασιασμό των προσπαθειών του μέσω της εκπαίδευσης και της εξασφάλισης της αναγκαίας υποδομής και τεχνογνωσίας σε τοπικό επίπεδο.

Οι δραστηριότητες της οργάνωσης επικεντρώνονται σε τέσσερις κατηγορίες, (www.wwf.gr):

➤ Προστασία της φύσης

Η προστασία της φύσης στοχεύει ουσιαστικά στη διατήρηση και προστασία των οικοσυστημάτων της χώρας μας. Ο όρος «οικοσύστημα» αναφέρεται σε ένα σύνολο οργανισμών, οι οποίοι αλληλεπιδρούν τόσο μεταξύ τους, όσο και με το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν και αναπτύσσονται, συνθέτοντας εξαιρετικής οικολογικής σημασίας βιοτόπους. Οι περιοχές στις οποίες το WWF Ελλάς έχει μόνιμη παρουσία είναι: το δάσος Δαδιάς στο Νομό Έβρου, η λίμνη Κερκύνη στο Νομό Σερρών, οι λίμνες μικρή και μεγάλη Πρέσπα στο Νομό Φλώρινας, η βόρεια Πίνδος στο Νομό Ιωαννίνων και το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου στο Νομό Ζακύνθου. Επίσης, η WWF υλοποιεί το πρόγραμμα «Υγρότοποι του Αιγαίου» για την προστασία των μικρών υγροτόπων που βρίσκονται διάσπαρτοι στα νησιά του Αιγαίου, όπως είναι η παραλία των Σεκανίων στη Ζάκυνθο, η οποία αποτελεί την σημαντικότερη μεσογειακή παραλία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta – Caretta*.

Το WWF Ελλάς έχει εγκαταστήσει τοπικές επιστημονικές ομάδες σε σημαντικούς βιότοπους της χώρας, με σπάνιο βιολογικό πλούτο και μεγάλη οικολογική αξία. Ορισμένες, λοιπόν, από αυτές τις οικολογικά σημαντικές περιοχές της χώρας μας, που μελετούν τη χλωρίδα και την πανίδα, εντοπίζουν τα προβλήματα, συνεργάζονται με τους κατοίκους και τις τοπικές αρχές, προτείνουν λύσεις και αγωνίζονται για μακροπρόθεσμη και αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος.

Επιπρόσθετα, η οργάνωση εκπονεί δράσεις για τη σωτηρία πολλών απειλούμενων ειδών στην Ελλάδα, όπως είναι το τσακάλι, το δελφίνι, η θαλάσσια χελώνα καρέτα, ο μαυρόγυπας, το αγριόγινδο (ζει στις απομακρυσμένες περιοχές των μεγάλων και απόκρημνων βουνών της ηπειρωτικής Ελλάδας), η μεσογειακή φώκια και η καφέ αρκούδα.

➤ Περιβαλλοντική πολιτική

Οι προτεραιότητες της οργάνωσης όσον αφορά την υιοθέτηση περιβαλλοντικής πολιτικής αφορούν τα εξής θέματα:

Δίκτυο προστατευόμενων περιοχών: επιδιώκεται η μακροπρόθεσμη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών που προστατεύονται από την εθνική και την κοινοτική νομοθεσία, με διαρκή ενίσχυση και υποστήριξη των φορέων διαχείρισης που έχουν δημιουργηθεί σε ορισμένες από αυτές. Στόχος είναι η προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων και πόρων καθότι είναι ο μόνος δρόμος για τη βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου.

Υδάτινοι πόροι: γίνονται ενέργειες για ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων, όπως περιγράφεται στην κοινοτική Οδηγία-Πλαίσιο για το Νερό και διαμορφώνονται προτάσεις για την ενσωμάτωση των αρχών της ορθολογικής διαχείρισης του νερού στον αγροτικό τομέα με τη χρησιμοποίηση εργαλείων της αναθεωρημένης Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ).

Αναπτυξιακή πολιτική: επιδιώκεται η ενσωμάτωση της αρχής της προστασίας του περιβάλλοντος σε όλες τις τομεακές πολιτικές με στόχο τον καλύτερο συντονισμό τους και την αποφυγή επενδύσεων που υποβαθμίζουν το περιβάλλον. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των στόχων του Γ' ΚΠΣ και στο σχεδιασμό της 4ης προγραμματικής περιόδου.

Περιβαλλοντική νομοθεσία: παρακολουθείται η διαδικασία εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος με στόχο τη βελτίωση των μηχανισμών ελέγχου και πάταξης του περιβαλλοντικού εγκλήματος.

Χωροταξία: επιδιώκεται η ολοκλήρωση ενός βιώσιμου, εφαρμόσιμου και λειτουργικού εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού, μέσα από ανοιχτές και διαφανείς διαδικασίες διαβούλευσης.

Δασική πολιτική: επιδιώκεται η αποτελεσματική προστασία του δασικού πλούτου της χώρας μέσα από ένα λειτουργικό θεσμικό πλαίσιο. Για παράδειγμα, ασκούνται πολιτικές πιέσεις για κατάργηση του αντιδασικού Νόμου που επιτρέπει τον αποχαρκτηρισμό εκατομμυρίων στρεμμάτων δασικών εκτάσεων.

Πολιτική για τα χημικά: στο πλαίσιο πανευρωπαϊκής εκστρατείας του WWF στόχος είναι η αλλαγή της αρνητικής στάσης της Ελλάδας στη διαδικασία επεξεργασίας και ψήφισης της νέας πολιτικής της ΕΕ για τα χημικά, έτσι ώστε να παράγονται και να διατίθενται στην αγορά χημικά προϊόντα που θα είναι ασφαλή για τη φύση και την υγεία μας.

Κλιματικές αλλαγές: υπάρχει στενή συνεργασία με το διεθνές WWF για την προώθηση προτύπων για παραγωγή ενέργειας που δε θα επιβαρύνει το περιβάλλον.

Γενικός στόχος της οργάνωσης σε αυτόν τον τομέα είναι να συνδέσει θέματα περιβάλλοντος με κυβερνητικές πολιτικές, όπως η υγεία και η οικονομία, αλλά και συνολικά με την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας.

➤ Εκστρατείες

Η διοργάνωση εκστρατειών, δηλαδή στοχευμένων δράσεων επικοινωνίας για την επίτευξη συγκεκριμένου στόχου, αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη των στόχων της WWF Ελλάς. Το WWF έχει μέχρι σήμερα διεξαγάγει σημαντικές εκστρατείες τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Η πρώτη εκστρατεία του WWF Ελλάς έφερε το όνομα "Μια παραλία για την καρέτα". Το 1992, όταν η σωτηρία της χελώνας ήταν ακόμη πολύ αβέβαιη, το WWF Ελλάς, για να αποτρέψει την υποβάθμιση της παραλίας των Σεκανίων, αγόρασε από τους ιδιοκτήτες σχεδόν ολόκληρη (το 90% περίπου) την έκταση που περιβάλλει την παραλία, καθώς η ίδια η παραλία δεν μπορεί, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία να ανήκει σε ιδιώτες. Σκοπός της αγοράς ήταν αφενός η αποτροπή της τουριστικής της εκμετάλλευσης και αφετέρου η κατά το δυνατό καλύτερη διαχείρισή της, ώστε να προστατευθεί η παραλία ωτοκίας των χελωνών. Έτσι, επιτεύχθηκε η εξασφάλιση της ακεραιότητας της παραλίας.

Με την εκστρατεία "Δάση για Πάντα" που ξεκίνησε το 1998 και ολοκληρώθηκε το 2000, «άνοιξε» ο δημόσιος διάλογος για τις δασικές πυρκαγιές και τα βαθύτερα αίτια που τις προκαλούν. Έπειτα από κινητοποίηση χιλιάδων υποστηρικτών της οργάνωσης, κατατέθηκε σειρά ρεαλιστικών προτάσεων προς τους αρμόδιους φορείς. Στο πλαίσιο αυτής της εκστρατείας για τα δάση, παρουσιάστηκε η έκτακτη ανάγκη για διοργάνωση μικρότερης επείγουσας εκστρατείας με στόχο να αποτραπεί μια περιβαλλοντικά πολύ επικίνδυνη τροποποίηση του Ελληνικού Συντάγματος. Έτσι, το 2001, σε συνεργασία με άλλες οργανώσεις, πολλούς υποστηρικτές και εθελοντές δόθηκε μάχη κατά της αρχικής πρότασης αναθεώρησης του Άρθρου 24 του Συντάγματος, που αποτελούσε το θεμέλιο για την προστασία του περιβάλλοντος.

Το 1998, το WWF Ελλάς ξεκίνησε μια άλλη σημαντική εκστρατεία με στόχο τη διοργάνωση περιβαλλοντικά φιλικών Ολυμπιακών Αγώνων. Δόθηκε έμφαση στην αλλαγή χωροθέτησης του Ολυμπιακού Κέντρου Κωπηλασίας από την οικολογικά σημαντική και ευαίσθητη περιοχή του Σχοινιά. Παρουσιάστηκαν εναλλακτικές προτάσεις, συνεργασίες με άλλες περιβαλλοντικές οργανώσεις και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αποτέλεσμα τον Ιούλιο του 2004, σε συνεργασία με το WWF – International, να γίνει δημοσίευση έκθεσης περιβαλλοντικής αξιολόγησης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας.

Τέλος, από τις αρχές του 2004, το WWF Ελλάς συμμετέχει στην πανευρωπαϊκή εκστρατεία 'Detox - Πείτε όχι στα τοξικά', που στόχο έχει τον περιορισμό και τη σταδιακή απαγόρευση της κυκλοφορίας και χρήσης των πιο επικίνδυνων χημικών ουσιών.

➤ Κατάρτιση και εκπαίδευση

Η προστασία του περιβάλλοντος σχετίζεται άμεσα με τις γνώσεις και την παιδεία που διαθέτει κάποιος. Χρειάζεται συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση, αλλά και ενσυνείδητες επιλογές, οι οποίες βασίζονται σε μια περιβαλλοντική παιδεία που ξεκινά από τα σχολικά και μαθητικά χρόνια. Η WWF Ελλάς το γνωρίζει και το υποστηρίζει έμπρακτα.

Πιο συγκεκριμένα, έχει αναπτύξει προγράμματα κατάρτισης για ενήλικες. Το Πρόγραμμα Κατάρτισης απευθύνεται σε όσους εμπλέκονται στη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών (ως επαγγελματίες ή στελέχη ΜΚΟ) και επιθυμούν να κατανοήσουν τα θεωρητικά ζητήματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και να αποκτήσουν πρακτικές γνώσεις. Το WWF Ελλάς αξιοποιεί, για το Πρόγραμμα Κατάρτισης, το ανθρώπινο δυναμικό του και τα ολοκληρωμένα προγράμματα προστασίας που εκπονεί σε επιλεγμένες περιοχές της Ελλάδας. Τα προγράμματα αυτά χαρακτηρίζονται από βιωματική μάθηση, πρακτικές εφαρμογές, προσαρμογή της θεωρίας και της διεθνούς εμπειρίας στην ελληνική πραγματικότητα, επιστημονική εγκυρότητα, διεπιστημονική προσέγγιση και αξιοποίηση της εμπειρίας από τη δραστηριότητα της οργάνωσης σε προστατευόμενες περιοχές.

Πιο συγκεκριμένα, το Πρόγραμμα Κατάρτισης περιλαμβάνει:

A) Τα ετήσια Σχολεία, τα οποία πραγματοποιούνται κάθε χρόνο, την άνοιξη, σε μια προστατευόμενη περιοχή της Ελλάδας και διαρκούν μια εβδομάδα κατά την οποία οι συμμετέχοντες έχουν την ευκαιρία να δουν και να ασκηθούν στις πολλαπλές όψεις της διαχείρισης μιας προστατευόμενης περιοχής.

B) Ημερίδες, εργαστήρια και εκπαιδευτικά σεμινάρια πάνω σε ειδικά περιβαλλοντικά θέματα που εντοπίζουν οι τοπικές κοινωνίες. Παρόμοιες παρουσιάσεις μπορούν να αφορούν και σε γενικότερα θέματα, όπως είναι ο Οικοτουρισμός.

Γ) Τις εκδόσεις του WWF Ελλάς, οι οποίες αφορούν καίρια ζητήματα όπως το θεσμικό πλαίσιο των προστατευόμενων περιοχών, τις συμμετοχικές διαδικασίες, τα συστήματα παρακολούθησης και τον οικοτουρισμό.

Επιπλέον, υλοποιούνται ειδικευμένα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε σχολεία της χώρας, που απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς, και τους προτείνουν θέματα μαζί με τρόπους προσέγγισης των προτεινόμενων θεμάτων, καθώς επίσης και προγράμματα που απευθύνονται σε οικογένειες και παιδιά.

3.3.2. Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΚΟ GREENPEACE

Η Greenpeace αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες και πιο διαδεδομένες περιβαλλοντικές ΜΚΟ, που δρουν τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η οργάνωση ιδρύθηκε στις αρχές του 18^{ου} αιώνα και διαθέτει εθνικά γραφεία σε 16 χώρες, ενώ η παρουσία της είναι αισθητή σε 42 χώρες συνολικά. Τα εθνικά γραφεία της Greenpeace έχουν τη

μορφή μη-κερδοσκοπικών σωματείων και το καθένα από αυτά έχει ευθύνη της δράσης του στη χώρα που βρίσκεται, στα πλαίσια των διεθνών προτεραιοτήτων της οργάνωσης. Σε γενικές γραμμές, τα γραφεία αυτά συμμετέχουν στις εθνικές ή διεθνείς καμπάνιες και παράλληλα συμβάλλουν στο σχεδιασμό νέων καμπανιών-στόχων. Οι χώρες στις οποίες εδρεύουν τα εν λόγω γραφεία είναι οι εξής: Αργεντινή, Βέλγιο, Δανία, Ελλάδα, Ρωσία, Λουξεμβούργο, Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστραλία, Βραζιλία, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Νέα Ζηλανδία, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Αυστρία, Καναδάς, Γερμανία, Μεξικό, Νορβηγία, Ισραήλ, Τσεχία, Ολλανδία, Ελβετία και τέλος η Κύπρος, η Τυνησία, το Ισραήλ, η Μάλτα και το Λίβανο, τις οποίες αντιπροσωπεύει ένα μεσογειακό γραφείο της Greenpeace.

Καθένα από τα εθνικά γραφεία διοικείται από ένα συμβούλιο στο οποίο εξέχουσα θέση και έχει ένας αντιπρόσωπος, ο λεγόμενος επίτροπος. Βασική αρμοδιότητα αυτών είναι η διοργάνωση διεθνών συναντήσεων και συνελεύσεων μία φορά το χρόνο για τη λήψη των στρατηγικών επιλογών της οργάνωσης. Υπάρχει και η Greenpeace-International με έδρα το Άμστερνταμ, που αποτελεί τον κοινό τόπο των εθνικών γραφείων της οργάνωσης και έχει ως στόχο τον καλύτερο δυνατό συντονισμό και την εξοικονόμηση πόρων σε διεθνές επίπεδο. Με τον τρόπο αυτόν, αποφεύγεται η αποφυγή της γραφειοκρατίας και των χρονοβόρων διαδικασιών στη λήψη αποφάσεων.

Η Greenpeace έχει θεσπίσει, επίσης, ορισμένες αρχές, οι οποίες επιθυμεί να διέπουν τις εκστρατείες της και τους εκπροσώπους της. Πρεσβεύει το δικαίωμα των πολιτών να υπερασπίζονται το περιβάλλον και να αγωνίζονται για μια καλύτερη ζωή. Γι' αυτό υποστηρίζει μια μη-βίαιη, αλλά δυναμική ενεργό δράση. Υποστηρίζει ακόμη, την ανεξαρτησία της περιβαλλοντικής και κοινωνικής δράσης και προς απόδειξη αυτού δεν δέχεται οικονομική υποστήριξη από τις κυβερνήσεις, από τους διακρατικούς οργανισμούς και τη βιομηχανία.

Εφαρμόζει την αρχή της διαφάνειας γι' αυτό διεξάγει από ορκωτούς λογιστές εθελοντικό έλεγχο των οικονομικών της και δημοσιοποιεί τα στοιχεία αυτά. Τέλος, τάσσεται υπέρ της τεκμηριωμένης και επιστημονικώς ορθής και αξιόπιστης πληροφόρησης των πολιτών. Έτσι, διεξάγει έρευνες και μελέτες για να ενημερώνει τον πολίτη για εξέλιξη σε θέματα περιβάλλοντος.

Την οργάνωση και τον εξοπλισμό της Greenpeace ολοκληρώνουν έξι πλοία, ένα ελικόπτερο και ένα αερόστατο, τα οποία χρησιμοποιούνται για την αστυνόμευση των θαλασσών, για την επιβεβαίωση ότι οι συμφωνίες που έχουν υπογραφεί πράγματι υλοποιούνται και για την παρεμπόδιση, όταν είναι εφικτό, της περαιτέρω καταστροφής και μόλυνσης των θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Η συγκεκριμένη δράση έχει ξεκινήσει από τη δεκαετία του 1980 και υλοποιείται σε διαφορετικούς κάθε φορά τόπους.

Πιο συγκεκριμένα εντάσσονται:

- Ο Σείριος, ένα πλοίο δράσης και πληροφόρησης, το οποίο διαθέτει εξοπλισμό δορυφορικής επικοινωνίας και αναλαμβάνει δράση στις καμπάνιες της Μεσογείου.
- Το ποταμόπλοιο Beluga, το οποίο είναι εξοπλισμένο με σύστημα επικοινωνίας, διαθέτει ένα φουσκωτό σκάφος και ένα χώρο υποδοχής για την πληροφόρηση του Τύπου και του κοινού σχετικά με τις έρευνες και τις πράξεις διαμαρτυρίας της οργάνωσης.
- Ένα πρώην αλιευτικό πλοίο, το Moby Dick, το οποίο αγοράστηκε το 1986 και δραστηριοποιείται κυρίως στη Βόρεια θάλασσα και τη Βαλτική.
- Το Arctic Sunrise, το οποίο έχει αναλάβει δραστηριοποίηση σε αρκετές περιοχές του πλανήτη μας και αποτελεί το πιο πρόσφατο απόκτημα της οργάνωσης.

Υπήρχε και ένα ιστιοφόρο, που έφερε το όνομα Rainbow Warrior, το οποίο ανέλαβε δράση από τα πρώτα χρόνια ίδρυσης της οργάνωσης και ήταν εξοπλισμένο με τεχνολογία της τελευταίας ηλεκτρονικής πλοήγησης, καθώς και με εξοπλισμό δορυφορικής επικοινωνίας. Στις 10 Ιουλίου του 1985 το πλοίο σύμβολο της Greenpeace βυθίστηκε από Γάλλους μυστικούς πράκτορες στο λιμάνι του Ώκλαντ στη Νέα Ζηλανδία και πνίγηκε, παγιδευμένος μέσα του, ο φωτογράφος Fernando Pereira.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι βασικές δράσεις έναντι των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων με τα οποία ενασχολείται η Greenpeace, (www.greenpeace.org/greece).

- Παγκόσμια κλιματική αλλαγή

Η Greenpeace αναγνωρίζει την παγκόσμια κλιματική αλλαγή ως ένα από τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πλανήτης. Οι επιστήμονες και οι κυβερνήσεις παγκοσμίως συμφωνούν ότι οι κλιματικές αλλαγές έχουν προκληθεί από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και οι επιπτώσεις τους θα είναι καταστροφικές.

Για το πρόβλημα ευθύνεται, κυρίως, η παραγωγή ενέργειας από ορυκτά καύσιμα (πετρέλαιο, άνθρακας, φυσικό αέριο). Σύμφωνα με επιστήμονες, η ατμόσφαιρα μπορεί να απορροφήσει μέχρι μια συγκεκριμένη ποσότητα άνθρακα πέρα από την οποία υπερβαίνονται τα ασφαλή όρια. Ωστόσο, η βιομηχανία έχει υπερβεί τέσσερις φορές την ποσότητα αυτή σε υπάρχοντα αποθέματα πετρελαίου, αερίου και κάρβουνου.

Επιστημονικές έρευνες προειδοποιούν ότι εάν δεν μειωθούν οι εκπομπές ρύπων, αν δεν μεταβληθεί άμεσα το ενεργειακό μοντέλο και δεν μειωθεί η συσσώρευση αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, θα έχουμε να αντιμετωπίσουμε συνεχιζόμενη αύξηση της μέσης θερμοκρασίας και άνοδος της στάθμης της θάλασσας, συχνότερα και εντονότερα ακραία καιρικά φαινόμενα, ξηρασίες, πλημμύρες, επανεμφάνιση ασθενειών, καταστροφές καλλιεργειών και οικοσυστημάτων, καθώς και απώλειες ανθρώπινων ζώων. Προκειμένου να προωθηθούν εναλλακτικές λύσεις για την αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης η Greenpeace οργανώνει εκστρατείες. Μια από αυτές τις λύσεις είναι ο συνδυασμός ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (όπως αιολική, ηλιακή, γεωθερμία) και εξοικονόμηση ενέργειας, τα οποία θα προσφέρουν μια ασφαλή διέξοδο. Ταυτόχρονα άλλες τεχνολογικές λύσεις, όπως η υποκατάσταση των ψυκτικών που χρησιμοποιούνται σε ψυγεία και κλιματιστικά, δείχνουν το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσει η έρευνα και η βιομηχανία στις παραγωγικές διαδικασίες της για να αποτραπούν οι κλιματικές αλλαγές. Η Greenpeace ζητά από τις κυβερνήσεις να αναλάβουν τις ευθύνες τους και να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για το θέμα.

Επιπλέον η οργάνωση δραστηριοποιείται και για την προστασία του στρώματος του όζοντος, καθώς είναι γνωστό ότι το διοξείδιο του άνθρακα (CO_2) αποτελεί μια από τις πλέον σημαντικές ρυπογόνες ουσίες για το στρώμα του όζοντος, όπως επίσης και οι χλωροφθοράνθρακες (CFCs), οι οποίοι λόγω της επικινδυνότητάς τους υποκαταστάθηκαν από τους υδροφθοράνθρακες (HFCs). Η ομάδα της Greenpeace έχει αναπτύξει μια τεχνολογία ψύξης φιλικής προς το περιβάλλον την επονομαζόμενη Greenfreeze, η οποία κρίνεται ασφαλής για το στρώμα του όζοντος αλλά και για το κλίμα γενικότερα.

➤ Τοξικά

Η παραγωγή, εμπορία, χρήση και τελικά η απόρριψη πολλών χημικών ουσιών αναγνωρίζεται πλέον σαν μια παγκόσμια απειλή για τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον. Παρ' όλα αυτά πάνω από 100.000 διαφορετικές χημικές ενώσεις βρίσκονται σε χρήση παγκοσμίως και ο αριθμός τους αυξάνει συνεχώς, καθώς νέα προϊόντα εισέρχονται στην αγορά. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν γίνεται ούτε έλεγχος της τοξικότητας των ουσιών που διοχετεύουν στο περιβάλλον, ενώ ένα μικρό ποσοστό των πολιτών δείχνει να κατανοεί και να ανησυχεί για τις βλαβερές συνέπειες που έχει η απελευθέρωση των τοξικών στο περιβάλλον, τόσο για τον άνθρωπο όσο και για το ίδιο το φυσικό περιβάλλον.

Στα πλαίσια αυτής της κατάστασης, η Greenpeace, δραστηριοποιείται οργανώνοντας εκστρατεία ενάντια αυτής της επικίνδυνης βιομηχανικής παραγωγής και προτείνοντας την άμεση κατάργησή της. Πρεσβεύει ότι η στροφή της βιομηχανίας τοξικών στην καθαρή παραγωγή είναι ο μόνος τρόπος για την αποφυγή έκλυσης τοξικών ουσιών στο περιβάλλον. Επίσης, η οργάνωση στοχεύει και στην ευαισθητοποίηση των πολιτών, από τους οποίους ζητά να ασκήσουν πίεση στις κυβερνήσεις και στις βιομηχανίες έτσι ώστε να δρομολογηθούν προσπάθειες για την υιοθέτηση της Καθαρής Παραγωγής.

Τέλος, αγωνίζεται για την κατάργηση των χημικών PVC, τα οποία χρησιμοποιούνται κυρίως στα καλώδια, στις κολλητικές ταινίες και σε μπουκάλια και ευθύνονται για την απελευθέρωση διοξινών στο περιβάλλον.

➤ Πυρηνικά

Η Greenpeace μέσα από τις εκστρατείες της προσπαθεί να θέσει ένα οριστικό τέλος στη χρήση των πυρηνικών τόσο για στρατιωτικούς σκοπούς όσο και για την παραγωγή ενέργειας. Παράλληλα εντάσσει στις δραστηριότητές της, δράσεις για την προστασία των καταναλωτών από τα μεταλλαγμένα τρόφιμα, προβαίνοντας σε ελέγχους των διαθέσιμων προϊόντων στην αγορά και δημοσιοποιώντας τα αποτελέσματα στους πολίτες.

➤ Οικοσυστήματα

Η οργάνωση εκπονεί εκστρατείες για την προστασία των οικοσυστημάτων του πλανήτη προτείνοντας διαφορετική διαχείριση αυτών, βασιζόμενη στην αρχή της πρόληψης με στόχο τη διατήρηση του πλούτου της γης για τις επόμενες γενεές. Προωθεί την ιδέα για την κατασκευή καταφυγίων για τις φάλαινες όπου θα απαγορεύεται αυστηρώς η φαλαινοθηρία. Επίσης, εκστρατεύει ενάντια στην υπεραλίευση, η οποία οδηγεί στην καταστροφή του θαλάσσιου

περιβάλλοντος και αντιτίθεται στην υλοτομία που λαμβάνει χώρα σε οικοσυστήματα, όπως αυτό του Αμαζονίου.

Η Greenpeace με τους αγώνες της έχει καταφέρει πολλά όλα αυτά τα χρόνια δράσης της. Ενδεικτικά παρουσιάζονται τα εξής:

- ο Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατήργησε τα αφρόδιχτα στα ευρωπαϊκά αλιευτικά πλοιάρια.
- ο Δεκατρείς χώρες από όλο τον κόσμο κατήργησαν τύπους παιχνιδιών που είχαν παραχθεί από PVC.
- ο Η Αυστρία και το Λουξεμβούργο απαγόρευσαν την εισαγωγή και διάθεση γενετικά μεταλλαγμένου καλαμποκιού.
- ο Σε συνεργασία με άλλες ΜΚΟ, επιτεύχθηκε η παύση της κατασκευής ενός υποδοχέα ραδιενεργών αποβλήτων στο Τέξας το 1998.
- ο Η Κίνα κατασκεύασε εργοστάσιο παραγωγής ψυγείων, σύμφωνα με την τεχνολογία Greenfreeze.

3.3.3. ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS

Το Δίκτυο Μεσόγειος SOS ιδρύθηκε το 1990 από μία ομάδα ανθρώπων με κοινή αντίληψη και ανησυχία για τα περιβαλλοντικά προβλήματα της χώρας μας. Η άναρχη και ολοένα επεκτεινόμενη οικοδόμηση, ο μαζικός τουρισμός, η ρύπανση της θάλασσας και των υδάτων, η αλλαγή του κλίματος, η καταστροφή των δασών, η υπεραλίευση και η εξαφάνιση σπάνιων ειδών αποτελούν τους τομείς στους οποίους δραστηριοποιείται η οργάνωση, (www.medsos.gr).

Οι υποστηρικτές της οργάνωσης πρεσβεύουν ότι οι νέοι έχουν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και στη δημιουργία μιας νέας,

οικολογικής κοινωνίας. Γι' αυτό το λόγο επισκέπτονται σχολεία, κάνουν διαλέξεις και συζητήσεις με τους μαθητές ή διοργανώνοντας συναντήσεις και προγράμματα κατάρτισης νέων απ' όλη τη Μεσόγειο.

Επίσης, προωθείται η επικοινωνία μεταξύ των λαών της Μεσογείου και της Ευρώπης και επιδιώκεται συνεργασία για την επίλυση κοινών προβλημάτων. Επιδιώκεται ο διάλογος και η γνωριμία των πολιτισμών, η αλλαγή των στερεοτύπων και η κατάργηση των προκαταλήψεων. Συνεργάζονται με άλλες ΜΚΟ απ' όλη τη Μεσόγειο για αποτελεσματικότερη άσκηση πίεσης στις κυβερνήσεις για την υιοθέτηση περιβαλλοντικών και κοινωνικών πολιτικών, μοιράζοντας την εμπειρία και τους πόρους τους με άλλες οργανώσεις ανά τη Μεσόγειο, οι οποίες τώρα ξεκινούν την προσπάθειά τους. Βοηθούν έμπρακτα με προτάσεις, εκπαίδευση, αναπτυξιακά προγράμματα ιδιαίτερα τις κοινωνίες που δεν διαθέτουν τους πόρους να πετύχουν την οικολογική και κοινωνική βιωσιμότητά τους.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται ορισμένες από τις δράσεις της οργάνωσης, οι οποίες αποδεικνύουν την έμπρακτη υποστήριξη των θέσεων της.

«Δράση για το κλίμα»

Το πρόγραμμα “Δράση για το κλίμα» αποτελεί μια ολοκληρωμένη εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης πολιτών και φορέων, σε πανελλαδικό επίπεδο, για την προστασία του παγκόσμιου κλίματος. Η πρωτοβουλία αυτή υποστηρίχθηκε από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ οι δραστηριότητές του εντάσσονται στην πανευρωπαϊκή καμπάνια «Αειφόρος Ενέργεια Ευρώπη».

Η εκστρατεία υλοποιείται από το καλοκαίρι του 2007 έως την άνοιξη του 2008 και στοχεύει στην πληροφόρηση σχετικά με:

- Ο τα αίτια των κλιματικών αλλαγών και τις αρνητικές επιπτώσεις τους για το περιβάλλον, την οικονομία και την κοινωνία, σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο
- Ο τις νέες προσεγγίσεις, τις ώριμες τεχνολογίες και αρκετές πρακτικές λύσεις για την εξοικονόμηση ενέργειας, την ενεργειακή αποδοτικότητα και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- Ο το ισχύον νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, τις σχετικές πολιτικές και τα προγράμματα καθώς και τα διεθνή δίκτυα φορέων που επικεντρώνουν σε ζητήματα ενέργειας και κλίματος

Οι ευκαιρίες δημιουργίας θέσεων εργασίας για ένα πλήθος ειδικοτήτων και επαγγελματικών κατηγοριών, στους τομείς της εξοικονόμησης ενέργειας και των εφαρμογών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε τοπικό επίπεδο.

Πιο συγκεκριμένα, η εκστρατεία περιλαμβάνει δεκάδες παρουσιάσεις σε σχολεία και ενημερωτικές ημερίδες σε οκτώ πόλεις, περιφερειακά και κεντρικά: Χανιά, Ηράκλειο, Βόλος, Σύρος, Ναύπλιο, Πάτρα, Θεσσαλονίκη και Αθήνα. Επίσης, περιλαμβάνει ένα εκπαιδευτικό πακέτο που είναι διαθέσιμο σε ηλεκτρονική μορφή και συνοδεύεται από αντίστοιχο υλικό για χρήστες εκπαιδευτικούς. Τέλος, περιλαμβάνονται δυο διεθνείς συνεδριακές ημερίδες σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη με τη συμμετοχή επιστημόνων, εκπροσώπων της διοίκησης και εμπλεκόμενων φορέων. Επιπρόσθετα, διατίθενται έντυπο υλικό, ιστοσελίδα στο διαδίκτυο και δημοσιοποίηση μέσω των ΜΜΕ όπως διαφημίσεις, συνεντεύξεις και άρθρα.

«Καθαρίστε τη Μεσόγειο 2007»

Το 2007 ήταν η 12^η χρονιά υλοποίησης της συγκεκριμένης εκστρατείας σε συνεργασία με την εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» και την υποστήριξη του προγράμματος του ΟΗΕ για το Περιβάλλον «Μεσογειακό Σχέδιο Δράσης» κατά το διάστημα 12 Μαΐου- 10 Ιουνίου 2007. Συνολικά, έλαβαν χώρα 218 καθαρισμοί σε 35 νομούς.

Καταγράφηκε σημαντική αύξηση τόσο στον αριθμό των εθελοντών όσο και στον αριθμό των παραλιών και των φυσικών περιοχών που καθαρίστηκαν, ειδικότερα από τους 219 φορείς για τους οποίους υπάρχουν διαθέσιμα αποτελέσματα της δράσης τους, οι 108 ήταν σχολεία διαφόρων εκπαιδευτικών βαθμίδων.

Θερμή υπήρξε, επίσης, η συμμετοχή των τοπικών συλλόγων, των σωματείων και των πρωτοβουλιών πολιτών που ανήλθαν το 2007 στους 42 (30 σύλλογοι, σωματεία κλπ. και 12 πρωτοβουλίες πολιτών) έναντι 38 το 2006 και 19 το 2005. Επίσης, παρατηρήθηκε αύξηση στις συμμετοχές των Δήμων σε καθαρισμούς παραλιών, οι οποίες ανήλθαν σε 41 έναντι 15 το 2006, ενώ για πρώτη φορά συμμετείχαν και πέντε καταδυτικές ομάδες, οι οποίες συνέλεξαν σκουπίδια από βυθούς.

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις – Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»

Από τη 1η Οκτωβρίου 2005 ξεκίνησε επίσημα η υλοποίηση του τριετούς αυτού έργου που συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα LIFE – Περιβάλλον. Το έργο αφορά στην

ανάπτυξη και στο σχεδιασμό των χρήσεων γης μέσω μιας συνεργατικής προσέγγισης σε ένα φιλόδοξο πρόγραμμα κοινωνικής και περιβαλλοντικής αναζωογόνησης της αστικής περιοχής του Κόλπου της Ελευσίνας μέχρι το έτος 2020. Πιο συγκεκριμένα, το έργο θα επιχειρήσει να αποδείξει στην πράξη ότι η περιβαλλοντική ανάπλαση παράκτιων αστικών περιοχών σε πόλεις – λιμάνια είναι εφικτή, αν επιτευχθεί μια μεθοδευμένη επένδυση στο κοινωνικό κεφάλαιο και μια συνεργατική δράση που θα εμπλέκει ενεργά όλους τους κοινωνικούς εταίρους της περιοχής.

Το εταιρικό σχήμα που συγχρηματοδότησε και θα υλοποιήσει το έργο ηγείται από τον Οργανισμό Λιμένα Ελευσίνας, που είναι ο τελικός δικαιούχος, και αποτελείται από το Δίκτυο Μεσόγειος SOS, τους Δήμους Ελευσίνας και Ασπροπύργου, τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δυτικής Αττικής, το Εργαστήριο Αστικού Περιβάλλοντος του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου - τμήμα Αρχιτεκτόνων, καθώς και δύο φορείς από τη Βαλένθια, τη Λιμενική Αρχή και το Ίδρυμα Μελετών και Συνεργασίας. Σημαντική συνεισφορά για την υλοποίηση του προγράμματος αποτελεί η συγχρηματοδότηση δράσεων από τρεις μεγάλες βιομηχανίες της περιοχής, τα Τσιμέντα TITAN, τη Χαλυβουργική και τα Ελληνικά Ναυπηγία.

Μέσα από τη συνεργασία των παραπάνω συμμετεχόντων του προγράμματος και άλλων κοινωνικών εταίρων σχεδιάστηκε από κοινού η περιβαλλοντική αποκατάσταση της περιοχής με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη του Κόλπου της Ελευσίνας. Για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος επιδιώχθηκε μια εκτενής διαδικασία εκπαίδευσης και διαβούλευσης με την τοπική κοινωνία αλλά και η υλοποίηση δράσεων σχετικά με τη περιβαλλοντική διαχείριση του Λιμένα, την ελαχιστοποίηση των κινδύνων από τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων, καθώς και επιλεγμένες παρεμβάσεις ανάπλασης στον αστικό ιστό για τη διευκόλυνση της αβίαστης πρόσβασης στο θαλάσσιο μέτωπο.

Το Μεσόγειος SOS, σε στενή συνεργασία με τον Οργανισμό Λιμένος Ελευσίνας έχει σημαντικό ρόλο στο έργο αυτό. Έχει την ευθύνη του συντονισμού των εταίρων και τη παρακολούθηση της ορθής υλοποίησης των δράσεων. Σε επίπεδο υλοποίησης τοπικών δράσεων, οι επιστημονικοί συνεργάτες της οργάνωσης, σε στενή συνεργασία με τους φορείς της περιοχής και τους εταίρους του έργου, είναι υπεύθυνοι για τις διαδικασίες διαβούλευσης με την τοπική κοινωνία, των εκπαιδευτικών και ενημερωτικών δραστηριοτήτων, καθώς και των ενεργειών προβολής και δημοσιοποίησης.

«Οικο – Γειτονιές»

Το πρόγραμμα Οικο - Γειτονιές («Eco-Quartiers») αφορά την ανταλλαγή εμπειρίας μεταξύ πόλεων της Δυτικής Μεσογείου για την πολεοδόμηση περιοχών κατοικίας που να πληρούν

οικολογικά πρότυπα. Το πρόγραμμα, που θα διαρκέσει από 1 Ιουνίου 2006 έως 31 Μαΐου 2008, από την Ελλάδα συμμετέχουν μαζί με το δίκτυο Μεσόγειος SOS, ο Δήμος Ελευσίνας και ο Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας, ενώ το διακρατικό σχήμα συμπληρώνουν οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, ερευνητικά κέντρα και φορείς από τις χώρες της Δυτικής Μεσογείου.

Στα πλαίσια του διετούς έργου προβλέπονται δράσεις όπως:

- ο ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης στις πόλεις αναφοράς
- ο διατύπωση και εφαρμογή κοινών πολεοδομικών μεθόδων για την εξοικονόμηση φυσικών πόρων σε νέους οικισμούς (νερό, ενέργεια, διαχείριση απορριμμάτων, ελεύθεροι χώροι κ.λπ.)
- ο ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της αυτοδιοίκησης, του ευρύτερου κοινού και των ειδικών του χώρου μέσα από ειδική ιστοσελίδα, ειδικές εκδόσεις και διοργάνωση συνέδριου.

Τα αποτελέσματα του έργου επιδιώκουν στη διάδοση των σχετικών εργαλείων και της τεχνογνωσίας, που θα επιτρέψουν τη γενίκευση της εφαρμογής πιο οικολογικών πρακτικών για τη δόμηση οικισμών στη Μεσόγειο και ειδικότερα στην Ελλάδα.

«Περιοχή Natura Σίφνου»

Το δίκτυο Μεσόγειος SOS και ο Δήμος Σίφνου υλοποιούν από τις αρχές του 2004 το πρόγραμμα βιώσιμη διαχείριση της περιοχής της Σίφνου με την υποστήριξη του ΥΠΕΧΩΔΕ. Το σχέδιο υποβλήθηκε μετά από σχετική δημόσια πρόσκληση, αξιολογήθηκε από τις υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ και επιλέχθηκε μαζί με άλλα 40 προγράμματα, ως ένα από τα καλύτερα που αφορούν τη βιώσιμη διαχείριση φυσικών, προστατευόμενων περιοχών NATURA (φύση).

Το πρόγραμμα είναι συνέχεια πολυάριθμων πρωτοβουλιών βιώσιμης ανάπτυξης που έχει προωθήσει η οργάνωση σε συνεργασία με το Δήμο και φορείς του νησιού. Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει τις εξής δράσεις:

- ο προστασία της παράκτιας ζώνης
- ο εθελοντικά προγράμματα προστασίας των αμμόλοφων στην παραλία Καμάρες
- ο ενημερωτικές εκδηλώσεις για την οικολογική γεωργία
- ο πληροφόρηση για την περιοχή NATURA
- ο εθελοντικοί καθαρισμοί ακτών
- ο προγράμματα ενημέρωσης κι ευαισθητοποίησης
- ο περιβαλλοντικά παιχνίδια για παιδιά

- Ο παρουσίαση της έκθεσης φωτογραφίας 'Μεσόγειος, Το Κοινό Μας Σπίτι'
- Ο διεθνείς συναντήσεις νέων από διάφορες μεσογειακές χώρες.

Στόχος του προγράμματος είναι η μακροχρόνια προστασία και βιώσιμη διαχείριση της περιοχής προς όφελος τόσο της προστασίας του περιβάλλοντος όσο και της ευημερίας της τοπικής κοινωνίας.

3.4. ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΜΚΟ

Είναι γενικά αποδεκτό ότι οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ έχουν επηρεάσει σημαντικά τους πολίτες όλα τα χρόνια της δράσης τους. Ενημερώνουν και ευαισθητοποιούν τον πολίτη σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και αποζητούν την ενεργή υποστήριξή του. Αυτή η υποστήριξη μπορεί να είναι υλική, τεχνική αλλά και ηθική. Σε κάθε μορφή της είναι χρήσιμη και πολύτιμη για τις οργανώσεις, διότι λαμβάνοντας θετικά μηνύματα από τον κόσμο παίρνουν δύναμη να συνεχίσουν το έργο τους.

Η οργανωτική δομή που υιοθετήθηκε από τις οργανώσεις, με την ύπαρξη δηλαδή, ενός κεντρικού γραφείου – φορέα που κατέχει συντονιστικό ρόλο και τη συσπείρωση των υπόλοιπων γραφείων γύρω από αυτό, δίδει τη δυνατότητα στις οργανώσεις να ακολουθούν έναν κεντρικό σχεδιασμό και μια κοινή γραμμή πορείας, φυσικά αποδεκτά από όλους. Έτσι, επιτυγχάνεται μια συνεκτική πολιτική και μια ενιαία στρατηγική, οι οποίες προσεγγίζονται ολοκληρωμένα, χωρίς φυσικά να αποκλείονται προτάσεις δράσης σε θέματα που δεν μπορούν να κατανοήσουν και να επεξεργαστούν τα υπόλοιπα γραφεία.

Η απήχηση των ΜΚΟ στο κοινό είναι μεγάλη και οι πολίτες αντιδρούν στα ερεθίσματα που αυτές τους παρέχουν. Πολλές φορές, όμως, παρατηρείται ότι τα αποτελέσματα των δράσεων των ΜΚΟ δεν είναι ανάλογα ως προς τα κονδύλια που δαπανώνται. Αυτό μπορεί να οφείλεται αφενός στη σύγκρουση συμφερόντων των ιδιωτών και των επιχειρήσεων και αφετέρου σε τυχόν επιτήδειους που μπορεί να εκμεταλλευτούν για προσωπικό τους όφελος μέρος των κονδυλίων αυτών. Επιπλέον, τα αντικρουόμενα αυτά συμφέροντα επιβραδύνουν ή καταλύουν με τη σειρά τους τις δράσεις της περιβαλλοντικής προστασίας. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου το

οικονομικό συμφέρον υποτάσσει το καθήκον για την προστασία του περιβάλλοντος και όλα θυσιάζονται στο «βωμό» του χρήματος.

Επίσης, οι ΜΚΟ επιτελούν και κοινωνικό έργο μέσω των δράσεών τους. Δημιουργώντας κοινωνικούς δεσμούς επιδεικνύουν τα οφέλη αυτών και τις δυνατότητες που υπάρχουν για ομαδική κοινωνική δράση. Ταυτόχρονα, συμβάλλουν και στην έρευνα καινοτόμων τεχνολογιών για την προστασία του περιβάλλοντος. πολλές φορές ο κρατικός προϋπολογισμός δεν επαρκεί για να διεξάγει μια τέτοια έρευνα και κατά συνέπεια είναι ανέφικτο να υλοποιηθούν προγράμματα προστασίας ή διατήρησης του φυσικού κάλλους. Οι ΜΚΟ προσπαθούν να βελτιώσουν αυτήν την κατάσταση με ίδια κεφάλαια, προκειμένου να εκπονηθούν οι απαραίτητες έρευνες και μελέτες, οι οποίες θα επιδείξουν φιλικές τεχνολογίες ανάπτυξης προς το περιβάλλον.

Άλλος ένας σημαντικός παράγοντας στην επιτυχία των δραστηριοποιήσεων των ΜΚΟ είναι οι συνεργασίες που αναπτύσσουν με άλλες περιβαλλοντικές ΜΚΟ. Πολλές φορές η απήχηση που έχουν κάποιες ισχυρές οργανώσεις, δημιουργούν ένα αίσθημα αυτάρκειας και καταξίωσης, με αποτέλεσμα να εκμηδενίζεται το ενδιαφέρον για συνεργασία με άλλες ΜΚΟ. Ακόμα, μπορεί να οδηγήσει και σε αντιπαλότητες και εχθρότητες μεταξύ τους, κάτι που σε καμία περίπτωση δεν βοηθά στην πραγμάτωση των στόχων τους, που σε μια γενική βάση είναι κοινοί. Η ουσιαστική συνεργασία, επομένως, των περιβαλλοντικών ΜΚΟ σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο είναι ζωτικής σημασίας και μπορεί να οδηγήσει σε εποικοδομητικά αποτελέσματα. Επιπλέον, και η συνεργασία με τις εκάστοτε κυβερνήσεις και δημόσιους φορείς μπορεί, σε πολλές περιπτώσεις, να είναι χρήσιμη ή και απαραίτητη για την επίτευξη των σκοπών των οργανώσεων. Επιζητείται η ύπαρξη ενός θετικού κλίματος μεταξύ τους, αφού τα θέματα στα οποία δραστηριοποιούνται οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ είναι θέματα που αφορούν όλους μας προς όφελος όλης της ανθρωπότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΕ ΜΚΟ

4.1. ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΚΟ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΔΑΣΟΝΟΜΙΑ – Ο ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Έρευνα διεξήχθη από το τμήμα Ανθρωπολογίας (Human Ecology) του Πανεπιστημίου Rutgers των ΗΠΑ στην προσπάθεια να διευκρινιστεί η γεωγραφική διάσταση των δραστηριοποιήσεων των ΜΚΟ στο Εκουαδόρ με σκοπό τη βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Ο τρόπος διεξαγωγής της έρευνας έγινε μέσω μιας εμπειρικής χαρτογράφησης των προγραμμάτων δασονομίας των ΜΚΟ στον Ισημερινό. Η έρευνα αυτή στόχευε στο να καταγράψει και να αναλύσει τη συνεισφορά των ΜΚΟ στην αγροτική ανάπτυξη στις κοινωνίες του Νότου. Η έρευνα διεξήχθη σε εθνική και περιφερειακή κλίμακα. Η εθνική έρευνα εστίασε στις ΜΚΟ που εδρεύουν στο Κουίτο, την κύρια πόλη του Ισημερινού και πρωτεύουσα του Εκουαδόρ, και η περιφερειακή έρευνα εστίασε στις ΜΚΟ στην πόλη Κουένκα, μια επαρχιακή πρωτεύουσα στο νότιο Ισημερινό.

Για να περιγραφεί και να εξηγηθεί η γεωγραφία των επεμβάσεων των ΜΚΟ, χρησιμοποιήθηκαν πρωτογενή και δευτερογενή στοιχεία. Οι αντιπρόσωποι από συνολικά 25 περιβαλλοντικές οργανώσεις στον Ισημερινό έρασαν από συνέντευξη για να αποκτηθούν τα ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία για αυτήν την έρευνα. Ερωτήθηκαν για τις δραστηριοποιήσεις τους στις περιοχές αυτές, τις πηγές των πόρων τους, τον λόγο που επέλεξαν την συγκεκριμένη τοποθεσία και τυχόν προβλήματα που αντιμετώπισαν. Οι πληροφορίες συγκεντρώθηκαν από αυτές τις συνεντεύξεις όχι μόνο για να ανακαλυφθούν οι περιοχές προγράμματος, αλλά κυρίως για να γίνει κατανοητό γιατί και πώς οι περιοχές αυτές επιλέχτηκαν. Τα στοιχεία από τις ΜΚΟ του Κουίτο παρείχαν τη βάση για την εθνική ανάλυση, ενώ τα στοιχεία από τις ΜΚΟ στην Κουένκα παρείχαν τη βάση για την περιφερειακή ανάλυση. Επιπλέον, συγκεντρώθηκαν στοιχεία πληροφοριών από βιβλιοθήκες, βιβλιοπωλεία, τηλεφωνικούς καταλόγους, κυβερνητικές αντιπροσωπείες, άλλες μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και προσωπικές διασυνδέσεις. Οι συνεντεύξεις με τους αντιπροσώπους των περιβαλλοντικών ΜΚΟ αποδείχθηκαν χρήσιμες όχι μόνο λόγω των απαντήσεών τους, αλλά επειδή οδηγούσαν συχνά στην κατεύθυνση των πολύτιμων αρχειακών ή χαρτογραφικών πόρων. Τα συμπεράσματα της έρευνας αυτής ήταν, ότι οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ των περιοχών αυτών αναλάμβαναν να υλοποιήσουν ένα σχέδιο δράσης όταν ήταν εφικτή η προσβασιμότητα σε μία κεντρική πόλη (συγκεκριμένα εδώ στην

πρωτεύουσα Κουίτο). Ο αριθμός των δράσεων μειωνόταν σημαντικά καθώς αυξανόταν η απόσταση από την πρωτεύουσα. Αυτό οφειλόταν κυρίως στο ότι η ΜΚΟ ήθελαν να διευκολύνονται έχοντας σε κοντινή απόσταση μία κεντρική πόλη, για παράδειγμα για ευκολότερη μεταφορά και καλύτερο συντονισμό των δράσεών τους. Επίσης, όσο αφορά τις δράσεις στις επαρχίες σημειώθηκε ότι ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας για την επιλογή τοποθεσίας των προγραμμάτων είναι η εύκολη πρόσβαση σε οδικά δίκτυα, ορισμένες φορές για ευκολότερη πώληση της ξυλείας, αφού ήταν σε πιο εμφανές σημείο, ή άλλες φορές για ενίσχυση της δημοσιότητας της ΜΚΟ που έχει αναλάβει το έργο, καθώς, λόγω του οδικού δικτύου, ακόμη περισσότεροι πολίτες θα έβλεπαν στην πράξη τις δράσεις των ΜΚΟ της περιοχής. Παρατηρήθηκε επίσης ότι, αν δεν ήταν δίπλα σε κάποιο οδικό δίκτυο θα ήταν δίπλα σε ποταμό.

Ομοίως και για άλλους ερευνητές οι δράσεις των ΜΚΟ σε δασικές περιοχές αποτέλεσαν στοιχείο έρευνας και μελέτης. Στην Ασία έχουν γίνει προσπάθειες για να προωθηθεί η βιώσιμη δασονομία μέσω συνεργασίας των κυβερνήσεων και των τοπικών περιβαλλοντικών ΜΚΟ. Έρευνα διεξήχθη από το Κολλέγιο της Γεωργίας και των Βιολογικών Επιστημών του εθνικού Πανεπιστημίου της Σεούλ το 2001, η οποία παρουσιάστηκε σε σεμινάριο με θέμα την έρευνα αποκατάστασης για τα υποβιβασμένα δασικά οικοσυστήματα.

Η έρευνα αυτή μελέτησε τις ενέργειες των περιβαλλοντικών ΜΚΟ για αναδάσωση στη βορειοανατολική Ασία, οι οποίες σε συνεργασία με τις τοπικές κυβερνήσεις, παρόλο που υπήρχαν δυσκολίες στη δημιουργία και ενίσχυση αυτών, δημιούργησαν το Βορειοανατολικό Ασιατικό Δασικό Φόρουμ (Northeast Asian Forest Forum) στη Μογγολία και την Κίνα. Το επίτευγμα αυτό δηλώνει επιμελή ενασχόληση στο θέμα της αναδάσωσης και στην καταπολέμηση της ερήμωσης, καθώς το δάσος αποτελεί πηγή ζωής, πλούτου και οικολογικής ισορροπίας. Επίσης, το 1999 υλοποιήθηκε ένα πρόγραμμα από τις τοπικές ΜΚΟ, το οποίο ονομάστηκε «κάνε δάση στα σχολεία», με σκοπό να προσφέρει στους μαθητές (και στα νέα παιδιά γενικότερα) ένα πιο φιλικό προς τη φύση σχολικό περιβάλλον, να συμβάλει στη διατήρηση της ψυχολογικής σταθερότητας των μαθητών, καθώς επίσης και να ενισχυθεί η ακαδημαϊκή απόδοσή τους.

Πραγματοποιήθηκαν ενημερώσεις, sympόσια και σεμινάρια για να προωθηθεί η βιώσιμη δασονομία και στα σχολεία. Το 1999 εφαρμόστηκαν παρόμοια προγράμματα και για τις πανεπιστημιούπολεις σε 10 πανεπιστήμια και μελετήθηκαν σχέδια για εφαρμογή σε 20 ακόμη, το 2000.

Συμπερασματικά, παρατηρήθηκε ότι παρά τη γεωγραφική σπουδαιότητα της βορειοανατολικής Ασίας, δεν έχει υπάρξει μεταξύ αυτών των εθνών ένα περιφερειακό δίκτυο. Υλοποιούνται μεν μεμονωμένες δράσεις με θετικά αποτελέσματα, όπως οι παραπάνω, αλλά δεν

υπάρχει συνεργασία των γειτονικών χωρών, έτσι ώστε να επιτευχθούν πιο συλλογικά και αποτελεσματικά επιτεύγματα προς όφελος της σπουδαίας αυτής δασικής έκτασης. Για αυτόν τον λόγο, θα ήταν μεγάλο επίτευγμα να υπάρξει αμοιβαία συμμετοχή από την Κορέα, την Κίνα, την ομοσπονδία της Ρωσίας και τη Μογγολία.

Σημειώθηκε από την έρευνα αυτή ότι υπάρχουν δυσκολίες στην καθιέρωση ενός δικτύου για τη βορειοανατολική Ασία, οι οποίες προέρχονται κυρίως από την ιδεολογική σύγκρουση και τις πολιτιστικές διαφορές που έχουν οι χώρες αυτές μεταξύ τους. Επιπλέον, οι διαφορετικές αξίες στα έθνη έχουν εμποδίσει οποιαδήποτε ανάπτυξη αυτού του είδους. Ωστόσο, παρατηρήθηκε ότι είναι σχεδόν αδύνατο οι απαραίτητες σχέσεις να αναπτυχθούν σε μη κυβερνητικό επίπεδο. Τέλος, προέκυψε ότι το κλειδί για ένα επιτυχές δίκτυο συνεργασίας είναι ο συντονισμός των δραστηριοτήτων από τις συμμετέχουσες χώρες και φυσικά η συνέχιση των δράσεων από την πλευρά των ΜΚΟ. Χωρίς τη συνεργασία των κυβερνήσεων, τα αποτελέσματα είναι ελλιπή και παρεμποδίζεται η ανάπτυξη συλλογικής πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος.

Στην Ιαπωνία, διεξήχθη μια παρόμοια μελέτη αλλά πιο γενικού περιεχομένου. Στη χώρα αυτή, έχει θεσπιστεί, το 1999, ένας νόμος, που αφορά την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών δράσεων στην Ιαπωνία. Ο νόμος αυτός είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τις τοπικές περιβαλλοντικές ΜΚΟ και για τη δημόσια συμμετοχή τους σε αυτόν. Αυτή η έρευνα χρησιμοποίησε μια περιπτωσιολογική μελέτη, προκειμένου να αναλυθούν οι δραστηριότητες των περιβαλλοντικών ΜΚΟ σε σχέση με μία τέτοια αξιολόγηση. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε η μελέτη ενός προγράμματος για την αποκατάσταση του εδάφους στα παλιρροιακά επίπεδα του Awase, στην πόλη Okinawa της Ιαπωνίας. Αυτό το πρόγραμμα αποκατάστασης της θαλάσσιας περιοχής του Awase, επιλέχθηκε ως μελέτη περίπτωσης, διότι είναι το πρώτο πρόγραμμα αποκατάστασης με αρμοδιότητα της κεντρικής κυβέρνησης, που υπόκειται στον προαναφερθέν νόμο και συγχρόνως η περιοχή του προγράμματος είναι σημαντικός βιότοπος για ορισμένα είδη αποδημητικών πουλιών, για τα οποία οι τοπικές περιβαλλοντικές ΜΚΟ είναι ενεργείς.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν αρχικά η λεπτομερής βιβλιογραφική επισκόπηση, που αφορούσε στον τομέα των ΜΚΟ, συμπεριλαμβανομένης της μελέτης των τοπικών και εθνικών εφημερίδων και περιοδικών, καθώς και της εξέταση των πηγών σχετικά με το προτεινόμενο πρόγραμμα αποκατάστασης εδάφους για συλλογή δευτερογενών στοιχείων. Εν συνεχεία, δόθηκαν μη δομημένες συνεντεύξεις με τους αντιπροσώπους του νομαρχιακού διαμερίσματος Okinawa, με το ινστιτούτο ανάπτυξής της, με επτά τοπικές και δύο εθνικές περιβαλλοντικές ΜΚΟ, καθώς και με ακαδημαϊκούς ερευνητές για συλλογή πρωτογενών στοιχείων.

Από αυτήν τη μελέτη περίπτωσης προσδιορίστηκε ότι η συνεργασία και η δικτύωση μεταξύ των τοπικών και εθνικών περιβαλλοντικών ΜΚΟ υπήρξε και λειτούργησε, καθώς επίσης και μεταξύ των τοπικών περιβαλλοντικών ΜΚΟ. Εντούτοις, ο συγχρονισμός της δικτύωσης μεταξύ των περιβαλλοντικών ΜΚΟ δεν ήταν ο απαιτούμενος και κατά συνέπεια ο ρόλος τους ως προμηθευτές πληροφοριών ήταν περιορισμένος. Επίσης, οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ διέθεταν περιορισμένους οικονομικούς πόρους και περιορισμένο ανθρώπινο δυναμικό. Από άποψη πρακτικής στην διαδικασία, παρατηρήθηκε ανεπαρκής ειλικρίνεια σχετικά με τη παροχή σημαντικών πληροφοριών. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με νομοθεσίες, οι οποίες λαμβάνουν σαφή μέτρα για τη δημόσια πρόσβαση στις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα. Έτσι, οι ντόπιοι δεν λάμβαναν τις πληροφορίες που απαιτούσαν και κατά συνέπεια έχασαν μέρος της εμπιστοσύνης τους στους συμμετόχους. Τέλος, η έρευνα δεν επιβεβαίωσε, αν οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ ολοκλήρωσαν πλήρως τους ρόλους που ανέλαβαν στην αρχή του προγράμματος δράσης.

4.2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΚΟ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ

Πολλές ΜΚΟ εστιάζουν στο μείζον θέμα της σύγχρονης καταναλωτικής συμπεριφοράς, η οποία είναι εμφανώς εχθρική προς το περιβάλλον. Έρευνα διεξήχθη, με σκοπό την εξέταση του τρόπου με τον οποίο οι ΜΚΟ θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο ως συνεργάτες με τη βιομηχανία για την προώθηση της βιώσιμης κατανάλωσης. Για την εκπόνηση της έρευνας αυτής, χρησιμοποίησαν ορισμένες περιπτώσιολογικές μελέτες σχετικά με τις καινοτόμες αυτές συνεργασίες για την ανάπτυξη προϊόντων, το μαρκάρισμα, την πράσινη αγορά, (αγορές φιλικές προς το περιβάλλον πχ αγορά προϊόντων ανακύκλωσης) κλπ.

Μέσω της έρευνας αυτής διαπιστώθηκε ότι το επίπεδο και η μορφή της συνεργασίας αυτής μπορεί να ποικίλει. Οι συνεργασίες μπορούν να λάβουν τη μορφή ειδικών συνασπισμών ή μπορούν να περιλαμβάνουν την κοινή επίλυση προβλήματος, δηλαδή κοινούς στόχους. Επίσης, μια ακόμη περίπτωση είναι ο δανεισμός της αξιοπιστίας της ΜΚΟ από την επιχείρηση μέσω της χρήσης, για παράδειγμα, του λογότυπού της, έτσι ώστε να γίνει πιο έμπιστη στους καταναλωτές.

Φυσικά, όπου μια τέτοια συνεργασία διαμορφώνεται, τα ζητήματα που αντιμετωπίζονται περιστρέφονται κυρίως γύρω από τη βιώσιμη παραγωγή των προϊόντων και των υπηρεσιών της επιχείρησης συνδυάζοντας τις καταναλωτικές ανάγκες και τις επιχειρησιακές προτεραιότητες. Εντούτοις, ακόμα κι αν οι ΜΚΟ-επιχειρησιακές συνεργασίες είναι δυναμικές και έχουν κοινό

στόχο, διαπιστώθηκε ότι υπάρχει συχνά ελάχιστη ή καμία αλληλεπίδραση μεταξύ τέτοιων προγραμμάτων και του καταναλωτή, λόγω έλλειψης στρατηγικής προσέγγισης. Επίσης, ως αποτελέσματα της μελέτης προσδιορίστηκαν δύο σημαντικοί παράγοντες για επιτυχημένη προώθηση της βιώσιμης κατανάλωσης: 1) οι καταναλωτές πρέπει να παροτρυνθούν για να κάνουν μια διαφορά μέσω της καταναλωτικής συμπεριφοράς τους με την κατάλληλη στρατηγική προσέγγιση και τη χρησιμοποίηση του κατάλληλου μάρκετινγκ και 2) πρέπει να έχουν την οικονομική δυνατότητα να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους, καθώς υπάρχουν διαφορές τιμών στα βιολογικά προϊόντα. Επιπλέον, παρατηρήθηκε ότι οι συνεργασίες με λιανοπωλητές συστήνονται ως αποτελεσματικά μέσα για την προώθηση αλλαγής της καταναλωτικής συμπεριφοράς. Συνοπτικά, πέρα από την εστίαση στη λιανική πώληση, απαιτείται αξιοπιστία μεταξύ των συνεργατών, προθυμία και τα προγράμματα να υλοποιούνται με σωστό συντονισμό και διαφάνεια χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα επικοινωνιακά εργαλεία.

4.3. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΚΟ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Μία πιο γενική έρευνα για τον ευρύτερο ρόλο των ΜΚΟ στην τοπική κοινωνία και επιχειρηματικότητα διεξήχθη από την Αναπτυξιακή Σύμπραξη «Μη Κυβερνητική Προοπτική», στο πλαίσιο του έργου «Προώθηση της Κοινωνικής Οικονομίας σε ευάλωτες και ευπαθείς κοινωνικές ομάδες μέσα από την ενδυνάμωση των ΜΚΟ». Αρχικά, έγινε επισκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας, καθώς και συστηματική ανάλυση δευτερογενών στοιχείων επίσημων πηγών, με στόχο τη διερεύνηση της έννοιας του όρου «Κοινωνική Οικονομία», την καταγραφή των κυριότερων ΜΚΟ και την παρουσίαση των σχέσεων τους με τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα. Το δεύτερο μέρος της έρευνας ήταν η συμπλήρωση και συλλογή ερωτηματολογίων από κάθε περιοχή-στόχο, με σκοπό την καταγραφή και παρουσίαση του κοινωνικό-οικονομικού προφίλ των περιοχών μελέτης του έργου και εν τέλει την στατιστική ανάλυση αυτών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν, ότι οι ΜΚΟ στην Ελλάδα έχουν ενισχυθεί ιδιαίτερος την τελευταία δεκαετία. Παρόλα αυτά, παρατηρείται σημαντική υστέρηση ως προς τις διεθνείς πρακτικές. Επίσης, οι περισσότερες ΜΚΟ διαπιστώθηκε ότι βρίσκονται στα μεγάλα αστικά κέντρα και αποτελούν τις περισσότερες φορές παρακλάδια διεθνών ΜΚΟ όπως είναι η GREENPEACE, η UNICEF, η WWF και η ACTIONAID. Στη Ροδόπη, τον Έβρο και την Ήπειρο, οι ΜΚΟ που λειτουργούν, έχουν περιορισμένες δυνατότητες, καθώς δε διαθέτουν την

απαιτούμενη οργάνωση και υποδομή για να απορροφήσουν χρηματικούς πόρους για την υλοποίηση των δράσεων τους, την επέκταση των υποδομών τους και του εξοπλισμού τους. Έτσι, οι δραστηριότητες των ΜΚΟ είναι αντιστρόφως ανάλογες με τις ανάγκες, οι οποίες είναι πολύ μεγάλες και συγχρόνως διαφοροποιούνται ελαφρώς ανά περιοχή.

4.4. Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΚΟ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Μία έρευνα που αφορά στον τομέα της υγείας διεξήχθη στον Καναδά και συγκεκριμένα αφορούσε στον τρόπο διεξαγωγής της παγκόσμιας έρευνας στον τομέα της υγείας και το ρόλο των ΜΚΟ σε αυτήν. Η έρευνα επικεντρώθηκε στην άνιση κατανομή των ερευνητικών προσπαθειών και την άνιση επένδυση κεφαλαίων, τα οποία προορίζονται για τους πληθυσμούς των χαμηλών και μεσαίου εισοδήματος χωρών, οι οποίοι υφίστανται τα μεγαλύτερα προβλήματα υγείας. Το 2001, ιδρύθηκε στο Καναδά ο Συνασπισμός για τη Σφαιρική Έρευνα Υγείας, ο οποίος έκανε την καναδική κοινωνία να αποφασίσει να αναθεωρήσει το ρόλο των ΜΚΟ στην παγκόσμια έρευνα υγείας.

Αυτή η έρευνα προετοιμάστηκε από τα μέλη της ερευνητικής Επιτροπής του Συνασπισμού αυτού, με τη συμμετοχή και άλλων φορέων της κοινωνίας. Τα πρόσωπα που εργάζονται στις διάφορες διεθνείς ΜΚΟ συμμετείχαν σε μεμονωμένες συνεντεύξεις ή σε ομαδικές συζητήσεις σχετικά με τη συμμετοχή τους στους διαφορετικούς τύπους ερευνητικών δραστηριοτήτων. Οι μελέτες αυτές περίπτωσης επεξήγησαν τους ρόλους των ΜΚΟ στην παγκόσμια έρευνα υγείας, τις αντιληπτές δυνάμεις τους, τις αδυναμίες και τους περιορισμούς τους, καθώς και τις ευκαιρίες που υπάρχουν για να αναπτυχθεί η ικανότητα και οι συνεργασίες για την διεξαγωγή των ερευνών στον τομέα της παγκόσμιας υγείας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν ότι οι ΜΚΟ συμβάλλουν σε όλα τα στάδια του ερευνητικού κύκλου, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα της εκάστοτε έρευνας και τη ρύθμιση προτεραιοτήτων κατά τη διεξαγωγή της. Έχουν βασικό ρόλο στη διαχείριση, προαγωγή και υποστήριξη της παγκόσμιας έρευνας για την υγεία, καθώς και την κινητοποίηση των πόρων για την έρευνα. Επιπλέον, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην παραγωγή, τη χρησιμοποίηση και τη διαχείριση της γνώσης, καθώς διαθέτουν πολλές διασυνδέσεις και διεθνή δίκτυα, τα οποία τους προσφέρουν πρόσβαση σε χρήσιμες πληροφορίες. Ακόμα, η συμμετοχή των ΜΚΟ στην έρευνα λαμβάνει συνήθως τη μορφή μιας συνεργασίας με κάποιο πανεπιστήμιο ή κάποιο

ερευνητικό ινστιτούτο για επιπλέον ενίσχυση και υποστήριξη είτε οικονομικής φύσεως, είτε συμβουλευτικού – υποστηρικτικού χαρακτήρα.

Επίσης, διάφορες ΜΚΟ βρέθηκε να έχουν σημειώσει ρεκόρ στην οργάνωση και στο χρόνο διεκπεραίωσης των ερευνών. Άλλες ΜΚΟ εξέφρασαν ενδιαφέρον για μεγαλύτερη ανάμειξη σε παρόμοιες έρευνες. Η συμβολή τους στην πιο δίκαιη, ηθική και αποτελεσματική έρευνα κρίθηκε κρίσιμη και απαραίτητο να ενισχυθεί. Οι κύριοι ρόλοι των ΜΚΟ στη διαδικασία προσδιορίστηκαν ως εξής: 1) στη διαμόρφωση των ερευνητικών προτεραιοτήτων, 2) στην υπεράσπιση για τη μεθοδευμένη έρευνα, η οποία μεταφράζει και χρησιμοποιεί τα ερευνητικά συμπεράσματα κυρίως στις περιοχές, οι οποίες μπορούν να έχουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα τόσο ποιοτικά όσο και κοινωνικά.

Επιπλέον, όσον αφορά στον τομέα της υγείας, πολλές ΜΚΟ έχουν δημιουργήσει επιτυχείς εγκαταστάσεις ιατρικής περίθαλψης στην Αφρική. Έρευνα διεξήχθη από το τμήμα οικονομικών του Πανεπιστημίου της Κολούμπια το 2002, στην οποία χρησιμοποιήθηκε και μελετήθηκε ένα μοντέλο απαίτησης για υγειονομική περίθαλψη και επικυρώθηκε εμπειρικά ότι οι ΜΚΟ έχουν τη θεσμική ικανότητα να παραδώσουν υψηλής ποιότητας υγειονομική περίθαλψη, αντίθετα με τους ιδιωτικούς επαγγελματίες και τις κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες δεν είναι τόσο συνεπείς στην παροχή ιατρικής περίθαλψης.

Πιο αναλυτικά, η εμπειρική ανάλυση περιελάμβανε τη μελέτη της οργανωτικής υποδομής και του τρόπου διοίκησης κέντρων υγείας, ιδρυμένων από ΜΚΟ σε επτά χώρες με επιτόπια έρευνα. Όντως, απεδείχθη ότι η λειτουργικότητα τους ήταν πολύ πιο αποτελεσματική και αυτό συνέβαινε διότι λειτουργούσαν με έναν πιο αποκεντρωτικό τρόπο. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι είναι επαρκείς σε φάρμακα και ταυτόχρονα συνδυάζουν και την αρμόζουσα συμπεριφορά στη διαδικασία της περίθαλψης.

Συγκεκριμένα, στο Καμερούν εφάρμοσαν το εξής πείραμα: φρόντισαν όλα τα κυβερνητικά νοσοκομεία να είναι πλήρη σε φάρμακα για να ελέγξουν εάν οι ασθενείς θα προτιμήσουν ένα από αυτά έναντι των ΜΚΟ, εφόσον θα είναι πλέον αμφότερα πλήρη σε εξοπλισμό. Το αποτέλεσμα ήταν ότι ένα μεγάλο ποσοστό εξακολουθούσε να προτιμά τα νοσοκομεία των ΜΚΟ, παρόλο που μπορεί να χρειαζόταν η διπλάσια απόσταση για να φτάσει ο ασθενής εκεί. Άρα, διαπιστώθηκε ότι οι ασθενείς έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην οργάνωση και την εξυπηρέτηση των κέντρων υγείας των ΜΚΟ.

ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

5.1. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να διερευνηθεί η συμβολή των περιβαλλοντικών ΜΚΟ στην τοπική ανάπτυξη της χώρας.

Ειδικότερα, οι κύριοι στόχοι της έρευνας ήταν οι εξής:

- Να τονιστούν οι δραστηριότητες που αναλαμβάνουν οι οργανώσεις αυτές και ο τρόπος δράσης τους.
- Να αναφερθεί το επίπεδο στο οποίο δραστηριοποιούνται.
- Να διαπιστωθούν οι συνεργασίες, τις οποίες αναπτύσσουν.
- Να επισημανθούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην πορεία για την πραγμάτωση των στόχων τους.
- Να σημειωθούν οι πηγές χρηματοδότησής τους.

5.2. ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ

Σύμφωνα με τα σημερινά στοιχεία υπάρχουν 200 περιβαλλοντικές ΜΚΟ στην Ελλάδα. Η συλλογή του ερευνητικού υλικού πραγματοποιήθηκε από όλες τις ΜΚΟ. Αρχικά υπήρξε

τηλεφωνική επαφή με τις οργανώσεις και εν συνεχεία στάλθηκε το ερωτηματολόγιο της έρευνας σε αυτές, για να συμπληρωθεί από τους διευθυντές – υπευθύνους αυτών, μέσω φαξ, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) ή αλληλογραφίας. Από το σύνολο των ΜΚΟ ανταποκρίθηκαν οι 80, δηλαδή το 40% του συνόλου. Η συλλογή των στοιχείων της έρευνας έγινε μέσω ερωτηματολογίου κατά το χρονικό διάστημα 21/01/2008 έως 18/04/2008.

5.3. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Παράλληλα με την παραπάνω δειγματοληπτική διαδικασία έγινε η κατάρτιση του ερωτηματολογίου.

Ειδικότερα, το ερωτηματολόγιο (Παράρτημα Γ) αποτελείτο από δύο μέρη:

Μέρος Α: Η ταυτότητα της οργάνωσης

Μέρος Β: Ειδικές ερωτήσεις

Η πρώτη ενότητα περιελάμβανε ερωτήματα σχετικά με τα γενικά χαρακτηριστικά των οργανώσεων (ηλικία υπεύθυνου - διευθυντή, μορφωτικό επίπεδο, αριθμός μελών οργάνωσης, διάθεση ιδιοκτητών ή ενοικιαζόμενων γραφείων, έδρα οργάνωσης), ενώ η δεύτερη ενότητα περιελάμβανε ερωτήματα σχετικά με τις δραστηριότητες της οργάνωσης, τους τρόπους δράσης της, της πηγές χρηματοδότησης, το επίπεδο δραστηριοποίησης, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει και τα έμπρακτα αποτελέσματα των δράσεών της. Οι ερωτήσεις ήταν συνολικά 20, κλειστού τύπου.

5.4. ΤΡΟΠΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Μετά τη συλλογή των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων ακολούθησε το στάδιο της επεξεργασίας τους, εφόσον πρωτίστως πραγματοποιήθηκε έλεγχος για τυχόν ασαφείς και αντιφατικές απαντήσεις. Κατόπιν, ακολούθησε η κωδικοποίηση των απαντήσεων και η καταγραφή τους σε στατιστικούς πίνακες. Η επεξεργασία αυτών των μεταβλητών πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πακέτο *SPSS 16.0*, ενώ τα διαγράμματα έγιναν με τη βοήθεια του προγράμματος *Microsoft Excel*. Ειδικότερα, για την εξαγωγή και την ανάλυση των

συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος υποθέσεων χ^2 για την περαιτέρω διεξαγωγή συμπερασμάτων.

Ο έλεγχος χ^2 πραγματοποιείται για να διευκρινιστεί αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ δύο μεταβλητών x και y . Κάθε έλεγχος υποθέσεων περιλαμβάνει τη μηδενική υπόθεση H_0 (οι μεταβλητές δε συσχετίζονται) και την εναλλακτική H_a (οι μεταβλητές συσχετίζονται).

Η τιμή του χ^2 συγκρίνεται με την πιθανότητα παρατήρησης της τιμής αυτής και αναλόγως προκύπτουν συμπεράσματα. Δηλαδή:

Αν $p\text{-value} > 0,10$ τότε ισχύει η μηδενική υπόθεση H_0 , οπότε οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

Αν $p\text{-value} < 0,10$ τότε ισχύει η εναλλακτική υπόθεση H_a , δηλαδή οι δύο μεταβλητές σχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

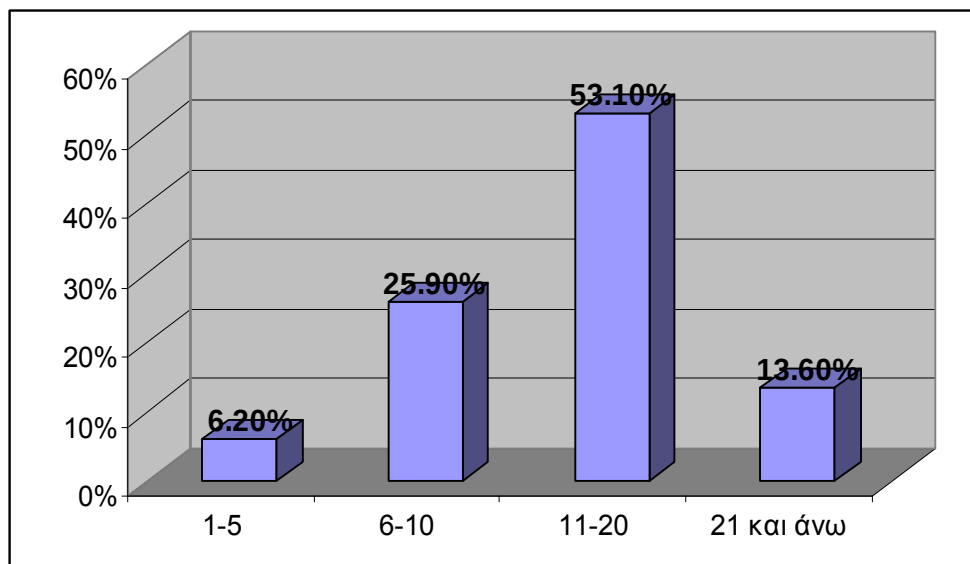
Αν $p\text{-value} < 0,05$ τότε οι δύο μεταβλητές σχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Αν $p\text{-value} < 0,01$ τότε οι δύο μεταβλητές σχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, (Κυριακούσης, 2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

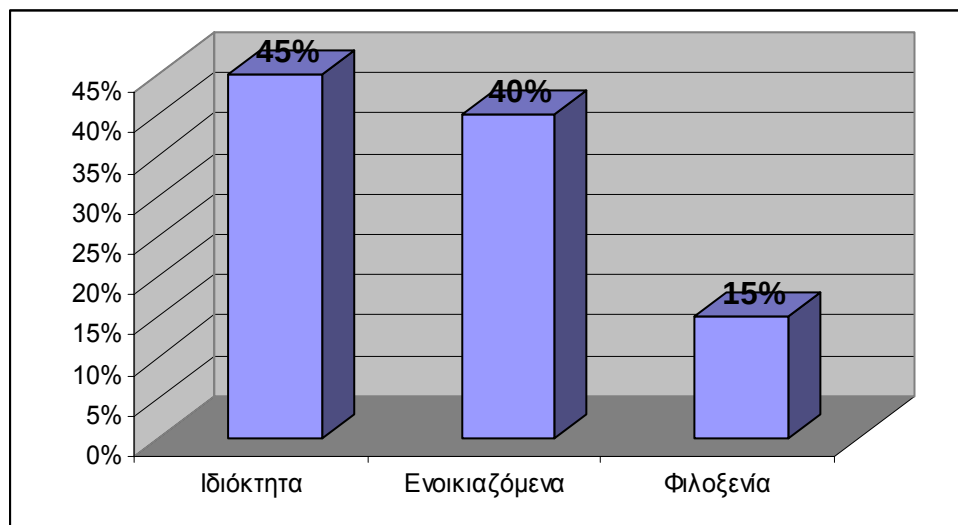
6.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

Από το σύνολο των περιβαλλοντικών ΜΚΟ που συμμετείχαν στην έρευνα, μόλις το 6,2% αυτών λειτουργεί έως μια 5ετία. Το 25,9% των ΜΚΟ του δείγματος λειτουργεί από 6-10 έτη, ενώ η πλειοψηφία αυτών (53,1%) λειτουργεί από 11-20 έτη και το 13,6% πάνω από 21 έτη. Βρέθηκε, επίσης, ότι ο μέσος όρος ύπαρξης των ΜΚΟ είναι 15 έτη. Έρευνα, η οποία διεξήχθη από την Αναπτυξιακή Σύμπραξη «Μη Κυβερνητική Προοπτική» στο πλαίσιο του έργου «Προώθηση της Κοινωνικής Οικονομίας σε ευάλωτες και ευπαθείς κοινωνικές ομάδες μέσα από την ενδυνάμωση των ΜΚΟ» (βλ.κεφ.4.3) ανέδειξε ότι οι ΜΚΟ στην Ελλάδα έχουν ενισχυθεί ιδιαίτερος την τελευταία δεκαετία. Παρόλα αυτά, παρατηρείται σημαντική υστέρηση ως προς τις διεθνείς πρακτικές. Επίσης, οι περισσότερες ΜΚΟ διαπιστώθηκε ότι βρίσκονται στα μεγάλα αστικά κέντρα και αποτελούν τις περισσότερες φορές παρακλάδια διεθνών ΜΚΟ, όπως είναι η GREENPEACE και η UNICEF.

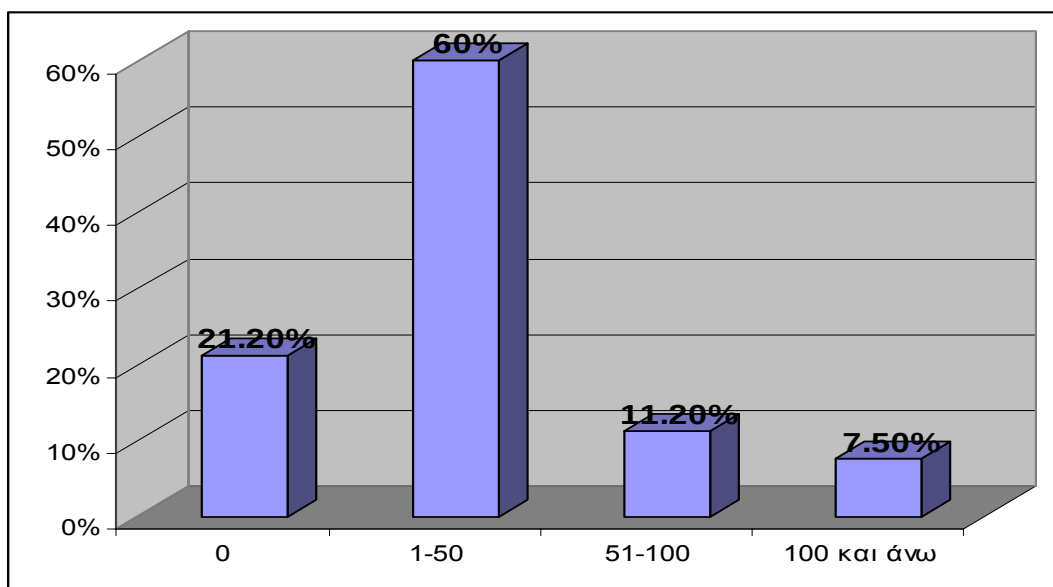
Γράφημα 1: Έτη λειτουργίας των περιβαλλοντικών ΜΚΟ

Οι περισσότερες ΜΚΟ (45%) έχουν ιδιόκτητες εγκαταστάσεις. Το 40% έχει ενοικιαζόμενα γραφεία, ενώ μόλις το 15% λειτουργεί με φιλοξενία από φίλους-μέλη.

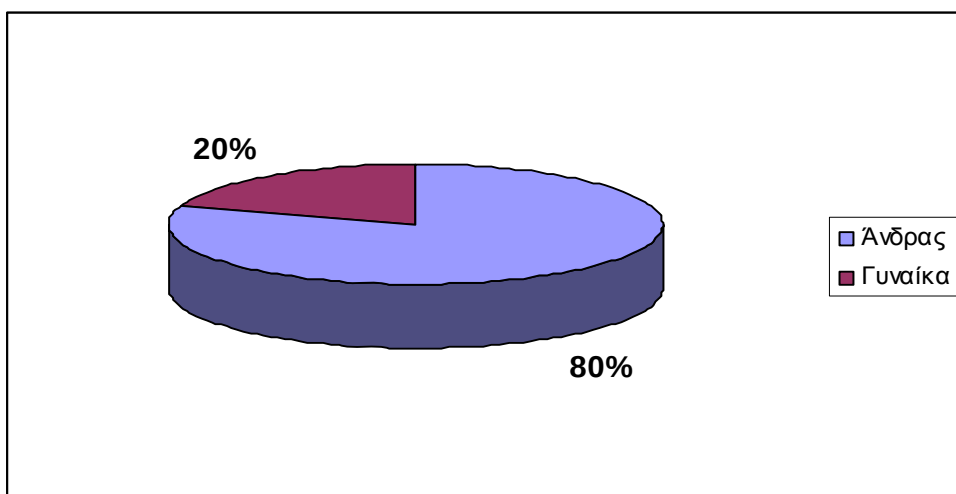
Γράφημα 2: Εγκαταστάσεις των ΜΚΟ

Το 60% των ΜΚΟ του δείγματος απασχολεί μέχρι 50 εθελοντές, το 11,2% αυτών από 51 έως 100 ενώ μόλις το 7,5% απασχολεί πάνω από 100 εθελοντές. Παρατηρήθηκε, επίσης, ότι υπάρχει ένα ποσοστό 21,2%, το οποίο δεν απασχολεί καθόλου εθελοντές.

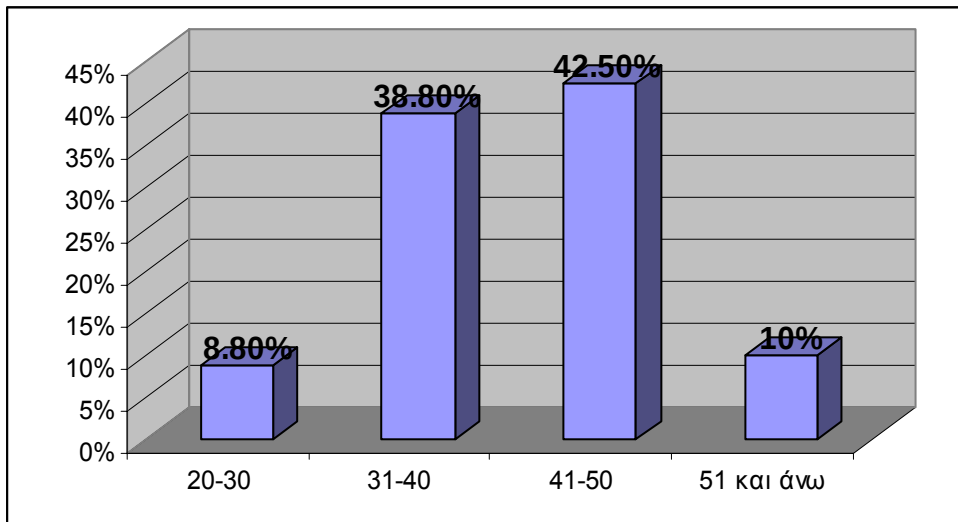
Γράφημα 3: Αριθμός εθελοντών

Εν συνεχεία, παρατηρήθηκε ότι το 80% των φυσικών προσώπων που διευθύνουν μια ΜΚΟ είναι άνδρες, έναντι του 20% που είναι γυναίκες. Σχετικά αναμενόμενο αποτέλεσμα, αφού έχει παρατηρηθεί πως οι άντρες καταλαμβάνουν συχνότερα ηγετικές κα διευθυντικές θέσεις απ' ότι οι γυναίκες.

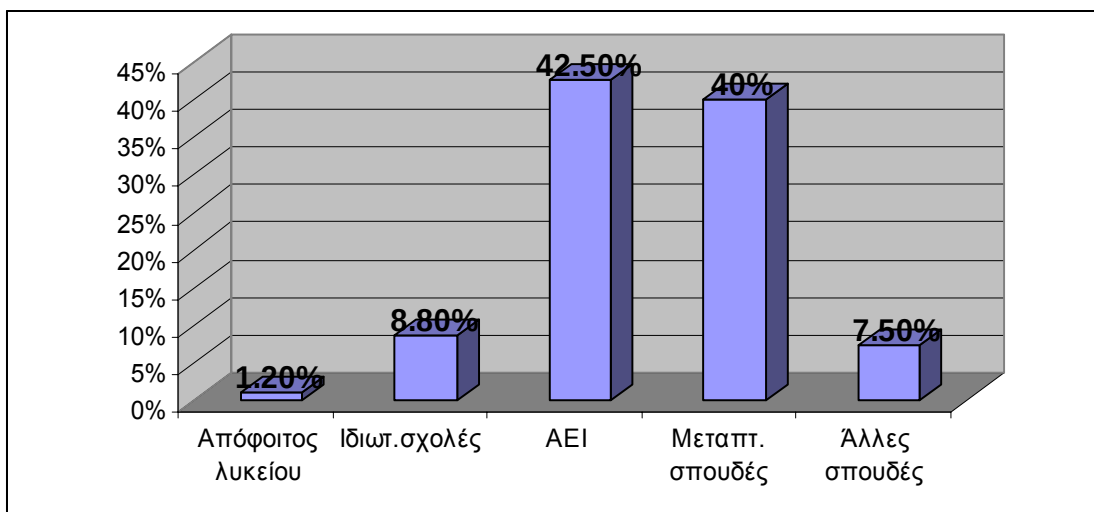
Γράφημα 4: Φύλο υπεύθυνου-διευθυντή

Στη συνέχεια, διαπιστώθηκε ότι η ηλικία του υπεύθυνου-διευθυντή των ΜΚΟ του δείγματος κυμαίνεται σε ποσοστό 38,8% από 31-40 ετών και σε ποσοστό 42,5% από 41-50 ετών. Μόλις το 10% των ΜΚΟ του δείγματος δήλωσε πάνω από 50 ετών και 8,8% από 20-30 ετών.

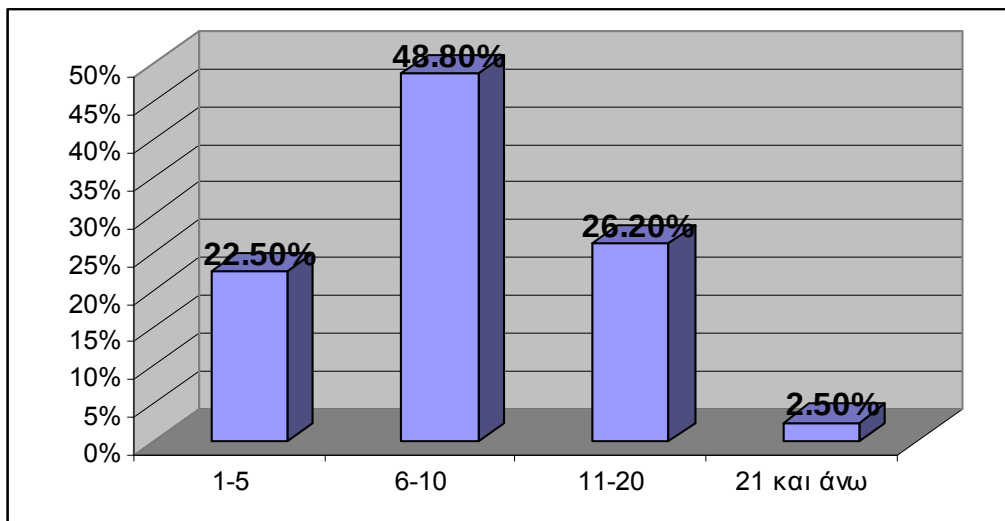
Γράφημα 5: Ηλικία υπεύθυνου-διευθυντή των ΜΚΟ

Επίσης, διαπιστώθηκε ότι το 42,5% των υπευθύνων των ΜΚΟ του δείγματος έχει πανεπιστημιακή μόρφωση ενώ το 40% αυτών έχει πραγματοποιήσει μεταπτυχιακές σπουδές. Το 8,8% του δείγματος έχει αποφοιτήσει από ιδιωτικές σχολές και μόλις το 1,2% του συνόλου δηλώνει απόφοιτος λυκείου.

Γράφημα 6: Μορφωτικό επίπεδο υπεύθυνου-διευθυντή των ΜΚΟ

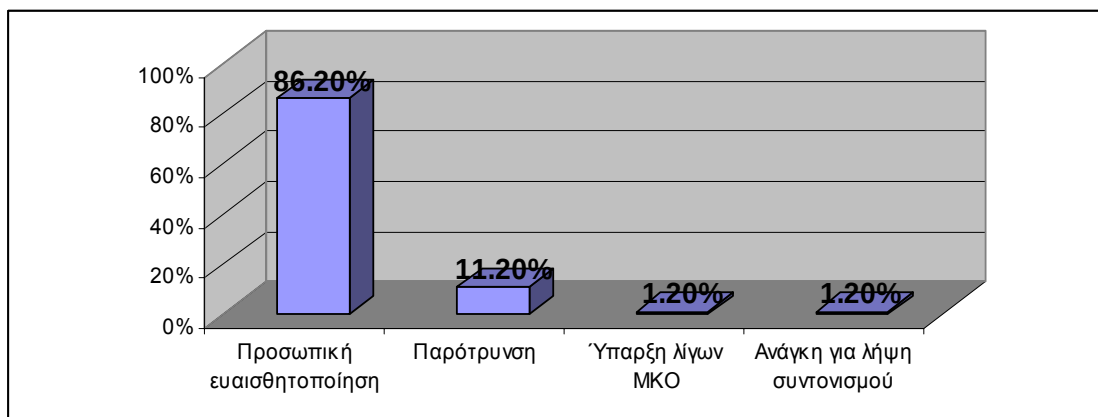
Εν συνεχεία, στην ερώτηση «πόσα χρόνια έχετε προσφέρει ως μέλη στην εκάστοτε ΜΚΟ» βρέθηκε ότι το 48,8% συμμετέχει από 6-10 χρόνια, ενώ το 26,2% από 11-20 χρόνια. Ποσοστό 22,5% συμμετέχει έως 5 χρόνια και μόλις το 2,5% του δείγματος πάνω από 21 χρόνια. Ο μέσος όρος των ετών προσφοράς στην ΜΚΟ βρέθηκε να είναι 9 χρόνια.

Γράφημα 7: Χρόνια προσφοράς ως μέλος στην ΜΚΟ

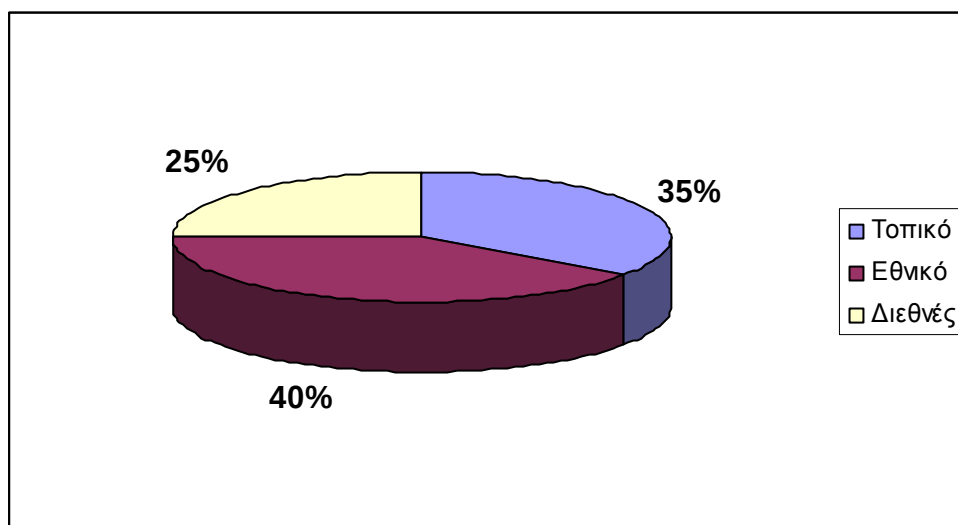
Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (86,2%) απάντησε ότι από προσωπική ευαισθητοποίηση αποφάσισε να ασχοληθεί με κάποια περιβαλλοντική ΜΚΟ και μόλις το 11,2% αυτών από

κάποια παρότρυνση. Επίσης, η ύπαρξη ελάχιστων περιβαλλοντικών ΜΚΟ καθώς και η έλλειψη συντονισμού αντιπροσωπεύουν το 1,2% αντίστοιχα.

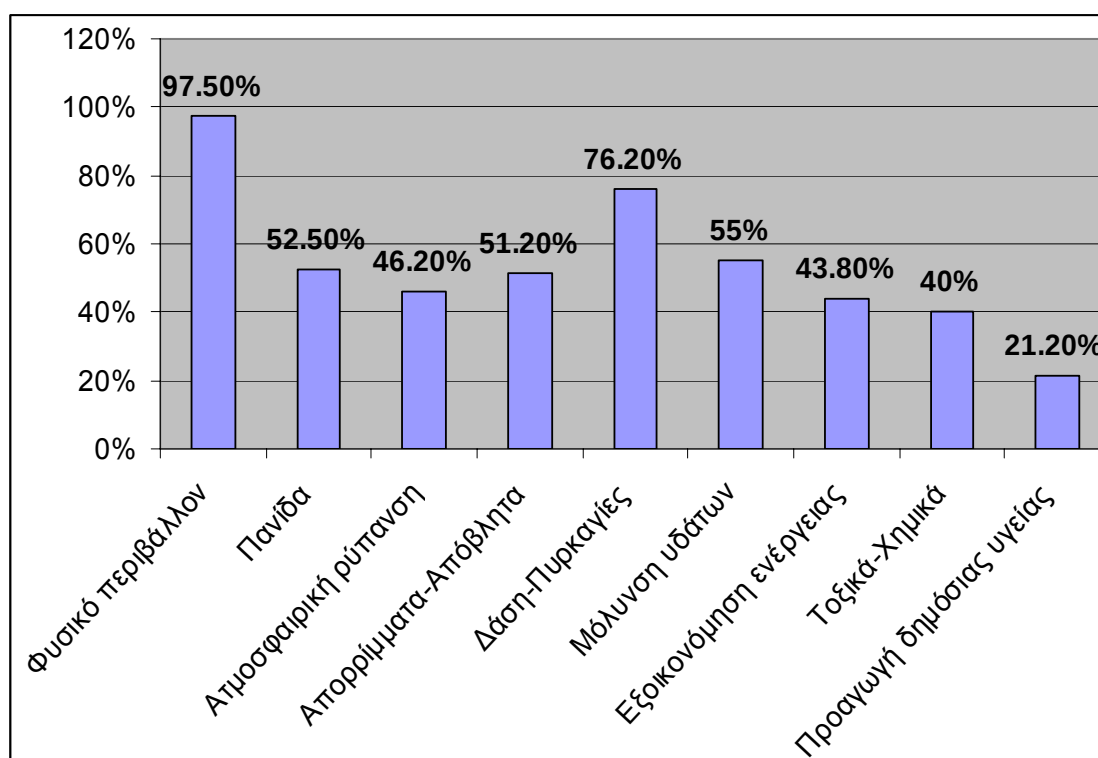
Γράφημα 8: Λόγος ενασχόλησης με την ΜΚΟ

Το 40% των περιβαλλοντικών ΜΚΟ του δείγματος δήλωσε ότι δραστηριοποιείται σε εθνικό επίπεδο. Το 35% αυτών δήλωσε ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε τοπικό επίπεδο και το 25% σε διεθνές επίπεδο.

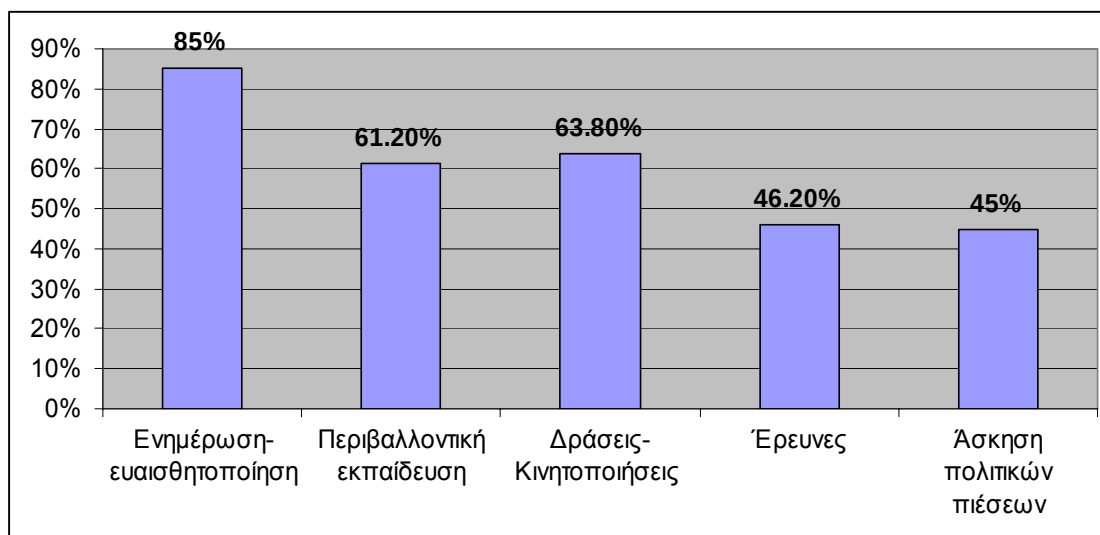
Γράφημα 9: Επίπεδο δραστηριοποίησης των ΜΚΟ

Όσον αφορά τα περιβαλλοντικά προβλήματα με τα οποία ενασχολούνται οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ, το 97,5% αυτών δήλωσε ότι ασχολείται με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, το 52,5% με την προστασία της πανίδας, το 46,2% με την ατμοσφαιρική ρύπανση, το 51,2% με τα απορρίμματα-απόβλητα, το 76,2% με την προστασία των δασικών εκτάσεων, το 55% με τη μόλυνση των υδάτων, το 43,8% με την εύρεση μεθόδων για εξοικονόμηση ενέργειας, το 40% με τοξικά-χημικά και το 21,2% με την προαγωγή της δημόσιας υγείας. Να σημειωθεί ότι οι ερωτηθέντες μπορούσαν να δώσουν πάνω από μία απαντήσεις.

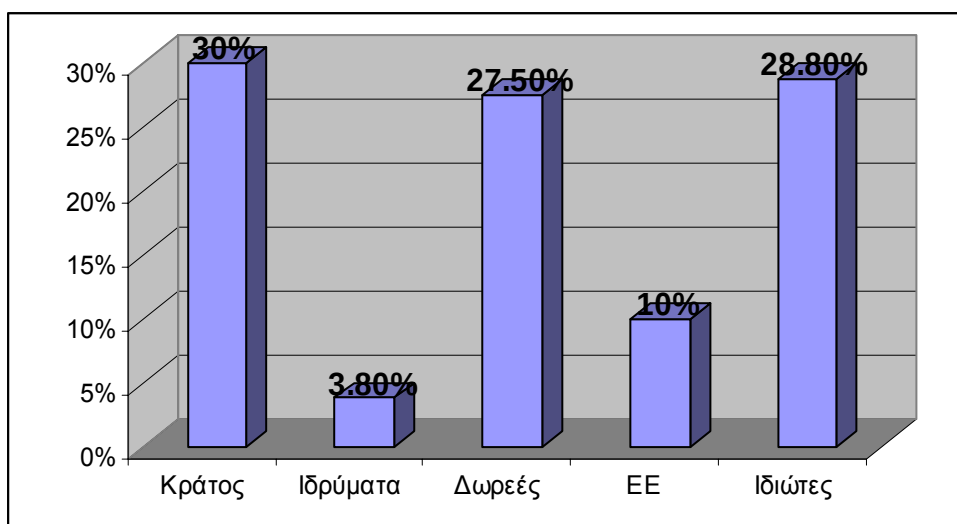
Γράφημα 10: Περιβαλλοντικά προβλήματα με τα οποία ενασχολούνται οι ΜΚΟ

Στην ερώτηση «ποιους τρόπους χρησιμοποιείτε για να ευαισθητοποιήσετε περιβαλλοντικά τους πολίτες», το 85% των ΜΚΟ του δείγματος δήλωσε ότι χρησιμοποιεί τη μέθοδο της ενημέρωσης, το 61,2% αυτών προάγει την περιβαλλοντική εκπαίδευση, το 63,8% υλοποιεί δράσεις-κινητοποιήσεις, το 46,2% διεξάγει έρευνες και το 45% ασκεί πολιτικές πιέσεις. Να σημειωθεί, ομοίως, ότι οι ερωτηθέντες μπορούσαν να δώσουν πάνω από μία απαντήσεις.

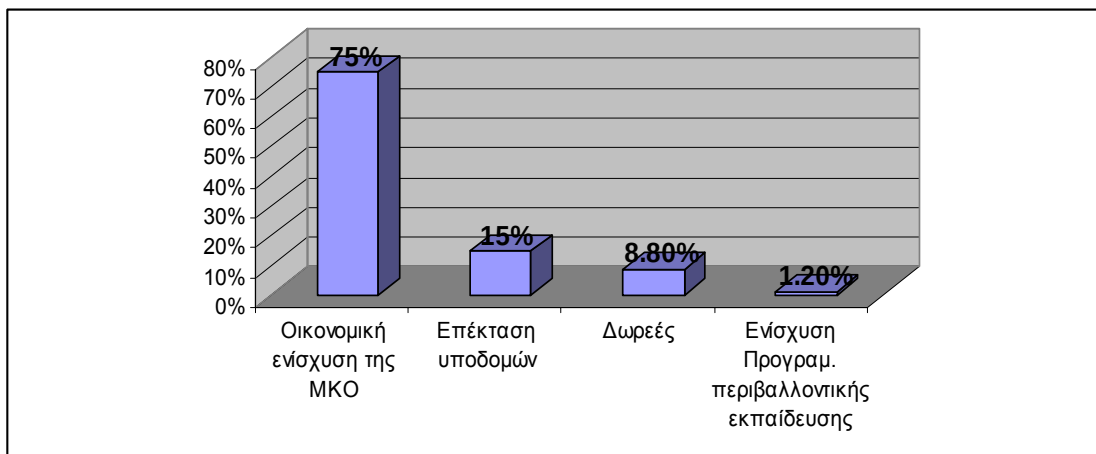
Γράφημα 11: Τρόποι που χρησιμοποιούν οι ΜΚΟ για να ευαισθητοποιήσουν περιβαλλοντικά τους πολίτες

Εν συνεχεία, το 30% των ΜΚΟ βρέθηκε ότι αντλεί τους οικονομικούς της πόρους από το κράτος, το 28,8% από ιδιώτες, το 27,5% από δωρεές, το 10% από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και μόλις το 3,8% από ιδρύματα.

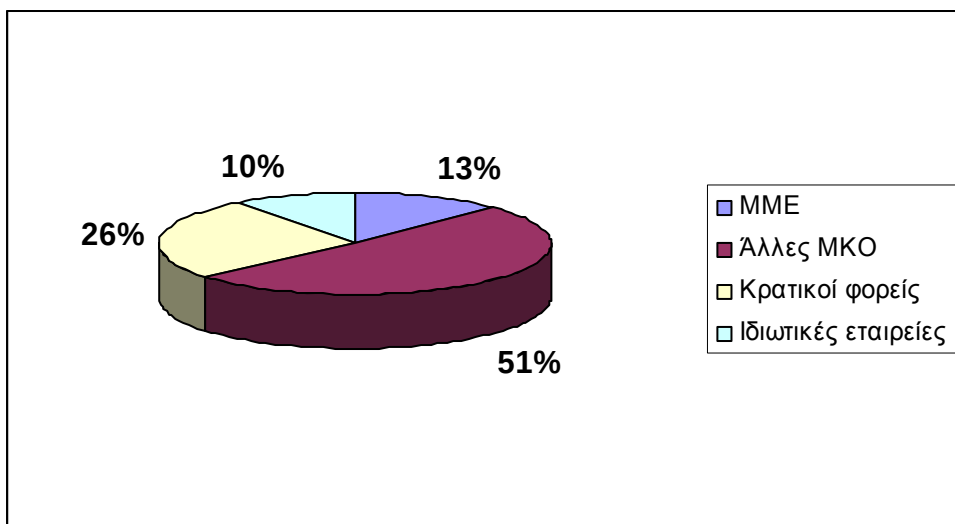
Γράφημα 12: Κύρια πηγή άντλησης οικονομικών πόρων

Στη συνέχεια, οι υπεύθυνοι των ΜΚΟ ερωτήθηκαν πού θα διέθεταν μια πιθανή αύξηση των οικονομικών τους πόρων. Το 75% του συνόλου των ΜΚΟ απάντησε ότι θα τα διέθετε προς οικονομική ενίσχυση των δραστηριοτήτων της οργάνωσής τους, το 15% θα επέκτεινε τις υποδομές του, το 8,8% θα τα διέθετε σε δωρεές και μόλις το 1,2% θα τα επένδυε σε προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

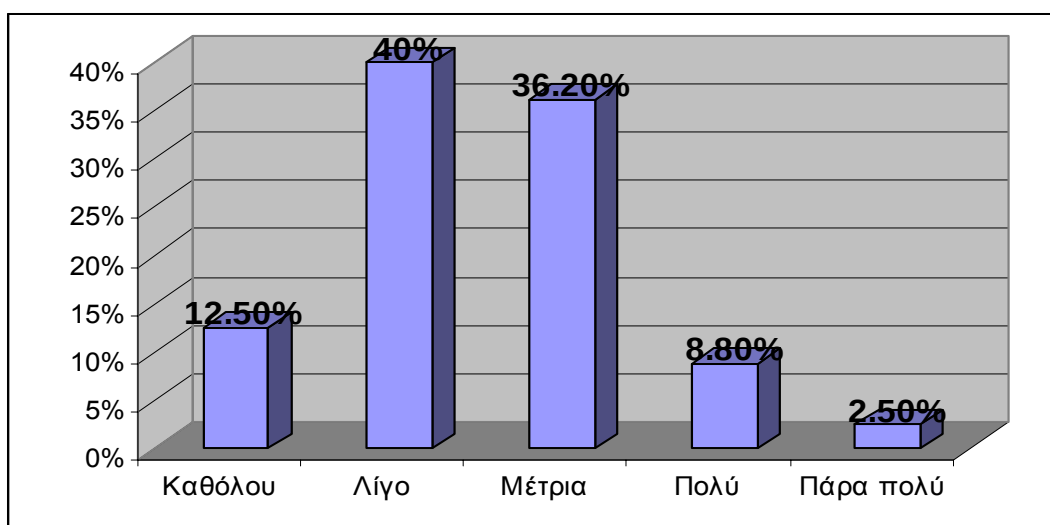
Γράφημα 13: Διάθεση μιας πιθανής αύξησης των πόρων της ΜΚΟ

Επίσης, ζητήθηκε από τις ΜΚΟ να διευκρινιστεί εάν συνεργάζονται με άλλους φορείς. Διαπιστώθηκε ότι όλες οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ διατηρούν κάποια συνεργασία με κάποιον φορέα. Πιο συγκεκριμένα, το 51% του συνόλου αυτών δήλωσε ότι συνεργάζεται με άλλες περιβαλλοντικές ΜΚΟ, το 26% με κρατικούς φορείς, το 13% με κάποια μορφή ΜΜΕ και το 10% με ιδιωτικές εταιρείες. Στην Ιαπωνία, εκπονήθηκε μια έρευνα, προκειμένου να αναλυθούν οι δραστηριότητες των περιβαλλοντικών ΜΚΟ μέσω συνεργασιών μεταξύ τους. Από αυτήν τη μελέτη προσδιορίστηκε, ότι η συνεργασία μεταξύ των τοπικών, εθνικών αλλά και τοπικών περιβαλλοντικών ΜΚΟ υπήρξε και λειτούργησε. Εντούτοις, ο συγχρονισμός της δικτύωσης μεταξύ τους δεν ήταν ο απαιτούμενος, κατά συνέπεια, ο ρόλος τους ως προμηθευτές πληροφοριών ήταν περιορισμένος. Επίσης, έρευνα διεξήχθη από το IMD της Λουϊζιάνας, όπου εξετάστηκε ο τρόπος με τον οποίο οι ΜΚΟ θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο ως συνεργάτες με τη βιομηχανία για την προώθηση της βιώσιμης κατανάλωσης. Οι συνεργασίες αυτές διαπιστώθηκε ότι μπορούν να λάβουν τη μορφή ειδικών συνασπισμών ή μπορούν να περιλαμβάνουν την κοινή επίλυση προβλήματος, δηλαδή κοινούς στόχους. Επίσης, μια ακόμη περίπτωση είναι ο δανεισμός της αξιοπιστίας της ΜΚΟ από την επιχείρηση μέσω της χρήσης, για παράδειγμα, του λογότυπού της, έτσι ώστε να γίνει πιο έμπιστη στους καταναλωτές.

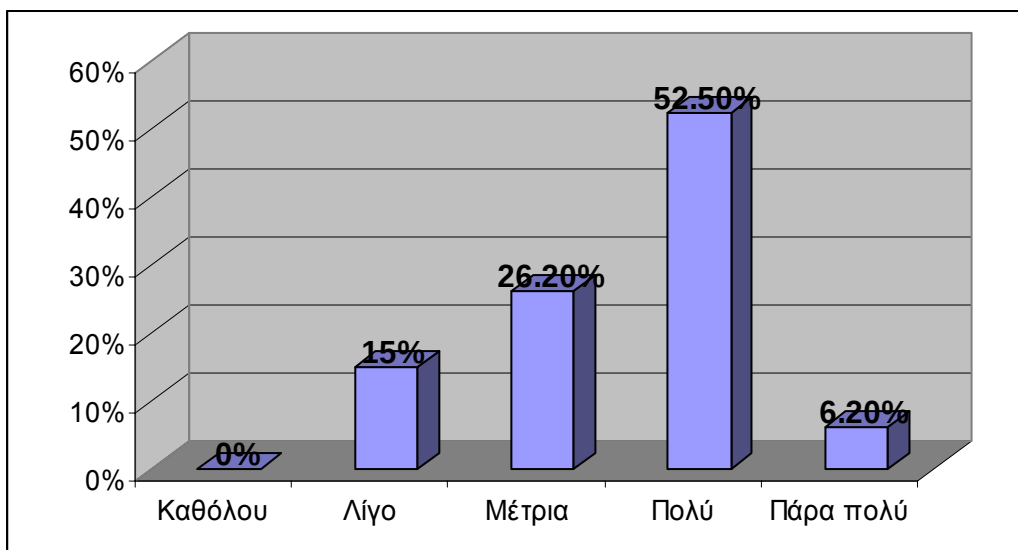
Γράφημα 14: Συνεργασία των ΜΚΟ με άλλους φορείς

Στην ερώτηση κατά πόσο πιστεύουν ότι οι δράσεις τους επηρεάζουν την κυβέρνηση στα περιβαλλοντικά προβλήματα, παρατηρήθηκε ότι το 40% αυτών πιστεύει λίγο, ενώ το 36,2% πιστεύει ότι ασκεί μέτρια επιρροή. Μόλις το 8,8% πιστεύει ότι η κυβέρνηση επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό, ενώ το 2,5% θεωρεί ότι μπορεί να ασκήσει πάρα πολύ μεγάλη επίδραση στην κυβέρνηση. Τέλος, το 12,5% δήλωσε πως πιστεύει ότι η κυβέρνηση δεν επηρεάζεται καθόλου από τις δράσεις τους.

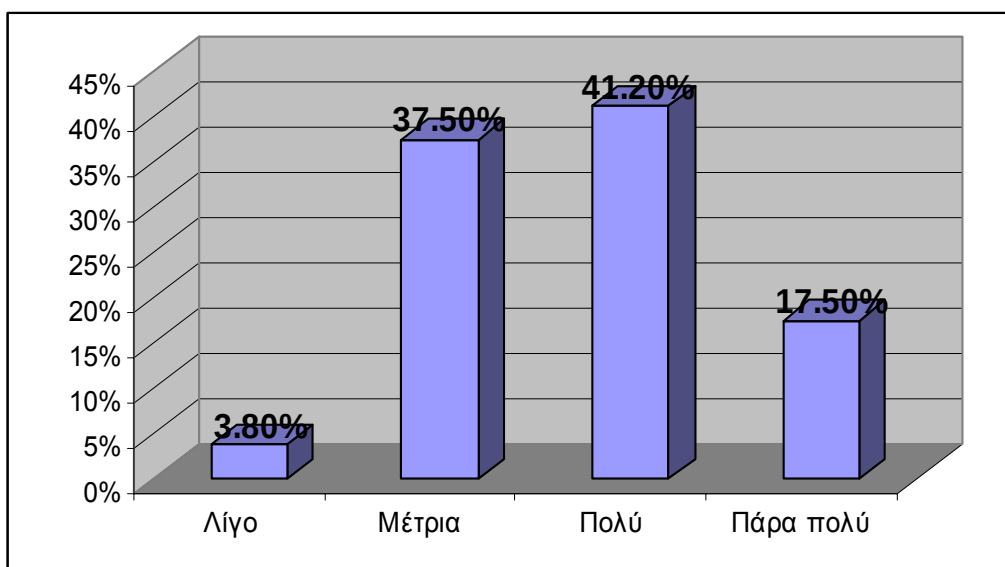
Γράφημα 15: Βαθμός επιρροής της κυβέρνησης από τις δράσεις των ΜΚΟ

Εν συνεχεία, ζητήθηκε να διευκρινιστεί πόσο πιστεύουν ότι οι δράσεις τους ευαισθητοποιούν την κοινωνία στα περιβαλλοντικά προβλήματα. Η πλειοψηφία αυτών, και συγκεκριμένα το 52,5%, πιστεύει ότι η κοινωνία ευαισθητοποιείται πολύ από τις δράσεις τους, το 26,2% δήλωσε μέτρια, το 15% πιστεύει ότι υπάρχει μικρή ευαισθητοποίηση και μόλις το 6,2% αυτών πιστεύει ότι η κοινωνία ευαισθητοποιείται σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό.

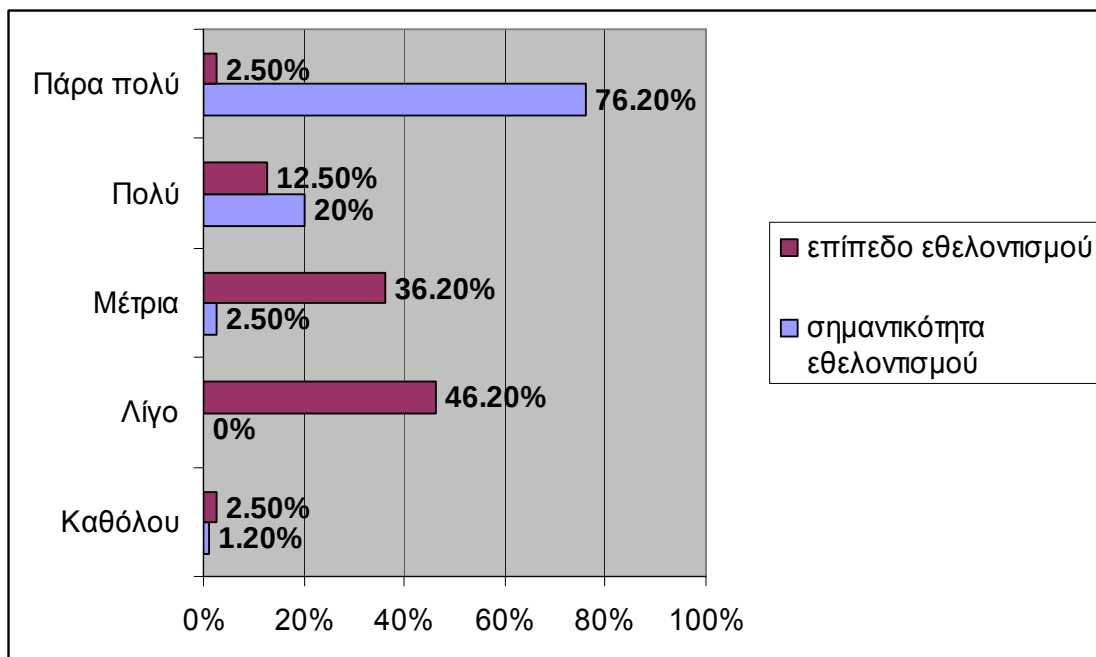
Γράφημα 16: Βαθμός ευαισθητοποίησης της κοινωνίας από τις δράσεις των ΜΚΟ

Όσον αφορά τη συνεισφορά των ΜΚΟ στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη, το 41,2% των ΜΚΟ που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα δήλωσε πως πιστεύει ότι συμβάλει πολύ σε αυτήν, το 37,5% δήλωσε μέτρια, το 17,5% υποστηρίζει ότι συμβάλει πάρα πολύ και μόλις το 3,8% πιστεύει ότι συμβάλει λίγο.

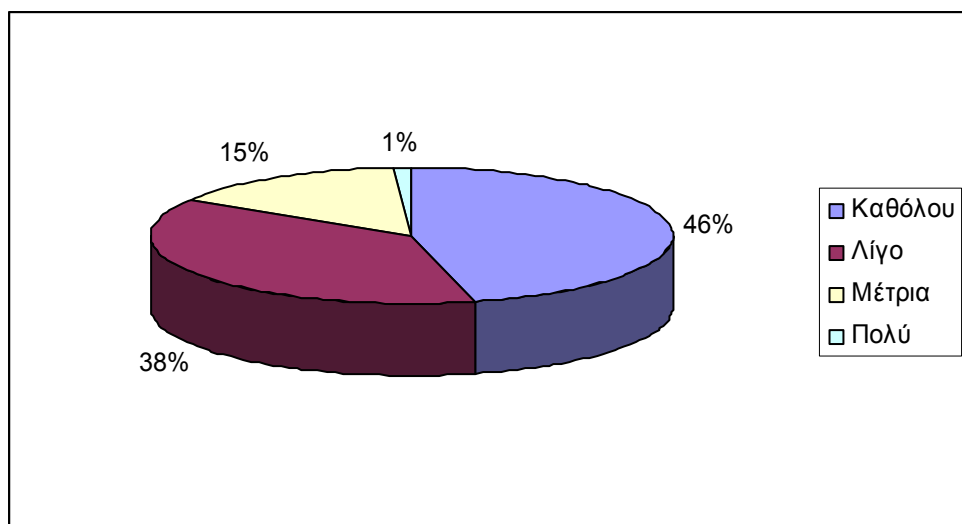
Γράφημα 17: Συμβολή έργου των ΜΚΟ στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη

Στην ερώτηση «κατά πόσο ο εθελοντισμός είναι σημαντικός παράγοντας για τη σωστή λειτουργία και αποτελεσματικότητα μιας περιβαλλοντικής ΜΚΟ», το 76,2% αυτών απάντησε πάρα πολύ, το 20% πολύ και μόλις το 2,5% μέτρια. Δυστυχώς, όμως, παρατηρείται ότι το 46,2% των ΜΚΟ πιστεύει ότι παρόλο που ο εθελοντισμός είναι σημαντικός παράγοντας σε μια περιβαλλοντική ΜΚΟ, τα επίπεδά του έχουν αυξηθεί σε μικρό βαθμό τα τελευταία χρόνια. Το 36,2% πιστεύει ότι υπάρχει μια μέτρια αύξηση, αλλά μόλις το 12,5% και το 2,5% αυτών πιστεύουν ότι τα επίπεδα του εθελοντισμού έχουν αυξηθεί πολύ ή πάρα πολύ αντίστοιχα τα τελευταία χρόνια.

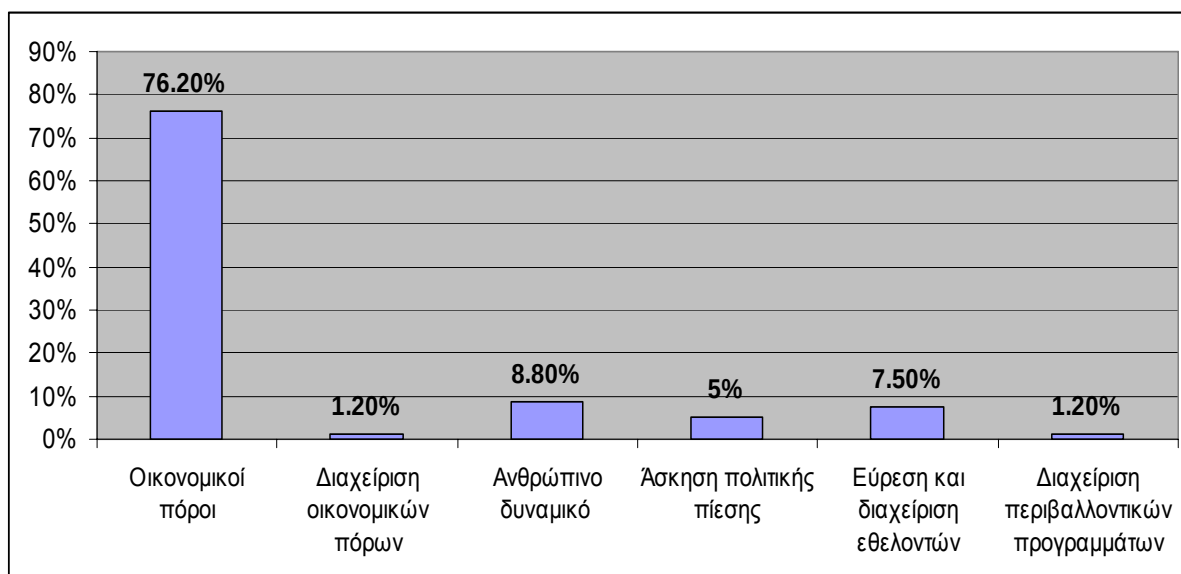
Γράφημα 18: Επίπεδο σημαντικότητας του εθελοντισμού για τη σωστή λειτουργία της ΜΚΟ σε συνδυασμό με το επίπεδο αύξησης εθελοντισμού τα τελευταία χρόνια

Όσον αφορά την κρατική στήριξη-ενίσχυση των περιβαλλοντικών ΜΚΟ, το 46% αυτών δήλωσε ότι δεν είναι καθόλου επαρκής, ενώ το 38% δήλωσε ότι καλύπτει λίγο τις ανάγκες των ΜΚΟ. Το 15% θεωρεί μέτρια την κρατική στήριξη και μόλις το 1,2% αυτών τη θεωρεί πάρα πολύ επαρκή.

Γράφημα 19: Επάρκεια κρατικής στήριξης-ενίσχυσης των ΜΚΟ

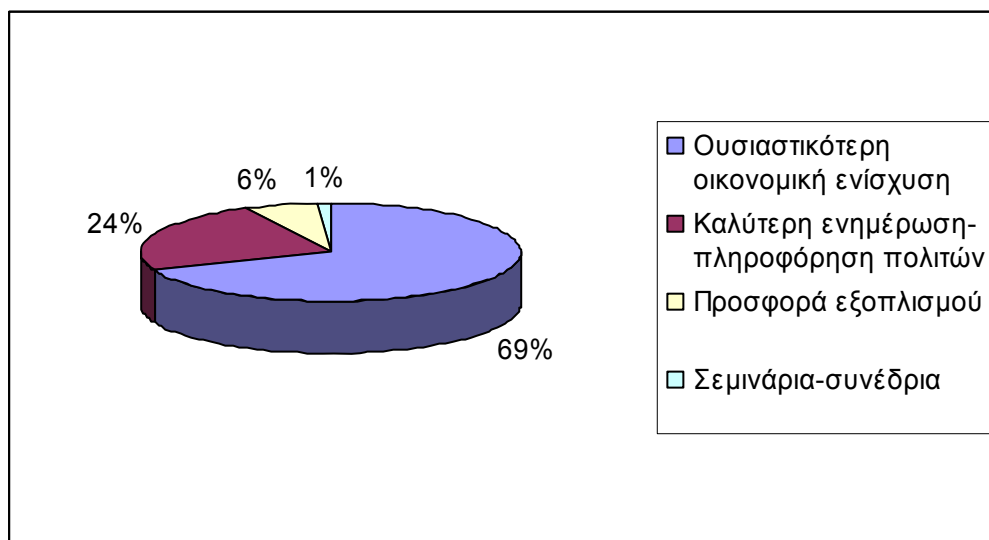
Επίσης, ζητήθηκε από τις ΜΚΟ να διευκρινίσουν σε ποιους τομείς αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες δυσκολίες. Η πλειοψηφία αυτών (76,2%) αντιμετωπίζει δυσκολίες με το ύψος των οικονομικών της πόρων. Το 8,8% αντιμετωπίζει δυσκολίες στην εύρεση ανθρώπινου δυναμικού, το 1,2% δηλώνει δυσκολία στη διαχείριση των οικονομικών πόρων, το 5% στην άσκηση πολιτικών πιέσεων, το 7,5% στην εύρεση και διαχείριση εθελοντών και το υπόλοιπο 1,2% δηλώνει ότι αντιμετωπίζει δυσκολίες στη διαχείριση των περιβαλλοντικών προγραμμάτων. Η μη επαρκής κρατική στήριξη των ΜΚΟ (βλ. γράφημα 19), αλλά και η μικρή επιρροή που ασκούν οι ΜΚΟ σ' αυτήν, έτσι ώστε να ασχοληθεί σοβαρά με τα προβλήματά που αντιμετωπίζουν (βλ. γράφημα 15), συνεπάγεται και δικαιολογεί το γεγονός ότι οι περισσότερες ΜΚΟ φαίνεται να αντιμετωπίζουν οικονομικής φύσεως προβλήματα.

Γράφημα 20: Τομείς μεγαλύτερης δυσκολίας για τις ΜΚΟ

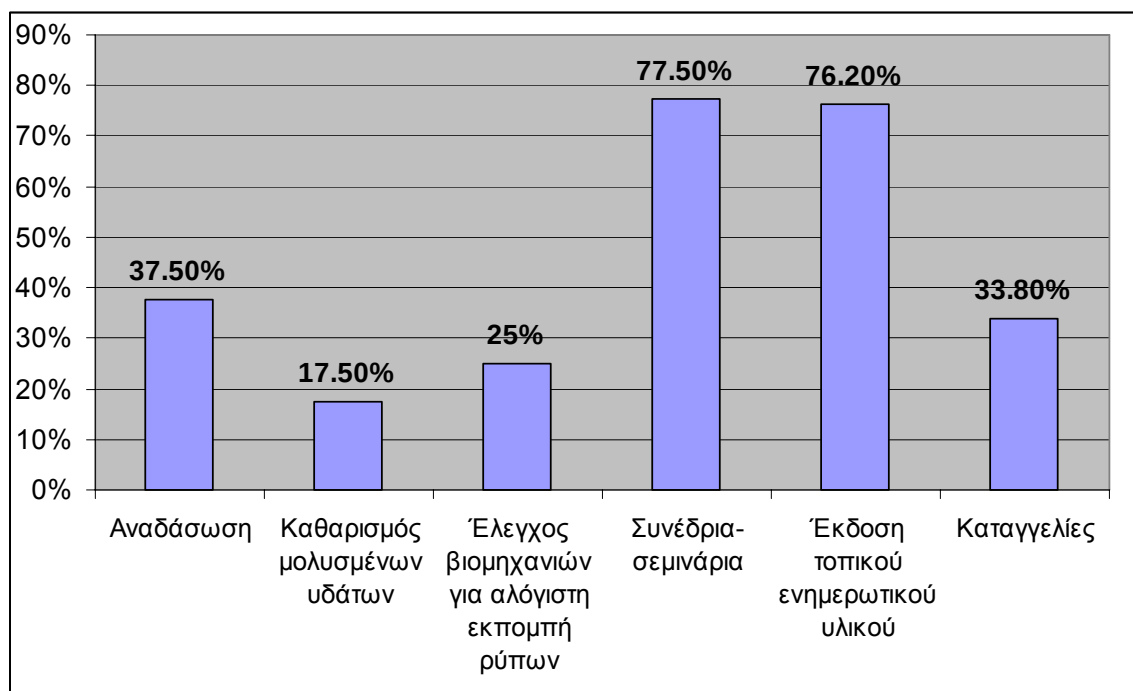
Στη συνέχεια τέθηκε η ερώτηση «πώς οι παραπάνω δυσκολίες μπορούν να αντιμετωπιστούν». Το 69% των ΜΚΟ του δείγματος θεωρεί ως λύση την ουσιαστικότερη οικονομική ενίσχυση, το 24% υποστηρίζει με καλύτερη ενημέρωση-πληροφόρηση των πολιτών, το 6% με προσφορά

περαιτέρω εξοπλισμού στη διάθεση των ΜΚΟ και το υπόλοιπο 1% υποστηρίζει την περαιτέρω οργάνωση σεμιναρίων και συνεδρίων.

Γράφημα 21: Λύση αντιμετώπισης των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ

Τέλος, από τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ που συμμετείχαν στην έρευνα ζητήθηκε να διευκρινίσουν τους τρόπους με τους οποίους έχουν έμπρακτα προσφέρει στην τοπική ανάπτυξη. Από το σύνολο αυτών, το 37,5% έχει προβεί σε ενέργειες αναδάσωσης, το 17,5% σε καθαρισμό μολυσμένων υδάτων, το 25% σε έλεγχο βιομηχανιών για αλόγιστη εκπομπή ρύπων, το 77,5% διοργανώνει συνέδρια-σεμινάρια προς ενημέρωση των πολιτών, το 76,2% εκδίδει τοπικό ενημερωτικό υλικό και το 33,8% καταγγέλλει ενέργειες οι οποίες είναι εις βάρος του περιβάλλοντος. Να σημειωθεί ότι οι ερωτηθέντες μπορούσαν να δώσουν πάνω από μία απαντήσεις.

6.2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΜΕ ΤΟ ΤΕΣΤ χ^2

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος μεταξύ των μεταβλητών «επίπεδο δραστηριοποίησης» και «ενημέρωση-ευαισθητοποίηση πολιτών», προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη ή μη συσχέτισης. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 7,73 και της p-value 0,02. Εφόσον η τιμή της p-value είναι μικρότερη του 0,05 μπορεί να απορριφθεί η υπόθεση ότι οι δύο μεταβλητές είναι ανεξάρτητες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Στον πίνακα φαίνεται ότι οι περισσότερες ΜΚΟ, οι οποίες χρησιμοποιούν τη μέθοδο της ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης των πολιτών, δραστηριοποιούνται σε εθνικό επίπεδο. Παρατηρείται επίσης, ότι όλες οι ΜΚΟ, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο, χρησιμοποιούν τη μέθοδο της ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης των πολιτών.

Πίνακας 1: Συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «επίπεδο δραστηριοποίησης» και «ενημέρωση-ευαισθητοποίηση πολιτών»

		Ενημέρωση- ευαισθητοποίηση		
		OXI	NAI	Σύνολο
Επίπεδο δραστηριοποίησης	Τοπικό	8	20	28
	Εθνικό	4	28	32
	Διεθνές	0	20	20
	Σύνολο	12	68	80

Εν συνεχεία, ακολούθησε έλεγχος μεταξύ των μεταβλητών «επίπεδο δραστηριοποίησης» και «φορείς συνεργασίας». Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 15,49 και του p-value 0,01. Εφόσον η τιμή της p-value είναι μικρότερη του 0,05 οι μεταβλητές αυτές σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Παρατηρείται ότι οι περισσότερες ΜΚΟ, και συγκεκριμένα 41 από τις 80, συνεργάζονται με άλλες ΜΚΟ. Επίσης, παρατηρείται ότι οι περισσότερες ΜΚΟ που συνεργάζονται με παρόμοιες οργανώσεις δραστηριοποιούνται σε εθνικό επίπεδο. Φαίνεται, επίσης, ότι ελάχιστες ΜΚΟ, συγκεκριμένα 8 στο σύνολο, σε όποιο επίπεδο και αν δραστηριοποιούνται συνεργάζονται με ιδιωτικές εταιρείες. Τέλος, οι περισσότερες ΜΚΟ που συνεργάζονται με κρατικούς φορείς δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο.

Πίνακας 2: Συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «επίπεδο δραστηριοποίησης» και «φορείς συνεργασίας».

		Φορείς συνεργασίας				
		MME	Άλλες ΜΚΟ	Κρατικοί φορείς	Ιδιωτικές εταιρείες	Σύνολο
Επίπεδο δραστηριοποίησης	Τοπικό	6	11	11	0	28
	Εθνικό	3	17	5	7	32
	Διεθνές	1	13	5	1	20
	Σύνολο	10	41	21	8	80

Ο επόμενος έλεγχος πραγματοποιήθηκε μεταξύ των μεταβλητών «φύλο υπευθύνου» και «λόγος ενασχόλησης με την ΜΚΟ». Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 5,16 και του p-value 0,02. Άρα, οι μεταβλητές αυτές σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5% εφόσον η τιμή της p-value είναι μικρότερη του 0,05. Μόλις 6 από τους 64 άνδρες που ηγούνται σε μια ΜΚΟ ασχολήθηκαν αρχικά με αυτήν για κάποιον άλλο λόγο πέραν της προσωπικής ευαισθητοποίησης. Αντίθετα, οι 5 από τις 16 γυναίκες υπεύθυνοι, δηλαδή οι μισές σχεδόν εξ' αυτών, ενασχολήθηκαν με την ΜΚΟ για κάποιον άλλο λόγο πέραν της προσωπικής ευαισθητοποίησης. Από τα αποτελέσματα αυτά φαίνεται ότι οι άντρες είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι από τις γυναίκες. Το σύνολο του αριθμού των γυναικών διχάζεται, ενώ η

πλειοψηφία των αντρών υπευθύνων των ΜΚΟ ενασχολήθηκε λόγω προσωπικής ευαισθητοποίησης.

Πίνακας 3: Συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «φύλο υπευθύνου» και «λόγος ενασχόλησης με την ΜΚΟ».

		Λόγος ενασχόλησης με την ΜΚΟ		
		Άλλος λόγος	Προσωπική ευαισθητοποίηση	Σύνολο
Φύλο υπευθύνου	Άνδρας	6	58	64
	Γυναίκα	5	11	16
	Σύνολο	11	69	80

Αντίθετα, στον επόμενο έλεγχο, όπου εξετάστηκε η υπόθεση εάν οι μεταβλητές «μορφωτικό επίπεδο» και «λόγος ενασχόλησης με την ΜΚΟ» συσχετίζονται, βρέθηκε ότι δε συσχετίζονται, αφού το χ^2 βρέθηκε να είναι 2,93 και το p-value 0,23. Ενώ, το φύλο του υπεύθυνου – διευθυντή της ΜΚΟ βρέθηκε παραπάνω (Πίνακας 3) να συσχετίζεται με το λόγο ενασχόλησης με την ΜΚΟ, το μορφωτικό επίπεδο φαίνεται να είναι ανεξάρτητος παράγοντας. Η πλειοψηφία των

ερωτηθέντων δήλωσε πως ενασχολήθηκε με την ΜΚΟ λόγω προσωπικής ευαισθητοποίησης, ανεξαρτήτως μορφωτικού επιπέδου. Η εκπαίδευση, επομένως, δεν αποτελεί παράγοντα που επηρεάζει τους υπεύθυνους – διευθυντές των ΜΚΟ ως προς το λόγο ενασχόλησής τους με αυτήν.

Πίνακας 4: Συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο» και «λόγος ενασχόλησης με την ΜΚΟ»

Λόγος ενασχόλησης με την ΜΚΟ				
		Άλλος λόγος	Προσωπική ευαισθητοποίηση	Σύνολο
Μορφωτικό επίπεδο	Άλλες σπουδές	0	14	14
	ΑΕΙ	5	29	34
	Μεταπτυχιακές σπουδές	6	26	32
	Σύνολο	11	69	80

Εν συνεχεία, πραγματοποιήθηκε έλεγχος μεταξύ των μεταβλητών «δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ» και «επάρκεια κρατικής στήριξης». Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 4,53 και του p-value 0,09. Άρα, οι δύο αυτές μεταβλητές σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Φαίνεται ότι 61 από τις 80 ΜΚΟ αντιμετωπίζουν δυσκολίες σε σχέση με τους οικονομικούς πόρους και μόνο 19 αυτών δηλώνουν άλλου τύπου δυσκολίες, όπως για παράδειγμα προβλήματα στη διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού, στην εύρεση εθελοντών και στη διαχείριση περιβαλλοντικών προγραμμάτων. Οι 54 από τις 80 ΜΚΟ πιστεύουν ότι η κρατική στήριξη είναι καθόλου έως λίγο επαρκής, ενώ μόνο 7 από αυτές πιστεύουν ότι το κράτος προσφέρει μια μέτρια στήριξη. Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι το κράτος στηρίζει ανεπαρκώς τις ΜΚΟ, γεγονός το οποίο περιορίζει τις δραστηριότητές τους και τις οδηγεί σε σοβαρά οικονομικά προβλήματα.

Πίνακας 5: Συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ» και «επάρκεια κρατικής στήριξης».

		Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ		
		Άλλο	Οικονομικοί πόροι	Σύνολο
Επάρκεια Κρατικής στήριξης	Καθόλου	8	29	37
	Λίγο	5	25	30
	Μέτρια	6	7	13
	Σύνολο	19	61	80

Στη συνέχεια, εξετάσθηκε εάν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «επίπεδο δραστηριοποίησης» και «αριθμός εθελοντών». Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 7,08 και του p-value 0,13. Άρα, οι δύο αυτές μεταβλητές δε σχετίζονται μεταξύ τους. Ανεξαρτήτως του επιπέδου όπου δραστηριοποιούνται οι ΜΚΟ, οι περισσότερες απασχολούν από 1-50 εθελοντές. Ελάχιστες ΜΚΟ έχουν άνω των 51 εθελοντών, οι οποίες είναι συνήθως μεγάλου εύρους οργανώσεις όπως η Helmera, η WWF, ο Αρκτούρος και το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων και λίγες, επίσης, ΜΚΟ απασχολούν μηδενικό αριθμό εθελοντών. Γενικά, παρατηρείται μια μέτρια συμμετοχή των πολιτών στις δράσεις των ΜΚΟ, ίσως λόγω έλλειψης σωστής πληροφόρησης και προώθησης της χρησιμότητας του εθελοντισμού.

Πίνακας 6: Συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «επίπεδο δραστηριοποίησης» και «αριθμός εθελοντών».

		Επίπεδο δραστηριοποίησης			
		Τοπικό	Εθνικό	Διεθνές	Σύνολο
Αριθμός εθελοντών	Κανένας	9	6	2	17
	1-50	16	21	11	48
	51 και άνω	3	5	7	15
	Σύνολο	28	32	20	80

Ο επόμενος έλεγχος πραγματοποιήθηκε μεταξύ των μεταβλητών «περιβαλλοντική εκπαίδευση» και «μορφωτικό επίπεδο υπευθύνου». Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 6,82 και του p-value 0,03. Άρα, οι δύο αυτές μεταβλητές σχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Φαίνεται ότι 25 από τους 32 υπευθύνους των ΜΚΟ που έχουν μεταπτυχιακές σπουδές προωθούν την περιβαλλοντική εκπαίδευση, σε μεγαλύτερο ποσοστό απ' ότι την προωθούν οι απόφοιτοι ΑΕΙ. Συνεπάγεται ότι οι υπεύθυνοι των ΜΚΟ με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο

αξιολογούν ως σημαντικότερο παράγοντα την υιοθέτηση περιβαλλοντικής παιδείας και εκπαίδευσης. Έχοντας οι ίδιοι ενισχύσει την προσωπική τους κατάρτιση διαπίστωσαν ότι η εκπαίδευση αποτελεί ένα αποτελεσματικό μέσον για τη δημιουργία περιβαλλοντικών συνειδήσεων.

Πίνακας 7: Συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «περιβαλλοντική εκπαίδευση» και «μορφωτικό επίπεδο υπευθύνου».

		Περιβαλλοντική εκπαίδευση		
		OXI	NAI	Σύνολο
Μορφωτικό επίπεδο	Άλλες σπουδές	6	8	14
	AEI	18	16	34
	Μεταπτυχιακές σπουδές	7	25	32
	Σύνολο	31	49	80

Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε έλεγχος μεταξύ των μεταβλητών «διεξαγωγή ερευνών» και «μορφωτικό επίπεδο υπευθύνου». Το χ^2 βρέθηκε 2,38 και το p-value 0,30. Άρα, διαπιστώνεται ότι οι μεταβλητές αυτές δε συσχετίζονται. Παρόλο που το μορφωτικό επίπεδο των υπευθύνων είναι στις περισσότερες περιπτώσεις υψηλό και αποτελεί χρήσιμο εφόδιο και απαραίτητη βάση για τη διεξαγωγή ερευνών, πολλοί εξ' αυτών δε διεξάγουν έρευνες προκειμένου να ευαισθητοποιήσουν τους πολίτες για το περιβαλλοντικό ζήτημα ή να χρησιμοποιήσουν τα αποτελέσματα αυτών για εκτίμηση της κατάστασης του περιβάλλοντος. Προφανώς, άλλοι λόγοι εμποδίζουν την υλοποίηση ερευνών όπως για παράδειγμα, οι περιορισμένοι οικονομικοί πόροι ή η έλλειψη κατάλληλου εξοπλισμού, με αποτέλεσμα οι ΜΚΟ να διεξάγουν περιορισμένο αριθμό ερευνών και να στρέφονται προς άλλες μεθόδους.

Πίνακας 8: Συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο υπευθύνου» και «διεξαγωγή ερευνών».

		Μορφωτικό επίπεδο			
		Άλλες σπουδές	ΑΕΙ	Μεταπτυχιακές σπουδές	Σύνολο
Διεξαγωγή ερευνών	ΟΧΙ	10	18	15	43
	ΝΑΙ	4	16	17	37
	Σύνολο	14	34	32	80

Εν συνεχεία, ακολούθησε έλεγχος μεταξύ των μεταβλητών «επίπεδο δραστηριοποίησης» και «ευαισθητοποίηση κοινωνίας». Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 2,96 και της p-value 0,56. Άρα, οι μεταβλητές αυτές βρέθηκε ότι δε συσχετίζονται. Διαπιστώνεται, επομένως, ότι ανεξαρτήτως του επιπέδου δραστηριοποίησης της ΜΚΟ, οι υπεύθυνοι – διευθυντές τους πιστεύουν ότι η κοινωνία ευαισθητοποιείται πολύ από τις δράσεις και τις κινητοποιήσεις τους είτε αυτές έχουν τοπικό, εθνικό ή διεθνές εύρος. Οι πολίτες είναι γενικότερα ευαισθητοποιημένοι στα περιβαλλοντικά θέματα και θεωρούν σημαντικό και χρήσιμο το έργο των ΜΚΟ.

Πίνακας 9: Συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «επίπεδο δραστηριοποίησης» και «ευαισθητοποίηση κοινωνίας».

		Επίπεδο δραστηριοποίησης			
		Τοπικό	Εθνικό	Διεθνές	Σύνολο
Ευαισθητοποίηση κοινωνίας	Λίγο	6	4	2	12
	Μέτρια	9	7	5	21
	Πολύ	13	21	13	47
	Σύνολο	28	32	20	80

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο προβληματισμός σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος ξεκίνησε κυρίως μετά τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο και έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια κυρίως λόγω της βιομηχανοποίησης και των τεχνολογικών εξελίξεων, τις οποίες ο άνθρωπος εκμεταλλεύεται αλόγιστα χωρίς να σκέπτεται τις βλαβερές επιπτώσεις που προκαλούνται στο περιβάλλον. Η διοχέτευση βιομηχανικών και αστικών αποβλήτων στη φύση, η ανεξέλεγκτη χρήση τοξικών ουσιών, η ρύπανση των υδάτων και η όλο και αυξανόμενη οικοδομική ανάπτυξη έχουν οδηγήσει στη σημερινή κατάσταση, η οποία απαιτεί τη λήψη άμεσων αποφάσεων και δράσεων για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η κοινωνία έχει ευαισθητοποιηθεί αρκετά τα τελευταία χρόνια για αυτό το ζήτημα και η απόδειξη είναι ότι έχει αυξηθεί ο αριθμός των περιβαλλοντικών ΜΚΟ καθώς και των φορέων, οι οποίοι υποστηρίζουν τις οργανώσεις αυτές. Πολλοί ιδιώτες, το κράτος, τα ΜΜΕ και ειδικά κέντρα που έχουν ιδρυθεί για να υποστηρίζουν και να βοηθούν στο έργο των ΜΚΟ είναι μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συμβάλει στη βελτίωση της κατάστασης του περιβάλλοντος καθιερώνοντας νομοθεσίες, οι οποίες περιορίζουν πολλές από τις βλαβερές πιέσεις που δέχεται το περιβάλλον από τις βιομηχανίες, καθώς και υποστηρίζοντας, κυρίως οικονομικά, τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ.

Στην Ελλάδα, η κατάσταση δε διαφέρει. Υπάρχει οικονομική ανάπτυξη και εξέλιξη, η οποία συνεπάγεται αύξηση των πιέσεων προς το περιβάλλον και κατανάλωση μεγάλων ποσοτήτων ενέργειας και πόρων. Γι αυτό όλο και περισσότεροι άνθρωποι ενδιαφέρονται πλέον για την προστασία του περιβάλλοντος και επιθυμούν να συμβάλουν με όποιο τρόπο μπορούν, προκειμένου να επιτευχθεί πρόοδος προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Αναμφισβήτητα, οι ΜΚΟ, στη χώρα μας, έχουν επιτελέσει σημαντικό έργο προς την ευαισθητοποίηση των πολιτών και την προστασία του περιβάλλοντος. Οι δράσεις τους έχουν βοηθήσει πολύ προς τη βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης του περιβάλλοντος με ταυτόχρονη συμμετοχή των πολιτών είτε ως μέλη των ΜΚΟ είτε ως εθελοντές.

Ωστόσο, τα αποτελέσματα των κινητοποιήσεών τους θα μπορούσαν να είναι μεγαλύτερα εάν υπήρχε καλύτερη και ουσιαστικότερη στρατηγική, συντονισμός και συνεργασία μεταξύ των ΜΚΟ, καθώς και αποτελεσματικότερη άσκηση πιέσεων στους κρατικούς φορείς.

Οι θεματικοί άξονες που ενασχολούνται οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ ποικίλουν, με κεντρικό πάντα άξονα την προστασία του περιβάλλοντος. Οι βασικοί εξ αυτών είναι:

- Αειφόρος ανάπτυξη
- Βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων
- Lobbying
- Αθλητισμός
- Ποιότητα ζωής
- Ανάδειξη και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Διασφάλιση της δημόσιας υγείας
- Δακτυλίωση πουλιών
- Διάδοση του φυσικού τρόπου ζωής
- Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση κοινού
- Οικολογική γεωργία
- Προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση του φυσικού τοπίου
- Προστασία οικοσυστημάτων
- Διαχείριση απορριμμάτων
- Πολιτική δράση
- Προστασία άγριας πανίδας
- Προστασία περιβάλλοντος
- Αστικό περιβάλλον
- Προστασία βιοτόπων
- Πολιτιστική δράση
- Κοινωνική δράση
- Συνεργασίες για περιβαλλοντικά θέματα

- Τοπικά θέματα
- Εκπόνηση ερευνών – μελετών

Σκοπός των ΜΚΟ είναι να προάγουν όλα τα παραπάνω με σκοπό την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας στα περιβαλλοντικά ζητήματα και τη βελτίωση αυτής.

Η παρούσα εργασία εξέτασε το περιεχόμενο των υπαρχόντων περιβαλλοντικών ΜΚΟ στην Ελλάδα, δηλαδή τη δομή τους, τους τρόπους δραστηριοποίησης τους, το επίπεδο δράσεων τους, τις πιθανές συνεργασίες τους αλλά και τις αδυναμίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Πιο συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε δειγματοληπτική συλλογή στοιχείων των ΜΚΟ. Τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψαν από τις απαντήσεις 80 περιβαλλοντικών ΜΚΟ ανά την επικράτεια.

Με βάση τα στοιχεία της έρευνας, η πλειοψηφία των περιβαλλοντικών ΜΚΟ και συγκεκριμένα το 53,1% υφίστανται από 11-20 έτη. Βρέθηκε επίσης, ότι ο μέσος όρος ύπαρξης μιας ΜΚΟ είναι 15 έτη. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό, ότι κυρίως τα τελευταία 15-20 χρόνια παρατηρείται άνθηση των ΜΚΟ. Τις προηγούμενες δεκαετίες, προφανώς, δεν υπήρχε επιτακτική ανάγκη για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς η ανθρώπινη επέμβαση σε αυτό δεν ήταν πιο περιορισμένη.

Στη συνέχεια ζητήθηκε να διευκρινιστεί το φύλο του υπεύθυνου-διευθυντή της ΜΚΟ και παρατηρήθηκε ότι το 80% των φυσικών προσώπων που διευθύνουν μια ΜΚΟ είναι άνδρες, έναντι του 20% που είναι γυναίκες. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι η ηλικία του υπεύθυνου-διευθυντή της ΜΚΟ κυμαίνεται σε ένα ποσοστό 38,8% από 31-40 και σε ένα ποσοστό 42,5% από 41-50 ετών. Προκύπτει το συμπέρασμα, λοιπόν, ότι περισσότερο άντρες ηγούνται τις ΜΚΟ και κυρίως άνθρωποι από 30-50 ετών. Τέλος, όσον αφορά τα προσωπικά στοιχεία των υπευθύνων, ρωτήθηκαν και για τις σπουδές τους. Από τις απαντήσεις τους διαπιστώθηκε ότι το 42,5% των υπευθύνων έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση ενώ το 40% αυτών έχουν διεκπεραιώσει και μεταπτυχιακές σπουδές. Άρα συμπεραίνουμε ότι η πλειοψηφία αυτών έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση και σε πολλές περιπτώσεις ακολουθούμενη από μεταπτυχιακές σπουδές.

Όσον αφορά το επίπεδο δραστηριοποίησης των ΜΚΟ βρέθηκε ότι το 40% του συνόλου των περιβαλλοντικών ΜΚΟ, η πλειοψηφία αυτών δηλαδή, δραστηριοποιείται σε εθνικό επίπεδο αλλά όχι με μεγάλη διαφορά από αυτές που δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο (35%). Για το μικρό σχετικά ποσοστό των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο, ίσως να ευθύνονται οι περιορισμένες συνεργασίες με περιβαλλοντικές ΜΚΟ ή άλλους σχετιζόμενους φορείς του εξωτερικού ή ίσως και η έλλειψη οικονομικών πόρων.

Στην ερώτηση που αφορούσε τα περιβαλλοντικά προβλήματα με τα οποία ενασχολούνται οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ, το 97,5% του συνόλου αυτών δήλωσε ότι ασχολείται με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, το 52,5% του συνόλου με την προστασία της πανίδας, το 46,2% με την ατμοσφαιρική ρύπανση, το 51,2% με απορρίμματα-απόβλητα, το 76,2% με την προστασία των δασικών εκτάσεων, το 55% με τη μόλυνση των υδάτων, το 43,8% με την εύρεση μεθόδων για εξοικονόμηση ενέργειας, το 40% με τοξικά-χημικά και το 21,2% με την προαγωγή της δημόσιας υγείας. Παρατηρείται ότι σχεδόν όλες οι ΜΚΟ ασχολούνται με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, καθότι είναι και ο βασικός τους στόχος και οι υπόλοιπες κατηγορίες προβλημάτων διαμοιράζονται μεταξύ του συνόλου των ΜΚΟ ανάλογα με το προφίλ της και τους επιμέρους στόχους της. Είναι λογικό αν συμβαίνει αυτό καθώς το με ποια προβλήματα θα ασχοληθεί ιδιαίτερος η κάθε ΜΚΟ εξαρτάται από την έδρα της, τους πόρους και τις ιδιαίτερες ευαισθησίες της.

Στην ερώτηση, εν συνεχεία, ποιους τρόπους χρησιμοποιούν για να ευαισθητοποιήσουν περιβαλλοντικά τους πολίτες το 85% του συνόλου των ΜΚΟ δήλωσε ότι χρησιμοποιεί τη μέθοδο της ενημέρωσης, το 61,2%, επίσης του συνόλου, προάγει την περιβαλλοντική εκπαίδευση, το 63,8% υλοποιεί δράσεις-κινητοποιήσεις, το 46,2% διεξάγει έρευνες και το 45% ασκεί πολιτικές πιέσεις. Η πλειοψηφία των ΜΚΟ παρατηρήθηκε να χρησιμοποιεί την πληροφόρηση και ενημέρωση ως μέθοδο για ευαισθητοποίηση των πολιτών στα περιβαλλοντικά θέματα καθότι είναι μια αρκετά άμεση και εύκολα κατανοητή μέθοδος που μπορεί να απευθυνθεί σε όλους τους πολίτες αναπτύσσοντας ποικίλα θέματα, τα οποία μπορούν να εκφραστούν άμεσα και κατανοητά. Επίσης, οι ΜΚΟ προτιμούν περισσότερο τη μέθοδο της ενημέρωσης – πληροφόρησης καθώς απαιτείται μικρότερο κόστος και λιγότερο κόπο για την υλοποίησή της.

Εν συνεχεία, το 30% των ΜΚΟ που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα βρέθηκε ότι αντλεί τους οικονομικούς της πόρους από το κράτος. Μικρότερα ποσοστά αυτών βρέθηκε να στηρίζονται οικονομικά από ιδιώτες, από δωρεές, από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ή από ιδρύματα. Παρατηρήθηκε αρκετά μειωμένη συνεισφορά της ΕΕ (10%), γεγονός το οποίο ίσως δικαιολογεί και τις μειωμένες ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο. Δεν υπάρχουν, δηλαδή, ακόμη εκτεταμένες συνεργασίες μαζί της γεγονός που θα ήταν καλό να αναπτυχθεί μελλοντικά, καθότι είμαστε πλέον ενεργά μέλη της ΕΕ και το περιβαλλοντικό ζήτημα είναι ένα ζήτημα που απαιτεί ομαδική συνεργασία και προσπάθεια.

Στη συνέχεια, ερωτήθηκαν που θα διέθεταν μια πιθανή αύξηση των οικονομικών αυτών πόρων. Το 75% του συνόλου των ΜΚΟ απάντησε ότι θα τα διέθετε προς οικονομική ενίσχυση των δραστηριοτήτων της οργάνωσής τους και μόλις 1,2% αυτών θα τα επένδυε σε προγράμματα

περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι οι ΜΚΟ έχουν ανάγκη και επιζητούν την ενίσχυση των δραστηριοτήτων τους, καθώς είναι αυτονόητο ότι χωρίς επαρκείς οικονομικούς πόρους οι προσπάθειες δεν θα αποφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα παρόλη τη θέληση των οργανωτών. Επίσης, το ελάχιστο ποσοστό αυτών που θα διέθεταν μέρος των οικονομικών πόρων τους στην προαγωγή της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης δείχνει ότι δεν υπάρχει ακόμη η υποδομή και το υλικό για την ανάπτυξη αυτού του τομέα εκπαίδευσης. Είναι, όμως, ένας τομέας που πρέπει να αναπτυχθεί μελλοντικά, διότι προσφέροντας περιβαλλοντική παιδεία, ιδιαίτερα στα νέα παιδιά, τα οποία αποτελούν το μέλλον του κόσμου, θα δημιουργηθούν πιο ουσιαστικές περιβαλλοντικές συνειδήσεις.

Ακόμη, ζητήθηκε από τις ΜΚΟ να διευκρινιστεί εάν συνεργάζονται με άλλους φορείς. Διαπιστώθηκε ότι όλες οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ διατηρούν κάποια συνεργασία με κάποιον φορέα. Από τις απαντήσεις αυτών διαπιστώθηκε ότι το 51% του συνόλου συνεργάζεται με άλλες περιβαλλοντικές ΜΚΟ, το 26% με κρατικούς φορείς, το 13% με κάποια μορφή ΜΜΕ και το 10% με ιδιωτικές εταιρείες. Είναι ενθαρρυντικό ότι υπάρχει συνεργασία μεταξύ των ΜΚΟ, καθώς είναι σημαντικό να μη αντιμετωπίζουν η μία την ύπαρξη της άλλης ανταγωνιστικά, αφού ο στόχος είναι κοινός, προς την ευημερία ολόκληρης της κοινωνίας και των πολιτών της. Αντιθέτως, μόλις ένα 10% των ΜΚΟ συνεργάζονται με ιδιωτικές εταιρείες, παρόλο που παραπάνω βρέθηκε ότι ένα μεγαλύτερο ποσοστό αυτών (28,8%) χρηματοδοτείται από αυτές. Προφανώς, οι ΜΚΟ δεν εμπιστεύονται να αναπτύξουν κάποια συνεργασία με τις εταιρείες αυτές ή γνωρίζουν ότι είναι πολύ πιθανό να μην ευδοκιμήσει, διότι οι επιχειρηματικοί στόχοι αυτών, οι οποίοι επικεντρώνονται κυρίως στην αύξηση του κέρδους τους, αντιτίθενται με τις επιθυμούμενες δράσεις των ΜΚΟ. Γι αυτό, αρκούνται στην οικονομική, από αυτές, ενίσχυση.

Στην ερώτηση κατά πόσο πιστεύουν ότι οι κινητοποιήσεις τους επηρεάζουν την εκάστοτε κυβέρνηση στα περιβαλλοντικά προβλήματα παρατηρήθηκε ότι το 40% αυτών πιστεύει ότι επηρεάζει σε μικρό βαθμό τις κυβερνήσεις με τις δράσεις τους. Ταυτόχρονα, ζητήθηκε να διευκρινιστεί πόσο πιστεύουν ότι οι δράσεις τους ευαισθητοποιούν την κοινωνία στα περιβαλλοντικά προβλήματα. Η πλειοψηφία αυτών, και συγκεκριμένα το 52,5%, πιστεύει ότι η κοινωνία ευαισθητοποιείται πολύ από τις δράσεις τους. Φαίνεται, ότι στο σύνολό τους οι ΜΚΟ πιστεύουν ότι η κυβέρνηση δεν επηρεάζεται πολύ από τις δράσεις τους, ενώ αντίθετα η κοινωνία ευαισθητοποιείται αρκετά από αυτές. Οι απόψεις αυτές, προφανώς πηγάζουν από τις ανταποκρίσεις που δέχονται οι ΜΚΟ στα καλέσματά τους για λήψη αποφάσεων και κινητοποιήσεων προς επίλυση του περιβαλλοντικού προβλήματος. Φαίνεται, ότι η κυβέρνηση, δυστυχώς, δεν επιδεικνύει τον απαραίτητο και επιζητούμενο ζήλο για συμμετοχή στις προσπάθειες αυτές. Οι δράσεις και οι πολιτικές πιέσεις δεν πρέπει να σταματήσουν, φυσικά,

αλλά αντιθέτως να ενταθούν, έτσι ώστε η κυβέρνηση να αντιληφτεί τη σοβαρότητα του θέματος και την ανάγκη για ομαδικότητα και λήψη δράσεων.

Επίσης, οι ΜΚΟ ερωτήθηκαν κατά πόσο πιστεύουν ότι ο εθελοντισμός είναι σημαντικός παράγοντας για τη σωστή λειτουργία και αποτελεσματικότητα μιας περιβαλλοντικής ΜΚΟ. Το 76,2% αυτών απάντησε πως θεωρεί ότι είναι πάρα πολύ σημαντικός. Στην ερώτηση, εν συνεχεία, κατά πόσο τα επίπεδα εθελοντισμού πιστεύουν ότι έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, το 46,2% των ΜΚΟ ότι τα επίπεδα αυτού έχουν αυξηθεί λίγο τα τελευταία χρόνια. Ενώ μόλις το 12,5% και το 2,5% αυτών πιστεύουν ότι τα επίπεδα του εθελοντισμού έχουν αυξηθεί πολύ ή πάρα πολύ αντίστοιχα. Πράγματι, ο εθελοντισμός παίζει σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματικότητα και δραστηριότητα των κινητοποιήσεων μιας ΜΚΟ καθώς προσφέρουν στήριξη ηθική και έμπρακτη θέλοντας πραγματικά να προσφέρουν προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Δυστυχώς όμως, δεν παρατηρείται ιδιαίτερη αύξηση στα επίπεδά του, ίσως λόγω της ελλιπούς ενημέρωσης των πολιτών για τη χρησιμότητά του ή ακόμα λόγω έλλειψης ελεύθερου χρόνου, αφού η σημερινή εποχή δεν αφήνει πολλά περιθώρια λόγω των αυξημένων καθημερινών υποχρεώσεων.

Επίσης, ζητήθηκε από τις ΜΚΟ να διευκρινίσουν σε ποιους τομείς αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες δυσκολίες. Η πλειοψηφία αυτών, και συγκεκριμένα το 76,2% αντιμετωπίζει δυσκολίες με το ύψος των οικονομικών της πόρων, γεγονός που τις εμποδίζει να πραγματοποιήσουν όλο το εύρος των δράσεων που επιθυμούν με τον τρόπο που επιθυμούν. Θα πρέπει να γίνει προσπάθεια να αντληθούν κονδύλια είτε από το κράτος είτε από την ΕΕ, εντάσσοντας στις δραστηριότητές τους, προγράμματα που θα μπορούν να επιδοτηθούν και να εξυπηρετούν τους σκοπούς των περιβαλλοντικών ΜΚΟ.

Στην ευλόγως ακολουθούμενη ερώτηση, πώς οι παραπάνω δυσκολίες μπορούν να αντιμετωπιστούν, το 69% των ΜΚΟ θεωρεί ότι η λύση είναι η ουσιαστικότερη οικονομική ενίσχυση. Είναι φανερό, ότι οι ΜΚΟ έχουν ανάγκη από μεγαλύτερη και ουσιαστικότερη οικονομική ενίσχυση τόσο από το κράτος όσο και από άλλους φορείς. Η πλειοψηφία αυτών θεωρεί ότι με την αύξηση των οικονομικών πόρων, οι δράσεις τους θα είναι πιο αποτελεσματικές και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν θα εξομαλυνθούν, καθώς θα έχουν περισσότερες επιλογές και μεγαλύτερη οικονομική άνεση για να τις αντιμετωπίσουν. Επίσης, θα έχουν τη δυνατότητα να τολμήσουν και να οργανώσουν δραστηριότητες, οι οποίες χρειάζονται μεγαλύτερο κεφάλαιο για να φέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Τέλος, ζητήθηκε από τις ΜΚΟ να διευκρινίσουν τους τρόπους με τους οποίους έχουν έμπρακτα προσφέρει στην τοπική ανάπτυξη. Από το σύνολο αυτών, το 37,5% έχει προβεί σε ενέργειες αναδάσωσης, το 17,5% του συνόλου έχει προβεί σε καθαρισμό μολυσμένων υδάτων,

το 25% σε έλεγχο βιομηχανιών για αλόγιστη εκπομπή ρύπων, το 77,5% διοργανώνει συνέδρια-σεμινάρια προς ενημέρωση των πολιτών, το 76,2% εκδίδει τοπικό ενημερωτικό υλικό και τέλος το 33,8% του συνόλου καταγγέλλει ενέργειες οι οποίες είναι εις βάρος του περιβάλλοντος. Παρατηρείται ότι οι περισσότερες ΜΚΟ προτιμούν τις μεθόδους των σεμιναρίων-συνεδρίων και την έκδοση τοπικού ενημερωτικού υλικού. Προφανώς, συνηθίζονται περισσότερο οι ενέργειες αυτές, καθώς είναι ευκολότερες στη διοργάνωσή τους και συγχρόνως υλοποιούνται με χαμηλότερο κόστος, αφού όπως διαπιστώθηκε παραπάνω οι οικονομικοί πόροι των ΜΚΟ είναι, τις περισσότερες περιπτώσεις, περιορισμένοι. Οι έμπρακτες κινητοποιήσεις αφενός απαιτούν υψηλότερους οικονομικούς πόρους και αφετέρου απαιτούν περισσότερη οργάνωση.

Στη συνέχεια, βάσει των πορισμάτων των συσχετίσεων που προέκυψαν με τη μέθοδο χ^2 , μπορεί να σημειωθεί ότι οι περισσότερες ΜΚΟ χρησιμοποιούν τη μέθοδο της ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης των πολιτών, προκειμένου να τους ευαισθητοποιήσουν στα περιβαλλοντικά θέματα. Ελάχιστες εξ αυτών δε χρησιμοποιούν καθόλου τη μέθοδο αυτή, ανεξαρτήτως επιπέδου δραστηριοποίησης. Επίσης, παρατηρήθηκε, ότι οι ΜΚΟ, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο, θεωρούν απαραίτητη τη χρήση αυτής της μεθόδου, καθώς καμία δε βρέθηκε να μην τη χρησιμοποιεί. Φαίνεται ότι μέσω της συνεχής ενημέρωσης των πολιτών, οι στόχοι των ΜΚΟ γίνονται γρήγορα γνωστοί σε όλο το εύρος δράσης τους. Είναι ένας εύκολος και αποτελεσματικός τρόπος, προκειμένου οι πολίτες να γνωρίζουν τα υπάρχοντα περιβαλλοντικά θέματα, ιδιαίτερα για τις ΜΚΟ που δρουν σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Εν συνεχεία, το επίπεδο δραστηριοποίησης της ΜΚΟ διαπιστώθηκε να επηρεάζει τις συνεργασίες που αναπτύσσουν οι ΜΚΟ με διάφορους φορείς. Παρατηρήθηκε, ότι οι περισσότερες ΜΚΟ, οι οποίες συνεργάζονται με κρατικούς φορείς, λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο, σε αντίθεση με τις εθνικής και διεθνούς δράσης ΜΚΟ, οι οποίες αναπτύσσουν συνεργασίες κατά κύριο λόγο με άλλες περιβαλλοντικές ΜΚΟ. (Φυσικά, αρκετές και από τις τοπικές ΜΚΟ αναπτύσσουν σχέσεις με παρόμοιες ΜΚΟ). Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν την ανάγκη των τοπικών ΜΚΟ από κρατική στήριξη και συνεργασία. Για όλες τις οργανώσεις είναι σημαντική η κρατική στήριξη, αλλά για τις τοπικές ΜΚΟ είναι ακόμη πιο σημαντική, διότι στοχεύουν κυρίως στην τοπική ανάπτυξη, η οποία θα επιτευχθεί ευκολότερα και αποτελεσματικότερα με τη συνεργασία κρατικών φορέων, οι οποίοι είναι πολύ χρήσιμοι για την επίλυση τοπικών περιβαλλοντικών προβλημάτων παρά, για παράδειγμα, μια ιδιωτική εταιρεία.

Εξετάστηκε, επίσης, η υπόθεση εάν ο λόγος ενασχόλησης των υπευθύνων των ΜΚΟ σχετίζεται με το φύλο τους. Βρέθηκε πως οι άνδρες είναι πιο ευαισθητοποιημένοι, προκειμένου να ασχοληθούν με μια τέτοια οργάνωση. Ελάχιστοι εξ αυτών δήλωσαν πως κάποιος άλλος λόγος τους έκανε να ασχοληθούν με αυτή, όπως για παράδειγμα κάποια προσωπική εμπειρία ή κάποια

προτροπή φίλων – γνωστών. Η πλειοψηφία αυτών δηλώνουν ότι καθαρά από προσωπική ευαισθητοποίηση ενεπλάκησαν σε μια περιβαλλοντική οργάνωση. Οι γυναίκες – υπεύθυνοι είναι πολύ λιγότερες σε αριθμό και, αναλογικά, φαίνεται να ενασχολήθηκαν με τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ και για άλλους λόγους, πέραν της προσωπικής ευαισθητοποίησης, όπως για παράδειγμα η ανάγκη συντονισμού των ΜΚΟ ή η παρότρυνση από φίλους – γνωστούς.

Εν συνεχεία, διαπιστώθηκε ότι οι μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ είναι οικονομικής φύσεως. Η πλειοψηφία αυτών δηλώνει, ότι οι οικονομικοί τους πόροι είναι ανεπαρκείς και αναχαιτίζουν τους στόχους και τις δράσεις τους. Τα προβλήματα αυτά επηρεάζονται από την ανεπαρκή κρατική οικονομική στήριξη, παρόλο που το κράτος βρέθηκε να είναι ο βασικός χρηματοδότης των ΜΚΟ. Οι περισσότερες ΜΚΟ που δήλωσαν ότι αντιμετωπίζουν πρόβλημα ανεπαρκών οικονομικών πόρων, δηλώνουν ταυτόχρονα ότι το κράτος δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους και η στήριξή του είναι μηδαμινή. Γεγονός εύλογο, καθώς το κράτος, θα έπρεπε να στηρίζει τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ και να βοηθά οικονομικά την υλοποίηση των έργων τους. Η περιορισμένη, όμως, δυστυχώς, στήριξή του οδηγεί τις ΜΚΟ να απογοητεύονται με την αδιαφορία αυτή και να αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Κατά συνέπεια, οι δράσεις τους περιορίζονται σε αριθμό και εύρος σε σχέση με αυτές που θα μπορούσαν να υλοποιήσουν εάν διέθεταν μεγαλύτερες οικονομικές βάσεις. Το κράτος θα πρέπει να αφυπνιστεί και να θεωρήσει πλέον το περιβαλλοντικό ζήτημα πρωτεύον και το έργο των περιβαλλοντικών ΜΚΟ σημαντικό και αναγκαίο.

Επίσης, εξετάστηκε η υπόθεση εάν το επίπεδο δραστηριοποίησης των ΜΚΟ επηρεάζει τον αριθμό των εθελοντών τους και βρέθηκε πως υπάρχει συσχέτιση. Οι τοπικές ΜΚΟ παρατηρήθηκε να απασχολούν το μικρότερο αριθμό εθελοντών, και σε πολλές περιπτώσεις ακόμη και κανέναν εθελοντή, ίσως λόγω του περιορισμένου εύρους δράσεών τους και της περιορισμένης εμβέλειάς τους. Επίσης, διαπιστώθηκε, ότι μεγάλους αριθμούς εθελοντών συναντάμε κυρίως σε ΜΚΟ εθνικής ή διεθνούς δράσης αλλά όχι σε μεγάλη συχνότητα.

Τέλος, το μορφωτικό επίπεδο των υπευθύνων των ΜΚΟ φαίνεται να επηρεάζει το πόσο προάγουν την περιβαλλοντική εκπαίδευση ως σημαντική μέθοδο δράσης. Καταρχήν, η πλειοψηφία αυτών είναι υψηλού μορφωτικού επιπέδου, δηλαδή απόφοιτοι ΑΕΙ και μεταπτυχιακών σπουδών. Ελάχιστοι είναι απόφοιτοι κάποιας ιδιωτικής σχολής ή απλώς απόφοιτοι λυκείου. Οι άνθρωποι πανεπιστημιακής κατάρτισης φαίνεται να διχάζονται ως προς την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Οι περισσότεροι δεν χρησιμοποιούν τη μέθοδο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, αλλά όχι με μεγάλη διαφορά αυτών που την προτιμούν. Ίσως εκεί παίζουν ρόλο άλλοι παράγοντες. Όπως περιορισμένοι οικονομικοί πόροι, όχι καταρτισμένοι ή αναλόγως μορφωμένοι συνεργάτες για να υλοποιηθεί αξιόλογα κάποιο πρόγραμμα

περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ή ακόμη και έλλειψη κατάλληλων χώρων. Αντίθετα όμως, η πλειοψηφία αυτών που κατέχουν και μεταπτυχιακές σπουδές φαίνεται να χρησιμοποιούν και να προάγουν τη μέθοδο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Η περαιτέρω διεύρυνση των γνώσεων ίσως να ευαισθητοποιήσει περισσότερο ως προς τη σπουδαιότητα της μόρφωσης και της εκπαίδευσης και την έθεσε σε προτεραιότητα, αγνοώντας άλλες μεθόδους στη θέση της.

Συμπερασματικά, από την παρούσα έρευνα διαπιστώθηκε, αρχικά, ότι οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ έχουν αυξηθεί σε αριθμό τα τελευταία 20 περίπου χρόνια, αλλά και οι πολίτες φαίνεται να είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι στα περιβαλλοντικά θέματα και να επιθυμούν να συμμετάσχουν ενεργά προς την επίτευξη μιας βιώσιμης ανάπτυξης. Το περιβαλλοντικό ζήτημα αφορά πλέον τους πολίτες και ενδιαφέρονται για την προστασία και ανάδειξή του. Επίσης βρέθηκε ότι, οι ΜΚΟ δραστηριοποιούνται σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο, οι περισσότερες εκ των οποίων σε εθνικό, με βασικό σκοπό τους την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και διαφορετικούς επιμέρους στόχους ανάλογα με το προφίλ και το επίπεδο δραστηριοποίησης της καθεμιάς, όπως την προστασία της πανίδας, τη μόλυνση υδάτων, την εύρεση μεθόδων εξοικονόμησης ενέργειας. Το μικρό ποσοστό των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο υποδηλώνει αφενός χαλαρούς δεσμούς με σχετιζόμενους φορείς του εξωτερικού και αφετέρου περιορισμένες δυνάμεις των ΜΚΟ της Ελλάδας για άμεση ενίσχυση αυτών. Οι εκάστοτε κυβερνήσεις και φορείς θα πρέπει να ενισχύσουν τον ρόλο τους και να βοηθήσουν στην ανάπτυξη συνεργασιών με περιβαλλοντικές ΜΚΟ και φορείς του εξωτερικού και κυρίως της Ευρώπης, η οποία πλέον θέτει κοινούς στόχους και πορεία σε κοινά και σημαντικά θέματα όπως είναι το περιβαλλοντικό. Η ίδρυση συνδέσμων και χώρων συνεδριάσεων για τις ΜΚΟ αλλά και η χορήγηση ουσιαστικότερης οικονομικής ενίσχυσης για δυνατότητα συμμετοχής σε διεθνής ενέργειες για την προστασία του περιβάλλοντος μπορούν να αποτελέσουν τρόπους ανάπτυξης.

Ο υπεύθυνος μιας περιβαλλοντικής ΜΚΟ είναι συνήθως άνδρας, μέσης ηλικίας και υψηλού μορφωτικού επιπέδου, ο οποίος ασχολήθηκε με τις περιβαλλοντικές οργανώσεις λόγω προσωπικής ευαισθητοποίησης. Οι γυναίκες διαπιστώθηκε να είναι λιγότερο ευαισθητοποιημένες και ενεργές σε τέτοιου είδους οργανώσεις.

Οι περισσότερες ΜΚΟ διοργανώνουν συνέδρια – σεμινάρια και εκδίδουν έντυπο ενημερωτικό υλικό προς ενημέρωση των πολιτών. Λιγότερες από αυτές προβαίνουν σε έμπρακτη προσφορά όπως αναδασώσεις, καθαρισμό μολυσμένων υδάτων και έλεγχο βιομηχανιών. Διαπιστώνεται, επομένως, ότι οι ΜΚΟ προσφέρουν περισσότερο μη πρακτικά στην τοπική ανάπτυξη, κυρίως μέσω της διοργάνωσης σεμιναρίων και της έκδοσης ενημερωτικών υλικών. Ο ρόλος τους τείνει να είναι περισσότερο ενημερωτικός και

εκπαιδευτικός παρά δραστικός. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται άμεσα με την μη επαρκή οικονομική στήριξη των ΜΚΟ, καθώς έχει ως αποτέλεσμα, οι ΜΚΟ να μη διαθέτουν τις απαραίτητες βάσεις για την οργάνωση και υλοποίηση περισσότερων έμπρακτων κινητοποιήσεων.

Όλες οι ΜΚΟ αναπτύσσουν συνεργασίες κυρίως με άλλες περιβαλλοντικές ΜΚΟ. Αρκετές συνεργάζονται με ΜΜΕ και αρκετές με κρατικούς φορείς, ιδίως αν αναφερόμαστε σε τοπικές ΜΚΟ, καθώς αυτές χρειάζονται ακόμη περισσότερο τη στήριξη τοπικών φορέων στις δραστηριοποιήσεις τους αφού επικεντρώνονται στην τοπική ανάπτυξη. Οι συνεργασίες αυτές θα πρέπει να είναι ουσιαστικές, αποδοτικές και όχι ανταγωνιστικές για την μεγαλύτερη επιτυχία των δράσεων των ΜΚΟ. Η ύπαρξη ενός συντονιστή ή κάποιας ομάδας συντονισμού θα βοηθούσε τις συνεργασίες αυτές προάγοντας δημοκρατικές και ήρεμες διαδικασίες προς επίτευξη του κοινού τους στόχου, την προστασία του περιβάλλοντος .

Τα περισσότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ είναι σχετικά με τους οικονομικούς τους πόρους. Θεωρούν ότι είναι περιορισμένοι και ο κύριος λόγος γι' αυτήν την κατάσταση δηλώνουν ότι είναι η ανεπαρκής στήριξη του κράτους. Γι' αυτό, δεν αρκούνται στην κρατική οικονομική στήριξη, αλλά στρέφονται και σε άλλες πηγές χρηματοδότησης όπως ιδιώτες, δωρεές, ιδρύματα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι περιορισμένοι οικονομικοί πόροι των ΜΚΟ αναχαιτίζουν τις δραστηριότητές τους και όπως φάνηκε και παραπάνω είναι ένας από τους λόγους των μειωμένων έμπρακτων κινητοποιήσεών τους και των μειωμένων σχέσεων με παρόμοιες ΜΚΟ της Ευρώπης. Το κράτος θα πρέπει να μεριμνήσει για τις οικονομικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ χορηγώντας τους υψηλότερα ποσά αλλά και να τις υποστηρίξει έμπρακτα δίνοντάς τους βήμα να ακουστούν και να υλοποιούν τις δράσεις τους. Το περιβαλλοντικό ζήτημα απαιτεί άμεση αντιμετώπιση και το κράτος θα πρέπει πλέον να εμπιστευτεί και να ενισχύσει τις δράσεις των ΜΚΟ.

Τέλος, η Ευρωπαϊκή Ένωση φαίνεται να δείχνει μεγαλύτερο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια για το έργο των περιβαλλοντικών ΜΚΟ και να τις στηρίζει τόσο οικονομικά όσο και θεσμικά με την ύπαρξη ορισμένων οργάνων, στα οποία οι ΜΚΟ μπορούν να απευθύνονται για κάποιο αίτημά τους ή κάποιο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν, όπως για παράδειγμα ο Ευρωπαϊκός Συνήγορος του Πολίτη και ο Διαμεσολαβητής. Έτσι, έχει δημιουργηθεί ένας δεσμός με την Ευρώπη, που μπορεί να βοηθήσει στην ενίσχυση του έργου και του ρόλου των ΜΚΟ στην σημερινή κοινωνία, όπου απαιτείται η άμεση λήψη οργανωμένων και ουσιαστικών δράσεων για την επίλυση του περιβαλλοντικού προβλήματος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΜΚΟ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΚΟ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ

ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

- ΑΙΤΩΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΠΙΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
- ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΑΛΑΞΙΔΙΟΥ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ

- ΑΡΓΟΛΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΡΜΙΟΝΙΔΑΣ «ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙ»
- ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΔΗΜΟΤΩΝ ΝΑΥΠΛΙΟΥ «ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΝΑΥΠΛΙΟΥ»

ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

- ECO ACTION
- ECOCITY
- GREENPEACE
- MOM ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ & ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΦΩΚΙΑΣ
- MONUMENTA ΑΣΤΙΚΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ
- MOUNTAIN WILDERNESS (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ)
- SD-MED ORGANIZATION
- WWF ΕΛΛΑΣ
- ΑΕΙΦΟΡΟΣ
- ΑΜΕΣΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΦΥΣΗΣ
- ANIMA ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ
- ΑΡΜΟΝΙΑ
- ΑΡΧΕΛΩΝ - ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΧΕΛΩΝΑΣ
- ΑΤΤΙΚΗ – ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ S.O.S
- BIO-ΖΩ

- ΒΙΟΣΦΑΙΡΑ
- ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ-ΔΙΠΕ
- ΔΙΚΤΥΟ «ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ S.O.S»
- Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ (ΕΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ)
- ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
- ΕΛΛΗΝΕΣ ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ-GEWB
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ – «ΡΕΑ»
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (HELMERA)
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ - Ε.Ε.Π.Φ.
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ – ΕΛΠΙΔΑ
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗΣ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΑΚΤΥΛΙΩΣΗ ΠΟΥΛΙΩΝ
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ ΑΓΡΙΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΠΟΥΛΙΩΝ
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ-ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑ
- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΦΩΚΙΑΣ
- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
- ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥ
- ΕΥΩΝΥΜΟΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

- ΖΩΟΦΙΛΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΑΔΟΣ
- ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
- ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ
- ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ
- ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΚΗΦΙ-SOS
- ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
- ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
- ΜΙΑΦΥΣΗ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ
- ΝΕΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΥΚΗΣ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΔΑΣΟΥΣ ΧΑΙΔΑΡΙΟΥ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΝΕΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ-ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΦΑΛΗΡΟΥ-ΦΑΛΗΡ. ΟΙΚΟ.
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΛΛΑΔΑΣ
- ΟΜΑΔΑ ΑΜΕΣΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ Δ. ΒΥΡΩΝΑ
- ΟΜΙΛΟΣ ΦΙΛΩΝ ΒΟΥΝΟΥ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑΣ
- ΟΜΙΛΟΣ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ
- ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΔΡΑΣΗ
- ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
- ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΠΑ.Κ.Ο.Ε)
- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΛΑΥΡΙΟΥ

- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΤΩΡΑ
- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ
- ΠΟΛΙΤΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ (ΠΟ.ΦΥ.ΖΩ.)
- ΠΟΛΙΤΕΣ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ
- ΠΡΑΣΙΝΗ ΚΙΝΗΣΗ ΑΛΙΜΟΥ
- ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
- ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΞΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ (ΣΠ.Ε.Λ.Ε.Ο.)
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΛΥΦΑΔΑΣ «ΠΙΝΟΗ»
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΧΕΛΩΝΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ «ΡΟΜΠΕΝ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ»
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΨΥΧΙΚΟΥ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ
- ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΑ ΠΑΤΗΣΙΑ
- ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ «ΑΣΤΡΟ» - ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ, ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΩΝ ΟΙΚΟΛΟΓΩΝ
- ΦΙΛΟΔΑΣΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΑΘΗΝΩΝ
- ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΚΟΥΔΑΣ
- ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ
- ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ
- ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΖΩΗΣ – ΑΝΤΙΚΑΠΝΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
- ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ, ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΚΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Ν. ΙΩΝΙΑΣ, Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ, Ν. ΧΑΛΚΗΔΟΝΑΣ
- ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
- ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΟΔΗΛΑΤΟΥ

NOMOS ΑΧΑΪΑΣ

- ΑΧΑΪΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ
- ΑΧΑΪΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ
- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΠΙΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΠΑΤΡΩΝ
- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΠΙΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΠΑΤΡΑΣ
- ΠΕΡΛΑ – ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΑΧΑΪΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΙΓΙΟΥ «ΠΡΟΝΟΙΑ – ΦΡΟΝΤΙΔΑ»
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ «ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ»
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ «Ο ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ» (ΑΡΝΗΘΗΚΕ ΝΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ ΣΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ)

NOMOS ΔΡΑΜΑΣ

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΔΡΑΜΑΣ

NOMOS ΑΩΛΕΚΑΝΗΣΟΥ

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΚΑΡΠΑΘΟΥ
- ΠΟΛΙΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ «ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΓΗΣ» (ΚΑΡΠΑΘΟΥ)
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ

NOMOS EBPOY

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΕΒΡΟΥ

NOMOS EYBOIAS

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΧΑΛΚΙΔΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΤΟ ΡΟΠΤΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ»
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ
- ΕΡΓΟΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ

NOMOS EYRYTANIAS

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ

NOMOS ZAKYNTHOU

- ΖΑΚΥΝΘΙΝΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

NOMOS HΛEΙΑΣ

- ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

NOMOS HMAΘΙΑΣ

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΒΕΡΟΙΑΣ (-ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ)

ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

- ΚΙΒΩΤΟΣ – ΑΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ – ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΑΛΙΩΝ «Ο ΠΟΤΑΜΟΣ»
- ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
- ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΝΟΜΟΥ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ «Ο ΠΑΝΑΣ»

ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

- ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ
- ΑΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΙΜΝΩΝ ΒΟΛΒΗΣ – ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ
- ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ
- ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΙΝΔΟΥ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΘΕΡΜΑΪΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΚΥΜΙΝΩΝ – ΜΑΛΓΑΡΩΝ
- ΟΙΚΟΤΟΠΙΑ
- ΟΜΙΛΟΣ ΟΙΚΟΛΟΓΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ – ΝΟΜΙΚΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΥΡΟΣΒΕΣΗΣ

ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΦΥΣΗΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΛΑΜΑ (ΒΡΟΝΤΙΣΜΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ)
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- ΠΙΝΔΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ

ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΑΙΤΣΑΣ

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΕΞΩΡΑΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΛΑΜΑ

ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

- ΛΕΣΧΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
- ΥΛΑΙΚΟΣ ΛΙΜΕΝΑΣ

ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ

ΝΟΜΟΣ ΚΙΛΚΙΣ

- ΥΔΡΟΓΕΙΟΣ

ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑΣ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΚΟΖΑΝΗΣ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΟΖΑΝΗΣ

ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΤΩ ΔΙΜΗΝΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ

- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΔΗΜΟΥ ΒΕΛΟΥ ΝΕΡΑΝΤΖΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΤΡΑΓΑΝΑΣ ΚΙΑΤΟΥ

ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

- ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΑΞΟΥ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΓΡΙΩΝ ΖΩΩΝ ΠΑΡΟΥ
- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΥΚΛΑΔΩΝ "ΓΑΙΑ"
- ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΤΗΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗΣ

ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ
- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΣΗΤΕΙΑΣ
- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ – ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ

- ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΛΕΣΒΟΥ
- ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ "ΥΔΑΤΙΝΟΣ"

NOMOS MAGNHSIAS

- ΑΓΡΙΜΙ – ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΘΗΛΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΤΟΠΩΝ
- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΝΟΜΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ
- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ
- ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΔΙΚΤΥΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ (ΠΑΝΔΟΙΚΟ)

NOMOS MESSHNIAS

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

NOMOS PELLAS

- ΚΙΝΗΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΔΕΣΣΑΣ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

NOMOS PIERIAS

- ΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΑΙΓΙΝΙΟΥ
- ΚΙΝΗΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΟΛΥΜΠΟΥ

NOMOS PREVEZAS

- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΡΟΔΟΠΗΣ
- ΑΕΡΟΛΕΣΧΗ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ

- ΚΙΝΗΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΗΡΗΚΟΥ ΙΚΑΡΙΑΣ (ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΙΚΑΡΙΑΣ)
- ΚΙΝΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ ΣΑΜΟΥ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΥ
- ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΝΟΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΕΡΡΩΝ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΥΓΡΟΒΙΟΤΟΠΟΥ ΛΙΜΝΗΣ ΚΕΡΚΙΝΗΣ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΚΡΙΤΟΧΩΡΙΟΥ

ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

- ΑΧΕΛΩΟΥ ΡΟΥΣ

ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

- «ΣΟΛΩΝ» ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΛΑΜΙΑΣ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΥΛΙΔΑΣ
- ΟΜΙΛΟΣ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΩΛΟΥ «ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ»

ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΡΕΣΠΩΝ

ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

- ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΠΑΡΑΛΙΑΚΗΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ

- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΛΕΥΚΩΝ ΟΡΕΩΝ «Η ΜΑΔΑΡΑ»
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΚΑΙ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΧΑΝΙΩΝ

ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ

- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΙΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ

Πίνακας 1: Χρόνια ύπαρξης της περιβαλλοντικής ΜΚΟ

Χρόνια	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
0-5	5	6,2	7,4
6-10	21	25,9	33,3
11-20	43	53,1	86,4
21 και άνω	11	13,6	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 2: Εγκαταστάσεις της ΜΚΟ

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική Συχνότητα
Ιδιότητα	36	45,0	45,0
Ενοικιαζόμενα	32	40,0	85,0
Φιλοξενία	12	15,0	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 3: Αριθμός εθελοντών

Αριθμός εθελοντών	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
0	17	21,2	21,2
1-50	48	60,0	81,2
51-100	9	11,2	92,5
100 και άνω	6	7,5	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 4: Φύλο υπεύθυνου-διευθυντή της ΜΚΟ

Φύλο	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική Συχνότητα
Άνδρας	64	80,0	80,0
Γυναίκα	16	20,0	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 5: Ηλικία υπεύθυνου-διευθυντή της ΜΚΟ

Ηλικία	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική Συχνότητα
20-30	7	8,8	8,8

31-40	31	38,8	47,5
41-50	34	42,5	90,0
50 και άνω	8	10,0	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 6: Μορφωτικό επίπεδο υπεύθυνου-διευθυντή της ΜΚΟ

Μορφωτικό Επίπεδο	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική Συχνότητα
Απόφοιτος Λυκείου	1	1,2	1,2
Ιδιωτικές σχολές	7	8,8	10,0
ΑΕΙ	34	42,5	52,5
Μεταπτυχιακές Σπουδές	32	40,0	92,5
Άλλες Σπουδές	6	7,5	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 7: Χρόνια προσφοράς ως μέλος στην ΜΚΟ

Χρόνια ενασχόληση ς	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική Συχνότητα
---------------------------	-----------	----------	----------------------

1-5	18	22,5	22,5
6-10	39	48,8	71,2
11-20	21	26,2	97,5
21 και άνω	2	2,5	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 8: Λόγος ενασχόλησης με την ΜΚΟ

Λόγος	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική Συχνότητα
Προσωπική ευαισθητοποίηση	69	86,2	86,2
Παρότρυνση	9	11,2	97,5
Από κάποιον συμβάν	0	0	0
Υπαρξη λίγων ΜΚΟ	1	1,2	98,8
Ανάγκη για λήψη συντονισμού	1	1,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 9: Επίπεδο δραστηριοποίησης των ΜΚΟ

Επίπεδο	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική Συχνότητα
Τοπικό	28	35,0	35,0
Εθνικό	32	40,0	75,0
Διεθνές	20	25,0	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακες 10-18: Περιβαλλοντικά προβλήματα με τα οποία ενασχολούνται οι ΜΚΟ

Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική Συχνότητα
ΟΧΙ	2	2,5	2,5
ΝΑΙ	78	97,5	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Προστασία πανίδας			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
ΟΧΙ	38	47,5	47,5

ΝΑΙ	42	52,5	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Ατμοσφαιρική ρύπανση			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
ΟΧΙ	43	53,8	53,8
ΝΑΙ	37	46,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Απορρίμματα-Απόβλητα			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
ΟΧΙ	39	48,8	48,8
ΝΑΙ	41	51,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Δάση-Πυρκαγιές			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα

OXI	19	23,8	23,8
NAI	61	76,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Μόλυνση υδάτων			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	36	45,0	45,0
NAI	44	55,0	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Εύρεση μεθόδων για εξοικονόμηση ενέργειας			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	45	56,2	56,2
NAI	35	43,8	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Τοξικά-Χημικά

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	48	60,0	60,0
NAI	32	40,0	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Προαγωγή δημόσιας υγείας			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	63	78,8	78,8
NAI	17	21,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακες 19-23: Τρόποι που χρησιμοποιούν οι ΜΚΟ για να ευαισθητοποιήσουν περιβαλλοντικά τους πολίτες

Ενημέρωση-ευαισθητοποίηση			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	12	15,0	15,0
NAI	68	85,0	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Περιβαλλοντική εκπαίδευση			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	31	38,8	38,8
ΝΑΙ	49	61,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Δράσεις-Κινητοποιήσεις			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	29	36,2	36,2
ΝΑΙ	51	63,8	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Έρευνες

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	43	53,8	53,8
ΝΑΙ	37	46,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Άσκηση πολιτικών πιέσεων			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	44	55,0	55,0
ΝΑΙ	36	45,0	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 24: Κύρια πηγή άντλησης οικονομικών πόρων

Πηγές	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
Κράτος	24	30,0	30,0
Ιδρύματα	3	3,8	33,8
Δωρεές	22	27,5	61,2
Ευρωπαϊκή Ένωση	8	10,0	71,2

Ιδιώτες	23	28,8	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 25: Διάθεση μιας πιθανής αύξησης των πόρων της ΜΚΟ

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
Οικονομική ενίσχυση των δραστηριοτήτων της ΜΚΟ	60	75,0	75,0
Επέκταση υποδομών	12	15,0	90,0
Δωρεές	7	8,8	98,8
Ενίσχυση Προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	1	1,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 26: Συνεργασία της ΜΚΟ με άλλους φορείς

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
MME	10	12,5	12,5

Άλλες ΜΚΟ	41	51,2	63,8
Κρατικοί φορείς	21	26,2	90,0
Ιδιωτικές εταιρείες	8	10,0	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 27: Ευαισθητοποίηση της κοινωνίας από τις δράσεις των ΜΚΟ

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
Λίγο	12	15,0	15,0
Μέτρια	21	26,2	41,2
Πολύ	42	52,5	93,8
Πάρα πολύ	5	6,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 28: Επιρροή της κυβέρνησης από τις δράσεις των ΜΚΟ

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
Καθόλου	10	12,5	12,5
Λίγο	32	40,0	52,5

Μέτρια	29	36,2	88,8
Πολύ	7	8,8	97,5
Πάρα πολύ	2	2,5	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 29: Συμβολή έργου ΜΚΟ στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
Λίγο	3	3,8	3,8
Μέτρια	30	37,5	41,2
Πολύ	33	41,2	82,5
Πάρα πολύ	14	17,5	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 30: Επίπεδο σημαντικότητας του εθελοντισμού για τη σωστή λειτουργία της ΜΚΟ

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
--	-----------	----------	-------------------------

Καθόλου	1	1,2	1,2
Μέτρια	2	2,5	3,8
Πολύ	16	20,0	23,8
Πάρα πολύ	61	76,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 31: Επίπεδο αύξησης εθελοντισμού τα τελευταία χρόνια

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
Καθόλου	2	2,5	2,5
Λίγο	37	46,2	48,8
Μέτρια	29	36,2	85,0
Πολύ	10	12,5	97,5

Πάρα πολύ	2	2,5	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 32: Επάρκεια κρατικής στήριξης-ενίσχυσης των ΜΚΟ

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
Καθόλου	37	46,2	46,2
Λίγο	30	37,5	83,8
Μέτρια	12	15,0	98,8
Πολύ	1	1,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 33: Τομείς δυσκολίας των ΜΚΟ

Τομείς	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
Οικονομικοί πόροι	61	76,2	76,2
Διαχείριση οικονομικών πόρων	1	1,2	77,5
Ανθρώπινο δυναμικό	7	8,8	86,2

Άσκηση πολιτικής πίεσης	4	5,0	91,2
Εύρεση και διαχείριση εθελοντών	6	7,5	98,8
Διαχείριση περιβαλλοντικών προγραμμάτων	1	1,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακας 34: Λύση αντιμετώπισης των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
Ουσιαστικότερη οικονομική ενίσχυση	55	68,8	68,8
Καλύτερη ενημέρωση-πληροφόρηση πολιτών	19	23,8	92,5
Προσφορά εξοπλισμού	5	6,2	98,8
Σεμινάρια-συνέδρια	1	1,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Πίνακες 35-39: Έμπρακτη συνεισφορά των ΜΚΟ στην τοπική ανάπτυξη

Αναδάσωση

	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	50	62,5	62,5
NAI	30	37,5	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Καθαρισμός μολυσμένων υδάτων			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	66	82,5	82,5
NAI	14	17,5	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Έλεγχος βιομηχανιών για αλόγιστη εκπομπή ρύπων			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	60	75,0	75,0
NAI	20	25,0	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Συνέδρια-σεμινάρια προς ενημέρωση των πολιτών			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	18	22,5	22,5
NAI	62	77,5	100,0
σύνολο	80	100,0	

Έκδοση τοπικού ενημερωτικού υλικού			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα
OXI	19	23,8	23,8
NAI	61	76,2	100,0
Σύνολο	80	100,0	

Καταγγελίες			
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Αθροιστική συχνότητα

OXI	53	66,2	66,2
NAI	27	33,8	100,0
Σύνολο	80	100,0	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΜΕΡΟΣ Α: Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΜΚΟ

1. Ονομασία ΜΚΟ:

2. Χρονολογία ίδρυσης ΜΚΟ:

3. Εγκαταστάσεις ΜΚΟ:

Ιδιόκτητα γραφεία ☐

Ενοικιαζόμενα γραφεία ☐

Χωρίς σταθερή έδρα-φιλοξενία από μέλη ☐

Άλλο ☐

4. Αριθμός εθελοντών:

5. Φύλο υπευθύνου-διευθυντή:

6. Ηλικία:

7. Μορφωτικό επίπεδο:

Δημοτικό ☐

Γυμνάσιο ☐

Λύκειο ☐

Ιδιωτικές σχολές ☐

ΤΕΙ ☐

ΑΕΙ ☐

Μεταπτυχιακές σπουδές ☐

Άλλες σπουδές ☐

8. Χρόνια προσφοράς ως μέλος στη συγκεκριμένη οργάνωση:

9. Τι σας έκανε να ασχοληθείτε με τη συγκεκριμένη οργάνωση; Σημειώστε μόνο μία απάντηση.

Προσωπική ευαισθητοποίηση ☐

Παρότρυνση από γνωστούς-φίλους ☐

Από κάποιο συμβάν ☐

Άλλο ☐

10. Που δραστηριοποιείτε τα προγράμματά σας;

Τοπικό επίπεδο ☐

Εθνικό επίπεδο ☐

Διεθνές επίπεδο ☐

ΜΕΡΟΣ Β: ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

11. Με ποια περιβαλλοντικά προβλήματα ασχολείται κυρίως η ΜΚΟ στην οποία ανήκετε;

Απορρίμματα-απόβλητα ☐

Προστασία φυσικού περιβάλλοντος ☐

Προστασία πανίδας ☐

Ατμοσφαιρική ρύπανση ☐

Δάση-πυρκαγιές ☐

Μόλυνση υδάτων ☐

Εύρεση μεθόδων για εξοικονόμηση ενέργειας ☐

Τοξικά-χημικά ☐

Άλλο ☐

.....

12. Ποιους τρόπους χρησιμοποιείτε προκειμένου να ευαισθητοποιήσετε περιβαλλοντικά τους πολίτες ;

Ενημέρωση-ευαισθητοποίηση ☐

Περιβαλλοντική εκπαίδευση ☐

Δράσεις-κινητοποιήσεις ☐

Έρευνες ☐

Άσκηση πολιτικών πιέσεων ☐

Άλλο ☐.....

13. Από ποιες από τις παρακάτω πηγές αντλείτε κυρίως τους πόρους σας; Σημειώστε μόνο μία απάντηση.

Κράτος ☐

Ιδρύματα ☐

Δωρεές ☐

Ευρωπαϊκή Ένωση ☐

Ιδιώτες ☐

14. Με ποιον από τους παρακάτω τρόπους θα διαθέτατε μια πιθανή αύξηση των πόρων; Σημειώστε μόνο μία απάντηση.

Οικονομική ενίσχυση των δραστηριοτήτων της ΜΚΟ ☐

Επέκταση υποδομών ☐

Δωρεές ☐

Άλλο ☐.....

15. Συνεργάζεστε με άλλους φορείς; Ναι ☐ Όχι ☐

Με ποιον κυρίως φορέα από τους παρακάτω; Σημειώστε μόνο μία απάντηση.

ΜΜΕ ☐

Άλλες ΜΚΟ ☐

Κρατικοί φορείς ☐

Ιδιωτικές εταιρείες ☐

Άλλο ☐

16. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι:

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Οι δράσεις σας ευαισθητοποιούν την κοινωνία στα περιβαλλοντικά προβλήματα					
Οι δράσεις σας επηρεάζουν την εκάστοτε κυβέρνηση. Μπορείτε να την αποτρέψετε να εκτελέσει μια ενέργεια που είναι αντίθετη με αυτά που προσβέχετε;					
Το έργο σας συμβάλλει στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη					
Ο εθελοντισμός είναι σημαντικός παράγοντας στη σωστή λειτουργία και αποτελεσματικότητα μιας ΜΚΟ					
Τα επίπεδα του εθελοντισμού έχουν αυξηθεί γενικά τα τελευταία χρόνια					
Η κρατική στήριξη-ενίσχυση των ΜΚΟ είναι επαρκής					

17. Σε ποιους από τους παρακάτω τομείς αντιμετωπίζεται τις μεγαλύτερες δυσκολίες:

Σημειώστε κατά σειρά προτεραιότητας.

Υλικοτεχνική υποδομή ☐

Οικονομικοί πόροι ☐

Διαχείριση οικονομικών πόρων ☐

Ανθρώπινο δυναμικό ☐

Εσωτερική οργάνωση ☐

Πληροφόρηση-ενημέρωση ☐

Συνεργασίες (π.χ. με άλλες ΜΚΟ) ☐

Άσκηση πολιτικής πίεσης ☐

Εύρεση και διαχείριση εθελοντών ☐

Διαχείριση περιβαλλοντικών προγραμμάτων ☐

Χρήση τεχνολογίας (π.χ. διαδίκτυο) ☐

Άλλο ☐.....

.....

.....

18. Πώς πιστεύετε ότι οι παραπάνω δυσκολίες μπορούν κυρίως να λυθούν; Σημειώσατε μόνο μία απάντηση.

Με ουσιαστικότερη οικονομική ενίσχυση ☐

Με καλύτερη ενημέρωση-πληροφόρηση του κόσμου (πχ έντυπα, διαδίκτυο) ☐

Με προσφορά εξοπλισμού ☐

Με σεμινάρια-συνέδρια ☐

Άλλο ☐.....

.....

19. Πώς έχετε έμπρακτα προσφέρει κυρίως στην τοπική ανάπτυξη;

Αναδάσωση σε πυρόπληκτα μέρη ☐

Ενέργειες για καθαρισμό μολυσμένων υδάτων ☐

Έλεγχος βιομηχανιών για αλόγιστη εκπομπή ρύπων ☐

Συνέδρια-σεμινάρια προς ενημέρωση των πολιτών ☐

Έκδοση τοπικού ενημερωτικού εντύπου ☐

Άλλο ☐.....

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

WWF, (2000), *Ας χαρίσουμε στα παιδιά μας έναν ζωντανό πλανήτη*, εκδ. Παγκοσμίου Ταμείου για τη Φύση, Αθήνα.

Αφουξενίδης Αλ., «*Κοινωνικό Κεφάλαιο και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στην Ελλάδα*», http://www.koinoniatopoliton.gr/site/content/view/216/27/lang,el_GR.UTF8/.

Πρόσβαση στις 3 Νοεμβρίου 2007.

Βικιπαιδεία, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.
http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B7_%CE%BA%CF%85%CE%B2%CE%B5%CF%81%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82_%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82.
Πρόσβαση στις 20 Οκτωβρίου 2007.

Γεωργόπουλος, Α. (2004), *Γη ένας μικρός και εύθραυστος πλανήτης*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα.

Γιαννής, Ν. (2002), *Τι είναι η κοινωνία πολιτών*, Αθήνα.

Καραχάλιος, Β. (2006), Μελέτη για την ποσοτική και ποιοτική αποτύπωση της κοινωνικής οικονομίας, *Μη κυβερνητική προοπτική-Κοινωνία των πολιτών-Ενημερωτικό δελτίο*, 4, σελ. 1-4.

Καριμάλης, Γ. (1989), *Το οικολογικό κίνημα έχει μέλλον, Το οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα*, εκδ. Μετά τη Βροχή, Αθήνα.

Κορομπίλιας Γ., Συρακούλης Κ. (2006), *Νομική μορφή των ΜΚΟ στην Ελλάδα, 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο για τη “Διαχείριση Έργων σε ΜΚΟ”*, Λάρισα.

Κυριακούσης, Α. (2000), *Στατιστικές Μέθοδοι*, εκδ. Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, Αθήνα.

Μητούλα, Ρ. (2006), *Βιώσιμη Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη*, εκδ. Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, Αθήνα.

Μπαλικούρα, Β. (2006), Κέντρα υποστήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, *Μη κυβερνητική προοπτική-Κοινωνία των πολιτών-Ενημερωτικό δελτίο*, 6, σελ. 1-4.

Μυλωνά, Α. και Κυριακοπούλου, Ν. (2005), Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Οι ΜΚΟ σύμμαχοι στην ανάπτυξη της.
Http://www.koinoniapoliton.gr/site/content/view/297/27/lang,el_GR.UTF8/. Πρόσβαση στις 27 Οκτωβρίου 2007.

Οικονομική & Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος, (2005), *Γνώμες της ΟΚΕ*.
<http://www.oke.gr/index-gr.htm>. Πρόσβαση στις 13 Νοεμβρίου 2007.

Ομάδα Εργασίας Νέων, Ίδρυμα Ανδρέα Παπανδρέου, «Εισαγωγή στις ΜΚΟ: Ορισμός – Ρόλος – Οργάνωση – Χρηματοδότηση», Αθήνα.

Παπαγεωργίου, Κ. (2005), *Μαθήματα Κοινωνικής Οικονομίας, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις*, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Βιώσιμης Ανάπτυξης, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Παυλόπουλος, Κ., (1997), *Εφαρμοσμένη οικολογία*, εκδ. Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, Αθήνα.

Πλασσαρά, Κ., (1989), *Το παρόν και το μέλλον του οικολογικού κινήματος, Το οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα*, εκδ. Μετά τη βροχή, Αθήνα.

Σαμουέλ, Π. (1973), *Οικολογία*, εκδ. Βέργος, Αθήνα.

Σκλιάς Π. και Χουλιάρας, Α. (2002), *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα.

Σκλιάς, Π. (1998), *Οι θεωρητικές προσεγγίσεις στις διεθνείς σχέσεις και την πολιτική επιστήμη και οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί*, Τετράδιο Εργασίας, Ελληνικό Κέντρο Πολιτικών Ερευνών, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Σκλιάς, Π. (1999), *Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί και η Διεθνής Πολιτική Οικονομία με Ειδική Αναφορά στην Αναπτυξιακή Πολιτική της Ε.Ε.*, εκδ. Nubis, Αθήνα.

Τζανέτος, Α. (2006), *Κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα, Μη κυβερνητική προοπτική-Κοινωνία των πολιτών-Ενημερωτικό δελτίο*, 3, σελ. 1-4.

Τσάλτας, Ι. (2004), *Αειφορία και Περιβάλλον: Η Ευρωπαϊκή και Εθνική Προοπτική*, εκδ. Ι. Σιδέρη, Αθήνα.

Φεφές, Μ. (2006), *Νομική μορφή των ΜΚΟ στην Ελλάδα, 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο για τη “Διαχείριση Έργων σε ΜΚΟ”*, Λάρισα.

Ξένη

Billis, D. (1989), “A Theory of the Voluntary Sector: implications for policy and practice”, *Working paper 4*, Centre for Voluntary Organisation, London School of Economics, London.

Salamon, L. and Helmut K. (1997), *Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector*, Κέντρο Μελετών για την Κοινωνία Πολιτών του Johns Hopkins University. Δικτυακός τόπος www.jhu.edu/cnp.

Tonkiss, F. and Passey, A. (1999), Trust, Confidence and Voluntary Organisations: Better Values and Institutions, *Sociology*, 33(2), pp.257-274.

Schwartz, J., (2004), Environmental NGOs in China: Roles and Limits. [Http://www.questia.com/googleScholar.qst;jsessionid=LTLHl2CshSGDxmVjhh2Np7GdZzrn5vsTGNZbnvtLR1vSsQnRHS7g!-1129964214?docId=5006721324](http://www.questia.com/googleScholar.qst;jsessionid=LTLHl2CshSGDxmVjhh2Np7GdZzrn5vsTGNZbnvtLR1vSsQnRHS7g!-1129964214?docId=5006721324). Πρόσβαση στις 27 Νοεμβρίου 2007.

Delishe, H., Hatcher J., Munro, M., Jones, L., Gyorkos, T., The role of NGOs in global health research for development, *Health Research Policy and Systems*, Vol.3.

Kong, N., Salzmann, O., Steger, U., Ionescu-Somers, A., (2004), Moving Business/Industry towards Sustainable Consumption: The Role of NGOs, *European Management Journal*, Vol. 20, No. 2, pp. 109–127.

Kenneth, L. (2002), When both states and markets fail: asymmetric information and the role of NGOs in African health care, *International Review of Law and Economics*, Vol.22, pp. 61–80.

Counsell, D., Haughton, G. (2006), Sustainable development in regional planning: The search for new tools and renewed Legitimacy, *Geoforum* 37, pp. 921–931.

Teegen, H., Doh, J., Vachani, S. (2004), The Importance of Nongovernmental Organizations (NGOs) in Global Governance and Value Creation: An International Business Research Agenda, *Journal of International Business Studies*, Vol. 35.

Ryu, J., Walmsley, J., Slinn, P., Harashina, S. (2004), The role of environmental non-governmental organisations in the environmental impact assessment process in Japan, *Impact Assessment and Project Appraisal*, 22, pp. 283–293.

Muskin, J. (2002), NGOs in Development: The Case of World Learning, *NGOs in Development*, 2, pp. 4-14.

Δικτυακοί τόποι

www.anthropos.gr

www.wwf.gr

www.greenpeace.gr

www.equal-krikos.gr/content/view/25/45/

www.medsos.gr/content/view/169

www.mkosyntagma.gr

www.re-public.gr

www.eeb.org